

BERDÜCESİ

Mevsimlik Kültür, Edebiyat ve Sanat Dergisi

Dosya

Diaspora Türk Edebiyatı:
Sınır Ötesinde Yazmak

YAZ

2025

SAYI 14

YIL 4

ULUSLARARASI GELENEKSEL
KAHRAMANMARAŞ
AĞUSTOS FUARI

#ailecekfuardayız

01-31 agustos 2025

KAFUM FUAR ALANI

FIRAT GÖRGEL
KAHRAMANMARAŞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI

BERDÜCESİ

Kültür, Edebiyat ve Sanat Dergisi

YAZ

sayı: 14

BERDÜCESİ

Sayı 14 - Yerel Süreli

İmtiyaz Sahibi
Kahramanmaraş Büyükşehir
Belediye Başkanlığı

Genel Yayın Yönetmeni
Duran Doğan

Yayın Koordinatörü
Harun Kadioğlu

Sertifika No: 44153

Editör
Bilge Doğan

Yayın Kurulu
Fatma Gülşen Koçak
Canan Olpak Koç
Aliye Uslu Üstten
Melek Demirdöğen
Esra Kirik
Tuğçe Gök

Son Okuma
Melek Demirdöğen

Tasarım
Salih Koca

Görsel-Teknik Hazırlık
Ebrar Akkaya

ISSN - 3023-6339

Baskı
Akbaba İletişim Matbaa Basım Yayın
Tanıtım Eğitim Danışmanlık ve Anket Hizmetleri
Şazibey Mah. 2. Sk. Hisar Apt. No:10/A
Onikişubat / KAHRAMANMARAŞ
Tel: (0344) 235 40 02 - 0532 517 62 24
akbabailetisim46@hotmail.com

İletişim Adresi
berducesidergisi@gmail.com

Sunuş

Zaman, Maraş'ta bir başka türlü işler. Her mevsimin kendine has bir yankısı, toprağın altında tuttuğu ayrı bir sözü vardır. Ancak yaz, bu kadim coğrafyada yalnızca bir mevsim değildir; geçmişin anlamlı hatıralarıyla karışan, geleceğin göz kamaştıran sıcaklığıyla yoğrulan bir eşiktir. Maraş'ta yaz, hem yanık bir türküdür hem de garbi yelinin sessiz serinliğidir. Ve yazmak, işte bu anlamda bir varoluş biçimidir.

Okudukça sizi uzaklara götürecek, yaz sıcaklığıyla birlikte zihinlerinizi de genişletecek bir kavramı dosya konusu olarak ele alıyoruz: Sınır ötesinde yazmak. Berdücesi; sorularına kimlik, aidiyet, kültür ve bellek meseleleriyle ilgili farklı ülkelerdeki Türk yazarlardan cevaplar aldı. Sözün sınır tanımayan tabiatına, edebiyatın coğrafyaları aşan yönüne, dilin kökenini aşarak başka dillere, başka zamanlara ve başka insanlara açılan kapı olma kudretine eğildik. Yazarın kendi sınırlarını aşmasından, ulusal kimliğin ötesine geçen anlatılara; yurtsuzluğun, sürgünün ve göçün edebî temsillerine dek geniş bir yelpazede kalem oynattık.

Maraş'la sınırlı kalmayan, ama Maraş'tan yola çıkan bu sayımızda, sıcakta olgunlaşan kelimeleri, terleyerek yazılmış dizeleri ve içinde kök saklayan hikâyeleri derledik. Şehrin hafızasında yankılanan sesleri bugünün diliyle yeniden işittik. Yaz 2025 sayımız, gelenekle

yeninin, gölgeyle güneşin, dille suskunluğun arasında kurulmuş bir köprüdür. Ustaların izinden gelen kalemlerin yanı sıra, ilk kez ses veren genç yazarların da sınırların ötesine uzanan sözlerine yer verdik.

Berdücesi 2025 Yaz sayısı okurunun elinde. Geben Vadisi'nden yaz günü buz gibi bir serinlik; Başkonuş Yaylası'ndan sıhhatli bir nefes; Abdülhamit Han Camii'nden kutlu bir dua; Ali Kayası'ndan anlamlı bir bakış; Germanicia Mozaikleri'ndeki sırlı motif olup sizlere ulaştı. Biz biliyoruz ki bazen bir harf, bir memleketin ötesine düşer.

Şiirle, hikâyeyle, düşünceyle ördüğümüz bu sayıda, sizi Maraş'ın sıcak sokaklarında dolaşmaya, serin gölgelerinde soluklanmaya ve sınırları aşan edebiyatın izini sürmeye davet ediyoruz.

Berdücesi, şehrin hafızasında yeniden yerini alıyor.

Berdücesi 2025 Yaz Editör

İÇİNDEKİLER

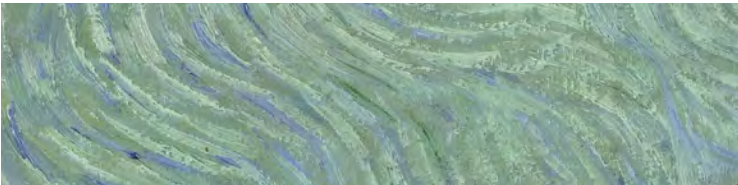
- 11 DOSYA
Hazırlayanlar: Bilge Doğan- Fatma Türk- Hüseyin Mehmet
Diaspora Türk Edebiyatı: Sınır Ötesinde Yazmak
- 11 Nazlı Balcı- Bir Cümlelik Memleket (Danimarka)
- 13 Mümin Ali- Tahayyülün Hudutları: Sınır Ötesinde Yazmak (Makedonya)
- 16 Zümra Ufuk- Yüregöç: Vuslata Hicret (Avusturya)
- 18 Yasemin Kelkit- Kelimenin Kalbine Yolculuk: Yurt Dışında Türkçeyle Büyümek (Almanya)
- 20 Sevda Bayraktar- Sonsuz Bitiş ve Başlangıçların Eşiği (Fransa)
- 23 Yuseyrenur Yılmaz- İki Dil Arasında Bir Kalem (Hollanda)
- 24 Esra Belço- Dilimiz- Hafızamız, Direncimiz (Yunanistan)
- 27 Canset Mulaşaban- Köküm Nerede Benim? (Kosova)
- 29 Beyza Yaşar- Bir Tutunma Meselesi (Amerika)
- 31 Duygu Er Quilichini- Kayıp Aranıyor! (İtalya)
- 33 Zeynep Zuhal Kılınç- Mekânın Rengine Boyanmak (Belçika)
- 35 Belkis Öznur Köylü- Türkiye: Samimiyet Kelimesinin Isıttığı Bir Ev (Bosna Hersek)
- 36 Nada Dosti- Sınır Ötesinde Yazmak (Arnavutluk)

ÖYKÜ

- 7 Ayşegül Sözen Dağ- Döngü
- 43 Fatma Türk- Çavlanların Yuttuğu Kadınlar
- 48 Bilge Doğan- Kimse İnanmaz: Alaybey Dede'nin Sırlı Hikayesi
- 54 Filiz Aydın- Ayla Hanım'ın Şalı
- 57 Selma Dolgun- Fotoğraflardaki Büyümeyen Çocuklar

ÇİZGİ - Arka Kapak

Hasan Aycın

- 67 **Tuğçe Gök-** Üç Kung-fu Bir Elham
74 **Rumeysa Topal-** Kırmızı
78 **Fatoş Bat-** Adagio
83 **Ayşe Kalaycı-Çevirmen** Çaresizliği

SÖYLEŞİ

- 60 **İbrahim Nasrallah:** Sürgünde Doğdum ve Büyüdüm
Hazırlayan: **Bilge Doğan-** Çeviren: **Mustafa İsmail Dönmez**

ŞİİR

- 6 **Hümeysra Yargıcı-** Pençe
38 **Esmâ Polat-** Kuşlukta Bir Patika
59 **Meryem Kılıç-** Tam Olarak Böyle
53 **Yasemin Kuloğlu-** Bir Hatıra Güllerden

İNCELEME

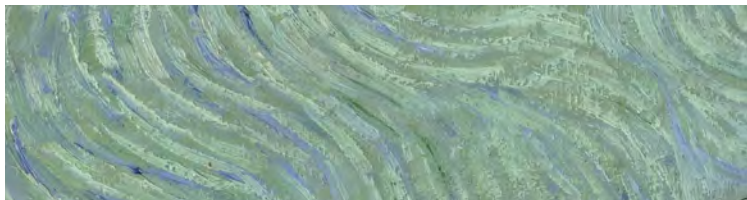
- 39 **Hasibe Çerko-** Yedi Sûret, Yedi Şekille Mekâna Dalmak
72 **Pınar Koçak-** Müzik ve Kahve

DENEME

- 46 **Mislina Evliyaoğlu-** Yeşil Altın Ezmesi
64 **Reyhan Güney Horasanlı-** Sözlü Anlatım Biçimleri Arasında
Masalların Yeri ve Türkiye'nin Masal Anası Fatma Önköl
76 **Ebru Özdemir-** Bir Aşk ve İstirap Güncesi: Kutsal Direniş
80 **Sanem Öge-** Kozmik Deneyimin Kış Doğumlu Üç Bilge Burcu
86 **Seda Nur Çetinkaya-** Kırılganlığın Terazisi

KİTAP TANITIMI

- 88 **Melek Demirdöğen-** Üretim, Gayret, Verimlilik Üzerine
Çocuk Dilli Bir Metin: Para Ağacı
92 **Melisa Nur Kesici-** Bahtiyar Yokuşu Üzerine Bir İnceleme
94 **Reyyan D.-** Çocukluğun Mavi Kelimeleri: Hikâyesi Olan Çocuklar
95 **Yasemin Kara-** Hüznün ve Tesadüf

H ü m e y r a Y a r g ı c ı

PENÇE

ne zaman tokasını çözsem bir hevesin
ıdamlık gömlekler gelir kırk satırla
tebeşir daireleri çoğalır
suyu yangına koşturmaktır

çok ovalarda genişlemişim
bayramlıklar giymişim davul zurna
ip üzerinde bir o yana bir bu yana
yaşamak kışkırtıcı bir meraktır

şimdi neresinden tutayım
alacaklı olmadığım bir hayatı
hilafsız düşülür aşka
ikiz kardeşim şiir
gönlümde izleriyle kırk tırnaktır

DÖNGÜ

AYŞEGÜL SÖZEN DAĞ

Çerçi Kamber, üç tekerlekli motorunun kasasına kumaş toplarını yerleştirdi. Çiçekli pazenleri, mandalları, döşek yüzlerini, empirmeleri...

Güneşte motor sürüp sürekli yol tepmekten yüzü kapkara geçmişti. Halbuki çocukluğunda sapsarı bir oğlandı Kamber. Ufacık yaşta ekmek derdine düşüp çerçilik yapacağını kim bilirdi. Babası birdenbire ağaç keserken düşüp oracığa yığıliverince tüm ailenin yükü de Kamber'in omuzlarına yığıldı. O gün bugündür köy köy, oba oba gezerdi Kamber. Yaşıtları çoktan evini barkını kurmuş, çoluk çocuğa karışmıştı. Geçtiği köylerin muhtarları bazen kahvede lakırtı ederlerdi: "Kamber, Kamber... Senin düğün ne zaman ola, bak geçiyor yaşın."

Bu laflar biraz dokunsa da belli etmezdi, ya nasip, der geçerdi Kamber.

Ah bir de yüreğinin sesini duysalardı.

Ekmeğini çıkarmak için yine köylere doğru motorunu sürdüğünde dul bir kadına tutulmuştu Kamber. Kadına her ilkbaharda ve sonbaharda simli kumaşlar, tek enli pazen şalvarlıklar verirdi. Kadın da hafif cilveli bir gülümsemeyle kumaşları koltuğunun altına kıştırıp uzaklaşırdı usulca. Köye girdi miydi Kamber, kadınlar çığırışıp sevinirlerdi. "Ümmü, kız, nerdesin, bakıversene! Geldi bizim Kamber Efendi!"

Herkes birbirine haber verir, ortalık şenlik yeri olurdu ama bizim Kamber, Ümmü'yü gözlerdi. Son köye varışında Ümmü'nün oğlanı biraz daha serpilmiş, büyümüş gördü Kamber. "Olmayacak böyle," dedi. "Oğlan büyüyor, az daha gelişiverdi miydi beni baba bellemez gayri. En iyisi bir an önce şu işi bitirmeli. Hem Ümmü de acele eder besbelli, yoksa benim hediye kumaşları niye elbise yapıp giyer?"

Çerçi Kamber'in canına tak etmişti bu hâller. Olmaz olası, yakıcı, ölüp ölüp diriltlen hâller.

Üzümlerin allara morlara bezendiği bir yazda yanına muhtarı da alıp çıkacaktı kadının karşısına.

"Hem dul hem güzel, bir de esmer oğlu var, daha ne isteyeyim Allah'tan? " diye içinden geçiriyordu yol boyunca. Muhtar da hiç susmak bilmeden öğütler veriyordu Kamber'e. Gelgelelim her şeye sağırdı Kamber'in kulağı. Muhtarın dediklerini o değilden onaylayıp susmaya devam ediyordu.

Yokuşun başına geldiler, işte evin önündelerdi. İki göz oda, önünde üzüm çardağı, leğende oğlanın ıslak çamaşırları...

Elini ayağını nereye koyacağını bilemedi Kamber, elleri büyüdü de büyüdü.

Ümmü'nün de ondan kalır yanı yoktu. Başında oyali yazması, saç

"Herkes birbirine haber verir, ortalık şenlik yeri olurdu ama bizim Kamber, Ümmü'yü gözlerdi."

örgüleri sabahtan örülmüş, ısl ısl, kınalı. Üstündeki elbise Kamber'in geçen bahar verdiği empirmeden.

Bahar dalı gibi, çiçekli.

Muhtar görmüş geçirmiş, kim bilir bu kaçınıcı kız isteyişi. "Ümmü kızım, hayırlı bir iş için geldik, hele şu çardakta az konuşalım."

Ümmü, kısa bir hoş beşten sonra maltıza çalı çırpı sürüp alüminyum demliği oturttu üzerine. Geçen güzden birkaç cevizli sucukla, üzüm pestilini çıkardı kocasından kalma ceviz sandıktan.

Yenildi, içildi. Ellerine sağlık, afiyet olsunlar geçildi. Muhtar konuya hemencek girdi. Daha neyi bekleyecekti. Allah'ın emri, peygamberin kavli...

Ümmü'nün yüzünde mahçup bir gülümseme. Danışacak kimi kimsesi mi vardı sanki. Anasız babasız Ümmü'yü dedesigil uzun yol tır şoförüne verdiğiğinde Ümmü henüz on sekizine yeni basmıştı. Kendisine soran olmamıştı hiç. Evden bir boğaz eksilecek gözüyle bakılan çeyizsiz, sessiz sedasız, ölü evine girer gibi bir düğün. Neyse ki damadın anası oğluna bir ceviz sandık alıp içini biraz eksik biraz fazla dolduruvermişti. Böyle gelin olmuştu Ümmü. Kocasını bir gitti miydi evden, aylarca dönmezdi. Gümrükten dış memleketlere girip, üç beş liraya direksiyon sallardı. Altı ay boyunca evine uğramadığı olurdu. Dış memlekette kalmayı her şeye yeğlerdi. Karısına ve oğluna da düşkünlüğü yoktu. Karısını bir yıl görmese, ah demezdi. Ümmü'nün yüreği de kocasına bir gün olsun ısınmadı. Oğlu üç yaşına bastığında kocası tırı alıp çıktığı günlerden birinden dönmedi. Bir hafta geçti dönmedi, bir ay geçti dönmedi. Ümmü'de ne bir telaş, ne bir merak. Zaten kocası ha vardı, ha yoktu. Varlığında ne görüşmüştü ki, yokluğuna içerlesin. Bugün çıkıp gelse, hiçbir şey olmamış gibi su koyardı güğüme. Olursa olur suyu, olmazsa bulgur suyu, derdi, umursuzca. Epey sonra bir haber ulaştı muhtara. Ümmü'nün Mehmet'i dış memlekette trafik kazası geçirmiş. Hastanede bir müddet tedavi görmüş ama durumu iyiye gitmemiş. Son nefesinde "Beni buraya gömün." diye de vasiyet vermiş. Ümmü bunu duyunca ne saçını yoldu ne başını. Ne ağıt yaktı ne helva kavurdu kocasının ardından. Soğuk yüreği buza kesmişti iyice. Allah rahmet eylesin muhtar emmi, deyip sustu sadece. Bir koşu eve gidip kocasının bütün kıyafetlerini ortaya serdi. Birilerine verip yekten kurtulmayı istedi ama geçim vardı, darlık vardı. Usulca eline makası aldı, kesti de kesti. Bir kısmından oğluna don gömlek dikti, bir kısmından kırkyama yorgan örtüsü. En son kalan kırpıklardan da döşekler doldurdu, yüzlerini dikti kaldırdı.

Şimdi bir fırsat çıkmıştı karşısına. Geçim zordu, yalnızlık ondan da zor. Çerçi Kamber'den daha iyisini nereden bulacaktı? Son yıllarda kısmeti çıkıyordu çıkmasına lakin ya kör oluyordu ya topal. Bazen de bir ayağı çukurda dedeler dünürücü geliyordu. Ümmü en çok buna içerlerdi. Daha yaşı otuza varmamıştı Ümmü'nün. Genç değildi elbet ama yaşlı olması işten bile değil.

Kamber'in kendine olan aşkını bilmez miydi, bilirdi. Çok iyi bilirdi hem de. Ümmü de boş değildi Kamber'e. Bu duygular iyi güzeldi. Ama kafasında bazı sorular da yok değildi. "Anlaşılan," diye geçirdi içinden, "benim kaderimde hep leyleği havada gören adamlar var." Biri uzun yola çıkardı, biri de dağ bayır, yayla köy demeden gezer.

En iyisi bir şart koşmaktı. Madem Çerçi Kamber yanıktı kendine, bir şartla evlenirdi onunla.

Ümmü boğazını temizledi, yanına gelen oğlanı tembihleyip tavukların yemini vermeye gönderdi.

“Muhtar emmi, nasıl denir bilmem ama, bir şartım var. Eğer kabul ederse Kamber Efendi, benim için uygundur bu evlilik.”

Kamber başını kaldırıp merakla sordu: “Şartını söyleyiver, elbet elimden gelen bir şeyse kabulümdür.”

Ümmü, belki de ilk kez kendinden emin “Eğer bu iş olacaksa çerçi işini bırakmanı isterim. Benim artık yol gözleyecek mecalim kalmadı. Düşün taşın, ona göre kararını ver.”

Kamber’in aklından hiç geçmeyen bir şarttı bu. Ömrü boyunca yaptığı işi bıçak kesmişçesine bırakması nasıl mümkün olurdu. Bir tarafta ilk kez yuva kurma şansı, diğer tarafta ekmek teknesini silip atması...

Kamber afalladı, birdenbire “Tamam” deyiverdi. “Tamam, bırakırım. Ama elimdeki malları satana kadar müsaade var mıdır?”

“Olur tabi” dedi Ümmü.

Muhtar araya girdi, yangından mal kaçırır gibi; “Hayırlı olsun, bugün hocaya diyelim de akşam duayı etsin. Yarın da köy meydanında bir davul bir zurna ile çalarız düğününü.”

Kamber’e dönerek, “Elini cebine at da yahni ve keşkek parasını ayarda aslanım, bizim Kasap Hüseyin hemen bir keçiyi kessin sabah

ezanından sonra.”

“Tamam” dedi Kamber, o gün her söylenene tamam diyordu zaten. Bekarlığı son bulacak, her akşam evinde sıcak yemek yiyecek, donu gömleği tertemiz yıkanacaktı. Ama en önemlisi de sevdiği kadına sarılıp yatacaktı, onca yalnızlıktan sonra hayali bile bambaşkaydı.

Ertesi gün düğün dernek kuruldu, yahni keşkeğin üzerine kaynar kaynar döküldü.

Ümmü’nün simli elbisesi gelinlikten de güzeldi. Kamber karısına beşi bir yerde taktı, sınıksı sarıldı.

Birkaç gün sonra Çerçi Kamber, elindeki malları bitirmeye niyet edip düştü yollara. Gerekirse kâr etmeden satıp gelecekti bütün kumaşları. En güzellerinden karısı ve üvey oğlu için metre metre kesmişti yola çıkmadan.

Bir hafta boyunca köyleri, yaylaları dolaştı. Elinde ne varsa satıp savdı. Kazandığı tüm parayı da gömleğinin kesesine yerleştirdi. İlk kez eline böyle toplu para geçmişti, eve mutfak erzağı aldı, daha neler neler alırdı.

Evine dönerken yüreği yerinden fırlayacaktı.

Boş motoru çardağın altına çekti. Karısı kapıya çıkar çıkmaz yüzü aydınlandı Kamber’in. Elleri titredi yine heyecandan. Ümmü de ondan farklı değildi, yüzünde güller açan yeni gelin gibiydi.

Gel zaman git zaman şekeriydi, çayıydı derken ellerindeki toplu para bitiverdi. Ümmü’nün yüzü her akşam biraz daha eğildi. Kamber ne zaman ağzını açıp, “Bunu benden sen istedin” dese, Ümmü feryat figan, bir çığlık salıverirdi. Karşılıklı oturup da konuşamadılar bir türlü. Kamber’de öfke nöbetleri, Ümmü’de gönül koymalar... Parasızlık zordu. Asmanın altında bir evlek yere ne ekerlerse eksikler bir türlü geçinmiyorlardı. Kamber her gün ne iş yaparım diye düşünüp durdu. Köyde herkes kendi işini kendi görürdü, Kamber’e burada ekmek yoktu. Tüm gün evde sıkıntıdan çatladı.

Ümmü’nün esrik kını Kamber’i iyiden iyiye deli etmeye başladı.

Kadının koyunu iyi, hoş, sıcaktı ama artık o da kalmamıştı. Ümmü sirke satan suratıyla kapıyı üstüne sürgüleyip tek başına yatmaya başladı. Kamber yan odadaki yer döşeğinde bir sığıntı.

Yine bir sabah Ümmü dudağının kıyısında alaycı bir gülüşle, “Ne o Kamber Efendi, tembellikten yoruldun da ondan mı yatarsın ha bire?” diye iğneleri kocasını.

Kamber gözlerini kapattı, dişlerini sıktı, ellerini sıktı, ayak parmaklarını sıktı. Ağzını açıp bir şeyler diyecek oldu, vazgeçti. Bir hışımla dışarı fırladı. Üç tekerlekli motoruna atladığı gibi çıktı.

Ümmü o gün akşama kadar her motor sesinde evin önünü gözledi. Ertesi gün, ertesi hafta, ertesi ay...

Kamber, yaşadığı son olaydan sonra eski ahbablarından biraz borç para bulup buluşturdu. Denkleştirdiği parayı sermaye yaptı. Motoru tıka basa doldurdu.

Yine köy köy, yayla yayla gezmeye başladı. Tüm köyleri geçti. Karaçalıları, çoban dikenlerini, sümbülleri, nergisleri...

Ümmü’nün yaşadığı köyü ise aklından büsbütün sildi.

Çerçi Kamber, üç tekerlekli motorunun kasasına kumaş toplarını yerleştirdi. Çiçekli pazenleri, mandalları, döşek yüzlerini, empirmeleri...

*“Anlaşılan,
diye geçirdi
içinden, benim
kaderimde hep
leyleği havada
gören adamlar
var.”*

DIASPORA TÜRK EDEBİYATI: SINIR ÖTESİNDE YAZMAK

Hazırlayanlar:

**Bilge Doğan- Fatma Türk-
Hüseyin Mehmet**

Yurt dışında olan bir Türk; dilini, kültürünü, aidiyetini ve bazen de içinden çıkamadığı sorularını da hep taşır yanında. Zaman geçtikçe pasaport değişebilir, aksan dönüşebilir, alışkanlıklar farklılaşabilir. Ama kimlik... İşte o, iki coğrafya arasında ince bir çizgide yürümeye devam eder. İçeriden baktığımızda tam olarak gurbetin dilini, çilesini bilememekle birlikte uzaklarda yaşayan Türkleri gönlümüzde hasret ile hep yad ederiz. Bu dosyada, yurt dışında yaşayan Türk yazarlara merak ettiğimiz “sınır ötesinde yazmak” meselesini sorduk. Merak ettiğimiz bu cevaplar dünden bugüne dimağımızda derin izler bırakacak. Berdücesi; dışarıdan içeriye değil, içeriden dışarıya bakan gözlerle kimlik, aidiyet, kültür ve bellek meseleleriyle ilgili, farklı ülkelerdeki Türk yazarlara, sınır ötesinde yazmanın kendilerine hissettirdiklerini sordu.

BİR CÜMLELİK MEMLEKET

Nazlı Balcı / Danimarka

Uluslararası İlahiyat mezunu. Şu anda Danimarka Türk Diyanet Vakfı'nda telif-tercüme işlerini yürütüyor ve bir seyahat şirketinde çalışıyor.

Yurt dışında yaşayan biri olarak seçtiğiniz sanat dalında kendinizi özgürce ifade edebiliyor musunuz? Size göre avantajları ve dezavantajları nelerdir?

Göç etmedim ben. Ne valizlerim vardı çocukluğumda ne de ardım-da bıraktığım bir şehir. Ama yine de bir yerlere ait olmanın yükünü içinde hep taşıdım. Doğduğum günden beri iki dilli bir hayatın içinde yürüdüm: biri dışarının, biri evin sesi. Dışarıda rüzgâr kuzeyden eserti, kelimeler sertti, sessizlikler uzundu. Evdeyse sıcak çaydan yükselen buhar gibi yumuşaktı her şey. Annemin sesi, televizyondaki haberler, bir çocuğun dilinden dökülen “anne” kelimesi... Hepsi Türkçeydi. O yüzden kendime ne zaman “Nerelisin?” diye sorsam, hep arada bir yerde buluyorum cevabı. Bazen Danca kadar soğuk, bazen Türkçe kadar sıcak.

“Benim için yazmak hem Danimarka’nın puslu sabahlarına hem Türkiye’nin serin akşamlarına ait; bu iki ışık arasında bir gölge gibi yaşıyorum.”

İskandinavya’da yazmak; düzenli, dingin, temiz bir dünyanın içinde eksik bir sesi aramak gibi. Her şeyin ölçüsü var burada. Trafik bile terbiye içinde akıyor. Ama bazı duygular, bu düzene sığmıyor. Öfke, özlem, sevinç... Belki de bu yüzden yazıyorum. Çünkü burada hayatın akışı düzgün ama içimin dili kırık ve dökük. Yazarken o parçaları birleştirmeye çalışıyorum. Yazı, içinde hiç öğrenemediğim bir dilin açığını kapatıyor.

Yazmak benim için hem çok kişisel hem de çok kamusal bir şey. Konuşamadığım her ne varsa, yazıda yer buluyor. Ama o yer neresi? Bazen soruyorum kendime: Yazdıklarım hangi ülkeye ait? Hangi okuyucuya sesleniyor? Türkçeyle yazdığımda, buradaki insanlar anlamıyor. Dancayla yazdığımda, içimdeki bazı duygular eksik kalıyor. Sanki bir şey hep yarım. Her cümlede, eksik harfler gibi taşıyorum bu hissi.

Sanat -özellikle yazı- ikinci vatan gibi. Kâğıt üzerinde kimse sana nereden geldiğini sormaz. Yazarken pasaportun görünmez, aksanın duyulmaz. Orada sadece sen ve kelimelerin vardır. Bu yüzden kendimi bazen özgür hissediyorum. Türkiye’de hiç yaşamadığım şeyleri özleyebiliyorum mesela. Orada gerçekleşmemiş olan çocukluğumu yazıyla var ediyorum. Çünkü yazı, bazen yaşanmamış olanı da yaratır. Avantajı da tam burada başlıyor zaten. İçinde büyüdüğüm İskandinav ülkesi, düşünceye ve ifadeye saygılı. Yazmak burada kutsal bir eylem. Sansürsüz. Ama bu özgürlük, bazen sonsuz bir sessizliğe de dönüşebiliyor. Yazdığında, sesin kime ulaşıyor? Burada Türkçe yazarak yalnızlaşıırken, orada da bir “yabancıya” dönüşüyorsun. Okuyucu kim, yazar kim, vatan neresi? Her şey birbirine karışıyor.

Bazen düşünüyorum: Yazmak belki de en çok kendini kendine anlatmaktır. Çünkü dışarıdan bakıldığında ne kadar “entegre” olmuş gibi görünsek de içimizde bir şeyler hep eksik kalıyor. O eksik, bazen bir türkünün kıyısında, bazen çocukken annemizin okuduğu bir masalda saklı. Biz o masalları burada başka bir iklimde büyötmeye çalışıyoruz. Sıcaktan soğuşa, güneyden kuzeye uzanan bir belleği taşıyoruz. Ve o belleğin yükü kelimelerle hafifliyor.

Sınır ötesinde yazmak; sınırdan içeri girememek, dışarıda kök sala-

mamak arasında bir yerde beklemek gibi. Ama beklerken yazıyorsun. Yazdıkça çoğalıyorsun. Kimi zaman bir dilin kıyısında oturuyorsun, kimi zaman başka bir kültürün ortasında. Yazmak, bu kıyılarda bir sandal kurmak gibi. Rüzgâr sert esiyor belki ama sen kendi sesini duyduğunda, o ses denizi aşip geçiyor.

Benim için yazmak; hem Danimarka'nın puslu sabahlarına, hem Türkiye'nin serin akşamlarına aittir. Bu iki ışık arasında bir gölge gibi yaşıyorum. Ve o gölgenin dilini ancak yazarken anlayabiliyorum. Çünkü kimlik dediğimiz şey belki de bir yer değil, bir yönelimdir. Bazen içe, bazen dışa. Ama hep arada.

İşte o arada olma hali, yazının ta kendisi oluyor.

TAHAYYÜLÜN HUDUTLARI: SINIR ÖTESİNDE YAZMAK

Mümin Ali / Makedonya

Türkolog, şair ve yazar, Kuzey Makedonya'nın Radoviş şehrinde doğdu. Uluslararası Balkan Üniversitesinde Dr. Öğr. Üyesi olarak görev yapmaktadır. Akademik ve edebî çalışmaların yanında pek çok dergide yazıyor. TV programları, radyo yayınları, sempozyumlar ve konferanslarda aktif konuşmacı olarak yer alan Ali, sivil toplum kuruluşları bünyesinde yürütülen projelerde de yer almaktadır.

Şu anda Kuzey Makedonya'nın başkenti Üsküp'te yaşamımı sürdürmekteyim. Vardar Nehri'nin iki yakasını birleştiren bu kadim şehirde, hem mazinin izleriyle hem de Balkanlara özgü çok katmanlı kültürel dokuyla iç içe yaşıyorum. İstanbul'un büyüsiyle yoğrulmuş anılar, Üsküp'ün taş sokaklarında yürürken zihnimde hâlâ yankılanıyor; sanki iki şehir arasında uzanan görünmez bir edebî köprüde ilerliyormuşum gibi. Hâliyle Türkiye'nin dışında ama Türkçenin tam da kalbinde bir yerdeyim. Burada Türk olmak yalnızca bir şecere değil, her gün yeniden anlamlandırılması gereken bir kültürel miras, bir hâtıra ve bir mesuliyettir. Yazarlık serüvenim de bu ihtiyaçtan doğdu; unutulmaması gerekeni hatırlatma, silineni yeniden yazma ve dağılmakta olanı toparlama iştiyakıdır. Unutmayalım, şiir biraz da toplama işidir. Nesir/düz yazı-inşa ise "dağıtmak, saçmak, sözü çoğaltmak" gibi anlamları ihtiva eder. Nazım/şiir ise nesrin karşıtıdır. Ben de bu zıtlıkların tam

ortasında, kelimeleri toplarken şiirle yoğruluyorum.

Türkçede yazmak benim için yalnızca bir tercih değil; bir direniş, bir kimlik muhafazası, bir hafıza biçimidir. Bu coğrafyada Türkçe konuşmak başlı başına bir mukavemet, Türkçede yazmak ise çok daha büyük bir sorumluluktur. Yahya Kemal Beyatlı'nın dediği gibi: "Türkçe, ağzımda annemin ak sütüdür." Bu dil sadece bir vasıta değil, bir mazinin, bir aidiyetin ve bir benliğin taşıyıcısıdır. Üsküp/Radoviş'te yazarken İstanbul'un sesini duymaya çalışmak, Manastır'dan bakarken Anadolu'ya uzanan bir cümle kurmak, edebiyatımın temel menşesidir.

Bulunduğum ülkenin resmî dili olan Makedonca, Arnavutça elbette gündelik hayatımızın içinde yer almaktadır. Ancak hiçbir zaman edebî üretimimin bir mecrası olmadı, ancak hayat sürprizlerle dolu. Bu dille yazmak bana şu an için ırak; hem duygusal hem düşünsel olarak. Lâkin bu uzaklık bile Türkçeye olan bağlılığı artırdı. Çünkü başka bir dilin uzağında olmak, ana dilin kıymetini daha çok duyumsatıyor. Yahya Kemal'in ifadesiyle, "Şiirin asıl maddesi: mânâ değil, lâfızdır." Benim için de dilin sesi, melodisi, ritmi en az anlattıkları kadar belirleyicidir.

Edebiyatımda kesin bir "köprü" kurduğumu söyleyemem. Çünkü bazen köprü inşa etmek için iki yakada da sağlam bir zemin gerekir. Oysa ben çoğu zaman bu iki yakayı da sorgulayan, her iki kültürde de kendine yer arayan bir şuur ile yazıyorum. Bu nedenle yazılarım, daha çok bir geçiş alanında, bir arada kalmanın sancısında biçimleniyor. Ne tam orada ne tam burada. Bu tenakuza dayalı hâl, karakterlerime de yansıyor. Onlar da çoğu zaman yönünü kaybetmiş, geçmişle gelecek arasında sıkışmış, kimliğini sorgulayan kişileri doğurmaktadır. Edebî türler de bu durumdan yani kaostan beslenmektedir. Bu bağlamda, James Joyce'un fizikî olarak orada kalıp ancak zihnen sürekli kaçtığı Dublin'le hesaplaşması ya da Vladimir Nabokov'un anadilinden uzaklaştıkça İngilizceye duyduğu edebî sadakat bana çok tanıdık geliyor. Samuel Beckett'in Fransızca yazarken kendi diline bile mesafeye yaklaşması, Edward Said'in ise sürgünlük (exile) kavramını hem fiziksel hem zihinsel olarak inşa etmesi gibi... Sınır ötesinde yazmak, hem mekânsal hem ruhsal bir dislokasyon hâlidir ve bu durum, yalnızca anlatmayı değil, anlamayı da mecbur kılar.

Yurt dışında yaşamak bana yalnızca bir mesafe değil, aynı zamanda bir perspektif kazandırmaktadır. Şunu da özellikle belirtmem gerekir ki, yüksek lisans ve doktora yıllarım, hayatımın en güzel dönemleri olarak Türkiye/İstanbul'da geçti. Bu yıllar, yalnızca akademik çalışmalarla değil, aynı zamanda İstanbul'un eşsiz atmosferiyle iç içe geçen zengin bir entelektüel serüvendi. Edebiyat Fakültesi'nin tarihi koridorlarından Beyazıt Meydanı'na, sahafların tozlu raflarından Süleymaniye Kütüphanesi'nin sessiz derinliklerine kadar uzanan bu yolculuk, bana hem geçmişin izlerini hem de edebiyatın sonsuz çağrısını sundu. İstanbul, sadece bir şehir değil, Yahya Kemal'in mısralarında, Tanpınar'ın zaman

"Bu coğrafyada Türkçe konuşmak başlı başına bir mukavemet, yazmak ise çok daha büyük bir sorumluluktur."

algısında, Nedim'in neşesinde ve Sezai Karakoç'un metafizik derinliğinde yaşayan bir ruhtu benim için. Bu dönemde Sezai Karakoç'la tanışma şansına da erişmem, bu hatıraları daha da anlamlı ve unutulmaz kıldı. Onunla yaptığım kısa ama derinlikli sohbet, edebiyat ve düşünceye olan bağlılığımı daha da pekiştirdi. İstanbul'da geçen bu yıllar, sadece bir öğrenim süreci değil, aynı zamanda bir tahayyül ve ruh yolculuğuydu. Ve sonrasında, yüksek lisans ve doktora yıllarımı geçirdiğim bu eşsiz şehirden, İstanbul'dan ayrılarak Kuzey Makedonya'ya döndüm. Türkiye'ye, özellikle de İstanbul'a şimdi uzaktan bakmak, yalnızca bir tahassür bulutu değil, aynı zamanda zamanla billurlaşan bir düşünsel berraklık da getiriyor. O yılların sokaklarında dolaşan hatıralar, kitap kokularıyla sarılmış sahaf dükkânları, edebiyatla yoğrulmuş sohbetler ve Sezai Karakoç, İsmet Özel gibi düşünce dünyamı derinden etkileyen şahsiyetlerle yaşanan karşılaşmalar, bugün hafızamda hem bir rüya hem de bir içsel pusula gibi yer ediyor. Bu mesafe, geçmişini sadece romantize etmiyor, aynı zamanda zihinsel olarak yeniden yorumlamamı, İstanbul'u ve Türkiye'yi artık sadece bir coğrafya değil, düşünsel bir alan olarak da kavramamı sağlıyor. Doğal olarak araya uzaklıklar giriyor ama ünsiyetimiz hâlâ devam etmektedir. Bazı konularda içimde büyüyen hasreti de körüklüyor. Yazılarımda hem bu sorgulama hâli hem de içimde filizlenen iştihak çokça yer buluyor.

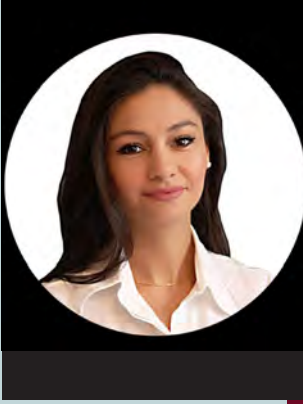
Yurt dışındaki Türk yazarlarla irtibat hâlindeyim. Özellikle Balkanlar'daki edebiyat çevresiyle yakın ilişkiler içindeyiz. Konferans, seminer yazarlık gibi etkinliklerde gençlerle edebiyatı konuşuyoruz, okuma atölyeleri düzenliyoruz. Bu etkileşim sadece yazarlık yönümüzü değil, kültürel hafızamızı da besliyor. Çünkü hepimiz farklı yerlerde yaşasak da aynı mirasın izini sürüyoruz. Sınır ötesinde olmak bana çok şey kazandırmaktadır. Çok dilli bir düşünce yapısı, kültürel farkındalık, aidiyetin karmaşası... Ama aynı oranda bazı şeyleri de elimden aldı. Dilin incelendiği yerlerde kelimelere daha çok tutunmak, bazen de anlatma sorumluluğunun ağırlığı altında yazmak zor. Bu yüzden Yahya Kemal'in şu sözü benim için sadece şiir terbiyesi değil, bir edebî duruş ifadesidir: "Mısra benim namusumdur."

Yaptığım sanatsal ve akademik çalışmalarla Türklüğe dair yaşatmaya çalıştığım şeylerin başında sözlü kültür geliyor. Kıssalar, masallar, deyimler, maniler... Bunlar sadece bir dilin değil, aynı zamanda bir hayat tasavvurunun taşıyıcısı. Ailemde ve çevremde bu dili yaşatmak, bir medeniyetin izini sürmek demektir. Çünkü kültür sadece yazılan değil, yaşanandır. Yahya Kemal'in hayalini kurduğu "beyaz lisan" -yani sade, parlak, işlek bir Türkçe-benim de yazarken ulaşmaya çalıştığım bir ufuktur. Velhasılkelam, "sınır ötesinde yazmak", benim için bir konumdan çok bir ruh hâlini teşkil etmektedir. Bu yüzen her satırda bir kök aramak, her cümlede bir iz sürmek, her hikâyede bir vatan kurmaya çalışmaktır. Yazarken hem içimdeki çocuğu hem de ecdadın fısıltılarını dinliyorum. Her defasında Türkçeye biraz daha sarılıyor,

SORUŞTURMA

biraz daha yaslanıyorum. Çünkü burada yazmak, yalnızca bir anlatım, ifade (expression) değil, bir varoluş biçimidir.

YÜREGÖÇ: VUSLATA HİCRET

Zümra Ufuk / Avusturya

1985 yılında İzmir’de doğdu. Orta ve lise öğrenimini Şanlıurfa Anadolu Lisesi ve İstanbul Kabataş Erkek Lisesi’nde okudu. Daha sonra İstanbul Bahçeşehir Üniversitesi Görsel İletişim ve Tasarım bölümünü bitirdi. Ardından Viyana Üniversitesi İletişim Bilimleri bölümünde yüksek lisansını tamamladı. Viyana’da ikamet etmektedir.

İnsan uzaklara gittikçe geri mi çağrılır yuvaya? Bir dilden uzaklaştıkça, o dilin kucağında mı bulur kendini?

Kim ki aslından ayırmış canını,
Öyle bekler, öyle vuslat anını.
(Her kesî kû dûr mând ez asl-ı hîş
Bâz cûyed rûzgâr-ı vasl-ı hîş)
Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

Kıydan ayrıldığını sananlar, limana daha çok yaklaşır.

Tüm muazzam hikâyelerin iki şekilde başladığı söylenir: Ya insan bir yolculuğa çıkar ya da şehre bir yabancı gelir. İki durumda da ayrılıkla başlayan bir hikâye vardır; bir yerden, bir hâlden, bir zamandan uzaklaşma. Fakat koştukça bağ kurulur ve yol umulan varışın ötesine geçer. Çünkü bu yolculuk, zamanı eğip bükerek gidişi, tutkuyla yoğrulmuş bir dönüşü çevirir. Bu dönüş, ne bir başlangıca ne de bir sona sahiptir.

Tasavvufta hicret, sadece bir yer değişikliği değil, nefsten, benlikten öz’e doğru yapılan bir yolculuktur. Bu uzaklık belki de hakiki vuslatın içimizde olduğunu anlamamızı sağlayacak en acı ama en kestirme yollardan biridir. Ne de olsa ayrılık, vuslatın ilk kapısıdır.

Ayrılıkta sevgiyle, hasretle yanmaya başlayan kalp, insanı nihayet öz yuvasına döndürür ve ana dil gitgide bir fener olur yabancı akşam sokaklarına savruldukça. Bu bağlamda Heidegger’in; “Dil, varlığın evidir,” söylemi, dilin yalnızca bir iletişim aracı olmasının ötesinde; düşüncüyü, kültürü, bilinci şekillendiren bir liman olduğunu vurgular.

*“Dilin kucığına
sığınmak,
yalnızca Türkçe
yazmak değildir.
Bazen mutfağa
sinen kokularla,
bazen çocuklara
verilen isimlerle,
bazen ve en
güzeli de Türkçe
susarak.”*

İnsan, dil aracılığıyla varlığını tanımlar, kimliğini örer; zaman-mekân ilişkisini kavrar.

Freud, insan hatıralarının bastırılmış olan kısmının asla kaybolmadığını söyler. Ona göre bilinç dışında yer eden bu izler rüyalarla, dil sürçmeleriyle beklenmedik zamanlarda bir kelimenin ucunda belirir. Yurt dışındaki bir Türk için Türkçe tam da böyle bir durumu yaşatır. Bastırılmış değildir, fakat bulunduğu yerde ana dil olmaktan çıktığından sürekli bir geri çağırma içgüdüleriyle içte zuhur eder. Sokakta duyulmaz, okulda okunmaz ama düşünülür, rüyada konuşulur. Bir tür içsel yankıya dönüşen Türkçe artık bir iletişim aracından ziyade, aidiyetin ruhsal taşıyıcısı hâline gelir. Evin duvarında asılı duran nazar boncuğunda, mutfağa sinmiş bir baharat kokusunda, çekmeceye katlı duran yemeniye sabırla işlenmiş oya sessizliğinde yaşar.

Bu yankıyı, Platon'un mağara alegorisiyle düşünmek mümkündür, ama tersinden. Mağarada insanlar yalnızca gölgeleri görür ve onları gerçek sanırlar. Oysa hakikat, mağaranın dışındaki ışıktadır. Fakat bazı durumlarda, dışarının aydınlığı içeridekilerin anlamını derinleştirip hatırlatabilir. Mağara gölgelerini sesle değiştirirsek, Türkçenin yankısı, yurtdışı sokak gürültüleri arasından süzülen bir şiir, bir dua gibidir âdeta. Bu sesler bir yanılsamadan çok, halvetinde inzivaya çekilmiş bir aidiyetin içten içe söylenen türküsüdür.

Bir dilin kıyısında yaşamak, onunla hem kavga hem barış içinde olmak demektir. Bu ikilemi yaşayanların kalemine de Dil Meleği yarenlik eder, tıpkı cennetten kovulan âdemoğluna eşlik eden melekler gibi. O vakit yazmak, ibadet olur; her kelime, yeni ve geçmiş evler arasında inşa edilen ana yuvaya bir adımdır. Yıllar alan bu süreçte; gurbet, hasret, özlem, alışmak, anlamak, anlaşılmak ve aidiyet olguları artık ayrılmaz bir bütünlükle muhtevi anlamlar kazanır. Mevlânâ'nın “Ayrılıklardan şikâyet eden ney” (Dinle neyden ki hikâye etmede, Hep ayrılıktan şikâyet etmede) metaforuna karşılık, bu yeni anlam hoşgörüyle karşılanır, çünkü kavuşmak için ayrılık gerekmiştir. Ve bu kavuşma hem dönüşü hem yuvayı barındırır. Her kelime, bağlanmanın yeniden kurulmuş bir formunu kapsar. Bu anlamda ‘Sınır ötesinde yazmak’ hicret içindeki vuslattır. Sınır ötesinde diline, kalemine tutunarak ayrılığı vuslata dönüştürenler ise Yüregöçmendir. Ayrılık, Yüregöçmenin yüküdür; uzaklık: harcı; vuslatı ise yazdıklarında saklı. Eksildikçe derinleşen, kalemi hasretle kömürleşen Yüregöçmenlerin Gurbetçesi, içi oyuldukça sesi güzelleşen neye benzer. Kalemi geleceğe, harfleri geçmişe dönüktür. Bu yüzden Kafka, Çek Cumhuriyeti'nde Almanca yazarak vatanında bile ana diline kendini yabancı hissederken; Yüregöçmen ana diliyle yabancı topraklarda kendine bir yuva kurar. Kafka'nın “İçindeyken bile dışında” olma hâli, Yüregöçmenin “Dışındayken bile içinde” olma hâliyle bir aynada buluşur. Yazılan her metin: “Ben buradayım ve burasıyla aramda görünmeyen bir köprü var ya da yok,” demektir.

SORUŞTURMA

'Burası' hep değişir ama 'Köprüler' daima kelimelerle örülür, yıkılır, tekrar inşa edilir.

Şüphesiz dilin kucağına sığınmak, yalnızca Türkçe yazmak değildir: Bazen mutfağa sinen kokularla, bazen çocuklara verilen isimlerle, bazen ve en güzeli de Türkçe susarak.

Taşımıyorum hiçbir şeyi;
Taşınan: halim hatrım, yüklerim, benim
Her satırda bir eşiği geçiyorum,
Her sessizlikte yeni bir dil;
Vatanım, evim.

KELİMENİN KALBİNE YOLCULUK: YURT DIŞINDA TÜRKÇE'YLE BÜYÜMEK

Yasemin Kelkit / Almanya

1990 yılında Almanya'nın Bielefeld şehrinde doğup büyüdü. Uluslararası Ticaret alanında lisans eğitimini tamamladıktan sonra, 2015 yılından beri global bir bilişim şirketinde SAP HCM danışmanı olarak görev yapmaya başladı. Şiir, deneme ve öykü türlerinde metinler kaleme alan yazar, Telve dergisinde yazar ve editör olarak çalışmalarını sürdürüyor. Edebiyata olan ilgisini çok dilli bir perspektifle besliyor.

Yurt dışındaki Türk diasporasının edebiyata olan ilgisini nasıl değerlendiriyorsunuz, onlara ulaşmak için çalışmalarınız var mı?

Ana dili öğrenme çabamız, İsmet Özel'in 'İnsan nerenin yerlisidir?' sorusuyla ilintili gibi geliyor bana. Bu bakıma kendine bir yer arayan, aidiyetinin nerede gizlendiğini bilmek isteyenlerin yolu er ya da geç edebiyatla kesişiyor mutlaka. Öğrendiğimiz her kelime kendi içimizde bir yeniye kapı açıyor, karşılaştığımız her yabancı, o güne dek henüz tanıklık etmediğimiz benliğimizin bir parçasını daha ortaya çıkarıyor sanki. Bu bakıma, özellikle de yurt dışında yaşayanlar bir dil-bir insan olmaktan çıkıyor çoğu zaman. Aksine, bir dil-çok ruh hâli anlamına da geliyor. Dillere yaklaşımımız yatay bir eksende ilerliyorsa (örneğin Türkçe, Almanca, Fransızca, İngilizce vb. öğrenmek gibi), bir kelimenin edebî manasının peşinden gitmek genelde dikey boyutta gerçekleşiyor. Bu sebeple diasporada yaşayan Türkler olarak, edebiyat sayesinde bir nesneyi ve hâli çok boyutlu tanıma fırsatı elde ediyoruz. Hatta bu de-

*“Kendine bir
yer arayan,
aidiyetinin nerede
gizlendiğini
bilmek
isteyenlerin
yolu er ya da
geç edebiyatla
kesişiyor.
Öğrendiğimiz
her kelime
kendi içimizde
bir yeniye kapı
açıyor.”*

rinlemesine öğrenme sayesinde kimliğimiz, hafızamız, hissettiklerimiz de yeniden şekilleniyor – sanki bu çok dillilik sayesinde o kelimenin özünde taşıdığı manaya bir adım daha yaklaşabiliyoruz. Öte yandan, her ne kadar atalarımız bir vakit göçebeliliği hayat düsturu edinmiş olsalar da bu çağın insanı olarak bizler de bir yerlerde kök salmaya gayret ediyoruz. İşte bu kök, yurt dışında yaşayan Türkler olarak kendini Türkçe üzerinden gösteriyor.

Son yıllarda Avrupa’da yaşayan Türk diasporasında okuma ve yazma faaliyetlerinin dikkat çekici bir şekilde arttığını gözlemliyorum. Özellikle genç kuşakta, iki ya da daha fazla dil bilen bireylerin, duygularını ve düşüncelerini Türkçe olarak ifade etme arzusu giderek güçleniyor. Belki de bu, içsel bir denge arayışının dışa yansımasıdır. Zira Türkçeye geri dönüş, bir tür kendine dönüş oluyor. Avrupa’daki okuma alışkanlıklarının artması, Türkiye’deki yayınevlerinin yurt dışına olan ilgisiyle birleşince, Türkçe kitaplara ulaşmak da artık epey kolaylaştı. Bu gelişme, kültürel sürekliliği besleyen çok değerli bir zemin oluşturuyor. Hatta bu zemin o kadar kıymetli ki; bazı yazar arkadaşlarımız, özellikle de yurt dışında doğup büyümüş olanlar, daha önceden çevirisi olan kitapları yeniden çeviriyor, o metnin içeriğini günümüz Türkçesinde daha anlaşılır bir hâlde okura sunabiliyor. Bundan dolayı yurt dışındaki Türk diasporasının edebiyata olan ilgisini son derece samimi ve organik değerlendirmek mümkün. Bu ilginin temelinde bir özlem, bir bağ kurma arzusu, bir ait olma çabası yatıyor kanaatimce. Bizler de Telve yazarları olarak bu çabayı görünür ve üretken kılmak için elimizden geleni yapıyoruz. Çünkü inanıyoruz ki, edebiyat yalnızca yazmakla değil, yaşamakla da ilgili. Bir kelimenin, bir cümlemin, insanın yerini, yurdunu, aidiyetini hatırlatma etkisi hafife alınamayacak bir güç barındırıyor içinde.

2019’dan bu yana, yani Telve’nin kurulduğu yıldan itibaren düzenli olarak yüz yüze / çevrim dışı yazarlık akademileri gerçekleştiriyoruz. Hem yurt içinde hem de yurt dışında düzenlediğimiz atölyelerle kalem tutmak isteyen katılımcılara rehberlik ediyoruz. Bu kapsamda örneğin Strazburg’da bir araya geldiğimiz kadar, senede bir defa bile olsa İstanbul’da da buluşmaya gayret ediyoruz. Bu buluşmalar esnasında çok kıymetli yazarlardan edebiyatın gücüne dair eğitimler alıyor, zihin dünyamızı zinde tutmak için yeni teknikler ediniyoruz. Ama işin en tatlı kısmı, aramıza yeni katılan arkadaşlarla eğitim sonrası çay-kahve eşliğinde yaptığımız sohbetler oluyor doğrusu. Hani insan bir şeye susar ya, ruhumuzun bu ince ihtiyacını bir çift söz, bir çift göz üzerinden tatmin edebiliyoruz. Bu sebeple edebiyatı yalnızca bireysel bir uğraş olmaktan çıkıp ortak bir üretime dönüştürmeye çalışıyoruz. Telve’nin ekseninde kurduğumuz edebiyat dünyamıza dair etkinliklerimizi gün geçtikçe artırıyoruz: Okur-yazar buluşmaları, sosyal medya üzerinden düzenli paylaşımlar, edebiyat podcastleri (yazdığımız metinlerin yazar tarafından özgünce seslendirilmesi), çevrim içi kitap söyleşileriyle

SORUŞTURMA

bilhassa Avrupa'daki Türk diasporasında yaşayanlara ulaşmaya gayret ediyoruz. Katılımcıların kendi hikâyelerini, gözlem ve birikimlerini dile getirmelerini destekliyoruz. Çünkü biliyoruz ki, her bireyin hikâyesi, kolektif hafızanın bir parçası. Allı turnam bizim ele varırsan artık ne radyoda istenilen bir istek parça, ne bir mektubun son cümlesi – Telve'ye uzak bir perspektiften baktıkça, o turnanın artık Telve'nin göğünde süzüldüğünü görüyorum. O haftalarca beklenen mektup artık dergimizde şiir, öykü ya da deneme olarak karşımıza çıkıyor.

SONSUZ BİTİŞ VE BAŞLANGIÇLARIN EŞİĞİ

Sevda Bayraktar / Fransa

1985 yılında Samsun'da doğdu. Yedi yaşında ailesi ile birlikte Fransa'ya yerleşti. 2011'de Lille Mimarlık ve Peyzaj Yüksek Okulu'ndan mezun oldu. 2024'te YTB Bir Dünya Edebiyat Ödülleri deneme kategorisinde Türk Diasporası birincilik ödülüne layık görüldü. Yaşadığı şehir Dunkerque'de Türk Derneği Kadın Kollarını yönetiyor. Evli ve üç çocuk annesi.

Sınır ötesinde olmak size ne kattı, sizden ne götürdü?

“Özbilinç değerli bir şeyini kaybettiğini anladığında ortaya çıkar,” der Dücane Cündioğlu. Bazen insan gündelik hayatın en alelâde işlerinde deneyimliyor kavrayış-anlam dehlizlerinin mekanizmasını, buralardan türeyen duygu-düşüncenin derinliğini ve ehemmiyetini. Çok değil. Bundan beş veya altı yıl önce, Türkiye'de bir yaz tatilinde fark ettim sınır ötesinde olmanın benden neleri götürebileceğini. Ne kadar maruz kalmışsam o hattın dışında kalan düzene ve hayata, farkında dahi olmadan kendi ismimin telaffuzuna yabancılaşmıştım.

O yaz memlekette alışveriş yaptığım yerlerde fatura düzenlemek için ismim sorulduğunda, neredeyse eksiksiz her seferinde tekrar etmek zorunda kalmıştım. Bana kalırsa yeterince yüksek sesle ve açık bir şekilde ifade ettiğim hâlde muhatabım anlamıyordu. Bir defa daha ve dikkatle yeniliyordum; Sev-da. Bu durum canımı sıkırmaya, rahatsızlık vermeye başlamıştı; o kadar ki kafamı kurcalayan, zihnimi meşgul eden bir raddeye ulaşmıştı. Ne yani? Bu kadar mı kötüydü telaffuzum? Bu kadar mı aksanlı konuşuyordum?

*“Mutlu
olduğumda, içe
döndüğümde
Türkçenin huzur
veren kıyılarında
dinleniyorum.
Öfkelendiğim
ve taarruza
uğradığımı
hissettiğimde
Fransızca kılıç
kalkan imdadıma
koşuyor. Garip bir
şekilde bazen de
tam tersi oluyor.”*

Derken bir gün Fransızca konuşurken zihnimde şimşekler çıktı. O kadar alışmıştım ki ismimi Fransızca konuşan dillerden duymaya, benim bile söyleyişim değişmişti. Oysa sözcüklerin kendilerine has sesleri ve çağrışımları vardı. Sondaki “a”nın hakkını vermediğimi daha önce hiç fark etmemiştim. Fransızlar onu dil yapılarına uygun olarak kalın seslendirirken, Türkçede dilimize yabancı bir dilden giren isim, son harfi ince ve uzatılarak ifade ediliyor. Harfin itibarını ve ihtişamını iade ettiğim andan beri durum değişmiş ve düzelmişti. Bir nevi kabul görmüştüm soydaşlarım arasında. Yeni taşındığı mahallede, avuçları rengârenk bilyelerle dolu çocukların arasına karışmaya can atan, kırıl-gan ama hevesli küçük bir kız gibi hissettirmişti bana bu yaşadıklarım.

Sınır ötesinde kendi isminin tınısına yabancılaşmıştım. Ötesi var mıydı? Telaffuz edildiğinde kulağıma erişen yankıları zamanla dönüş-müştü. Özünde uzun ve sadrı genişleten bir sestem, kapalı, kesik ve çekingen bir tınıya evrilmişti. Bunu fark etmek için dilin menşesine, hemdillerimin alaycı tavrına ve asabi görüşüne maruz kalmam gerek-mişti. Bu vesileyle bir kez daha dilin telaffuzundaki anlatım ve ifade gücünün farkına varmıştım.

Her zaman bu kadar hafif ve kolay iyileştirilebilir bir biçimde yaşan-mamıştı, sınır ötesinde olmanın benden götürdüklerini idrak etmem, kabullenmem ve anlamlandırmaya çalışmam gereken hâller. Bir yerde olmanın en tabii ve kaçınılmaz sonucu başka bir yerde olamamaktı şüphesiz. En azından maddi anlamda. Bu durumun doğurduğu en sı-kıntılı hâllerden biri de soydaşlarımın yaşantısından bihaber olmasam da fikrî ve manevi manada uzağına düşmemdi. Maalesef bu mesafe birtakım sıkıntıları da beraberinde getiriyordu.

Sıladan uzak olma hâli ona dair gündelik yaşamı ve onun getirdiği zorluklar hususunu - muhtemelen hissettiğim özlem hasebiyle - ötele-meme, bazen derinlere itmeme hatta belki bir nebze göz ardı etmeme sebep olmuştu. Davranışım yer yer sınırın diğer tarafında bulunan yakınlarımla arama bir kat daha mesafe açmıştı. Aynı olaylara çok farklı, bazen uç noktalardan bakıyor ve gözlemliyorduk. Bu hâli iç dünyamda filizlenen efkârda ve yazılarıma sirayet eden hâletiruhiyede fark edebiliyordum. Oysa en iyi ben kavramalıyım aynı dili konuşmanın birbirini anlama, ünsiyet kurma kabiliyetini de her zaman beraberinde getirmedeğini. Ortak bir gelecek sadece ortak bir geçmiş zemin üzerine bina edilmiyor; insanların fikirlerini dinlemek, kederlerine ortak olmak, öfkelerini hafife almamak, heyecan ve sevinçlerini paylaşmak elzem.

Sınır ötesinde yaşamının ve yazmanın yalnızca götürüleri olmamıştı hiç şüphesiz. Sadece karşılıklı iki cepheden, iki farklı boyuttan müteşek-kil değildi sınır. İhtiva ettiği alanın bir çeşit üçüncü boyut oluşturduğunu zamanla öğrendim. Bu mevzi aslında yalnız ateş hattında bulunan bir

aralık değildi benim için. Sanırım zamanla o eşığı benimsemeye hatta değerli bulmaya başladım. Bereketli, derinlikli, bütüncül, diğerkâm bir aç sunuyordu zorluklarına da talip olup onları aşmayı dileyene. Diaspora Türklerine bulundukları mevkiden yükselmeyi salık veriyor, olan biteni yekpare bir görüş açısıyla değerlendirme olanağı sunuyor. Kimilerinin iki arada bir derede olmaktan yakınıp yüz çevirdiği, ancak ne büsbütün bir yana yönelebildiği ne de diğer tarafa meyledebildiği bir coğrafya...

“Kullanım ve gereksinim sonucu herkes ülkesinin dilini öğrenir; ama bu dilin başka bir ülkenin değil de o ülkenin dili olmasını sağlayan nedir?” diye sorar Jean-Jacques Rousseau Dillerin Kökeni Üstüne Deneme kitabında. Kanımca bunu sağlayan husus, samimi ve tarafsız bir sahipleniş olduğu. Aidiyetlerinin farkında, kimliğinin bilincinde ve gurbeti yadsımayan bir sahipleniş bu. Kabule muhtaç olmayan, köklerini hissetmek namına kof hamasete boyun eğmeyen bir samimiyet. Sınırın her iki tarafında da konuşulan dil benimdi artık. Mutlu olduğumda, içe döndüğümde Türkçenin huzur veren kıyılarında dinleniyorum. Öfkelendiğim ve taarruza uğradığımı hissettiğimde Fransızca kılıç kalkan imdadıma koşuyor. Garip bir şekilde bazen de tam tersi oluyor. Bu işin bir mantığı, matematiği yok gibi.

Zihin haylaz bir çocuk misali; rahat durmuyor. Cemil Meriç’in “Gördüklerinizi anlamak için daha önce yaşamış olmalısınız,” cümlesini anımsıyorum. Geçip giden bir yolcu olduğum aşikâr. Bu dünyaya ait olmayan bir yerden bakıyorum sanki içinde bulunduğum düzene. Elest bezminde verdiğim sözün dingin derinliklerde aksisedasını burada hissettiğim gibi, oradan kendime yoldaş edindiğim bir yaşanmışlıkla hareket ediyorum. Abartıyor olabilir misin diye soruyorum zaman zaman kendime. Hâlbuki biliyorum. Bir defa içselleştirip, öğrendiğinizde, artık isterseniz de geri dönemeyeceğiniz bir yol üzere seyredersiniz. O andan itibaren zaten hiçbir şey eskisi gibi olmaz, olamaz. Kayıtsız kalma lüksünüzü, görmeme, fark etmeme yetinizi, konfor alanınızı sonsuza değin yitirirsiniz. Yolculuğun devamında artık daha derin sularda gizli hazineler, puslu ufukların vadettiği yeni coğrafyalar, çetin rüzgârların, fırtınaların kasıp kavurduğu dağlar, yarlar, yamaçlar, uçsuz bucaksız çöller belirir. Yeni ve ulaşılabilir olanın vadedildiği fetihlere, sonsuz bir keşifler serüvenine yelken açar, zengin olasılıklar yelpazesine kapı aralarsınız. Ancak bu eşikte ne yitirmek vardır ne edinmek. Mütevazı ve dingin bir müşahededir talibin ulaşacağı.

İKİ DİL ARASINDA BİR KALEM

Yuseyrenur Yılmaz / Hollanda

2001 yılında Hollanda'nın Lahey (Den Haag) şehrinde dünyaya geldi. Orta Doğu Bilimleri lisansını Türk dili ve kültürü alanında onur derecesiyle tamamladı. Şu anda Leiden Üniversitesinde Orta Doğu Bilimleri ve Utrecht Üniversitesinde Çokdillilik ve Dil Edinimi alanlarında yüksek lisans yapmakta.

Yaşadığınız ülkede Türkçe yazıyor olmak size neler katıyor? Bulunduğunuz ülkenin dili edebî üretiminizi nasıl etkiliyor?

Hollandaca ve Türkçe olmak üzere birbirinden farklı iki ana dile doğmak ve her ikisiyle eşit derecede hemhâl olmak, yıllar boyunca okuma ve yazılarımda bir denge arayışı içinde olmama neden oldu. Liseye başlamadan önce mahallemdeki kütüphanenin kapanış saatine kadar Hollandaca kitaplar okurdum. Bu kitaplar, gündelik hayatta karşılaştığım ama iç dünyalarını tanımadığım insanların yaşamlarına dair kapılar aralıyordu. Ancak kendimi bu hikâyelerin hiçbirinde bulamamak, içimde büyük bir eksiklik hissi yaratıyordu.

O dönemler online platformlarda yayımladığım Hollandaca hikayeler olumlu tepkiler alsa da farklı hayatların kurgusunu yansıtır, bana dair pek bir şey taşıymıyordu.

Lahey'in çok kültürlü ve çok dilli yapısı sayesinde gittiğim okulda Hollandaca, İngilizce, Almanca ve Fransızcaya ek olarak Arapça, Türkçe ve İspanyolca gibi dersleri seçme imkânımız vardı. Yoğun programıma rağmen girdiğim Türkçe derslerinin içeriği diğerleri kadar düzenli ve donanımlı olduğu hâlde, onları daha özel kılan şey öğretmenimiz Salih'ti.

Salih Hoca tam anlamıyla bir Türkçe âşığıydı. Müfredat kapsamında bize okuttuğu Türkçe eserler sayesinde ilk kez kendimi ait hissettiğim edebiyat dünyasının kapıları aralandı. Kısa sürede o zamana dek çok sevdiğim Louis Couperus, Ferdinand Bordewijk ve Willem Frederik Hermans gibi yazarların yanına Türkçe yazarlar da katıldı. Başlarda kötü metinlerle ilerlemiş olsam da bu okumalar Türkçeye hâkimiyetimi artırdı. Artık yazdıklarımı Türkçe yayımlıyor ve bu kez kendi insanımızdan gelen olumlu tepkilerle karşılaşırıyordum. Zamanla online platformlardan uzaklaşıp daha çok kendime odaklandım. Okudukça kaleme döktüklerim de zenginleşti.

Üniversitede Orta Doğu Bilimleri bölümünde edebiyat odaklı aldığım

SORUŞTURMA

dersler sayesinde yazının çok daha ciddi bir uğraş olduğunu öğrendim. Eserleri hocalarım ve sınıf arkadaşlarımla akademik bir çerçevede değerlendirirken, mümkün olduğunda Türkçe olan metinleri Türkçe okumayı tercih ediyordum. Yazdığım akademik makalelerde dahi Türkçenin sesini yansıtmaktan kendimi alamıyordum.

Orta Doğu'ya dair iz bırakmış yazar ve eserlerle tanışmam, kendi sesimi arama sürecime büyük katkı sağladı. Bu sadece yabancı bir ortamda ana diline ya da duygusal olarak yakın hissettiğin değerlere sığınmak değildi. Aynı zamanda bu dilin, başkalarının gözünde nasıl karşılık bulduğunu görmek demekti. Perspektifimi genişleten bu deneyim kalemime de yansdı. Bütün bu çok dilliliğin ve sesliliğin içinde ben kendimi Türkçede buldum ve Türkçe yazmayı tercih ettim.

Hollanda'da Türkçe yazmak, farklı ve derin duygulara ulaşmamı sağlayan kanatları canlı tutuyor. Duygularımı Türkçenin rehberliğinde tanımak ve onları bu dilin kelimeleriyle ifade etmek, gördüklerimi, yaşadıklarımı ve hayal ettiklerimi demliyor, zenginleştiriyor ve beni hep ileriye taşıyor.

Tüm bu derinliğin yanında Hollandacanın da benim için kurtarıcı bir rolü var. Eskiden kütüphanede saatlerce okuyarak dolaştığım yabancı hayatlar gibi şimdi de bana bir kaçış alanı sunuyor. Dinlediğim müzikler, okuduğum kitaplar, izlediğim diziler ve çevremdeki insanlar sayesinde Hollandaca bana farklı sesler, bakış açıları ve ortamlar kazandırıyor. Ayrıca beni dinginleştiriyor, soğukkanlı olmamı sağlıyor. Edebî çalışmalarımda Hollandacanın bana en büyük katkısı, hayal gücümle büyütüp içselleştirdiğim hikâyeleri, onlardan yabancılaşarak mesafeli ve berrak bir dille aktarabilme becerisi.

Kısacası, Türkçeyle derinleşiyor, Hollandacayla keskinleşiyorum.

DİLİMİZ, HAFIZAMIZ, DİRENCİMİZ

Esra Belço / Yunanistan

1998 yılında Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesinde, İskeçe'nin Gökçepınar'da doğdu. Bursa Uludağ Üniversitesi Moleküler Biyoloji ve Genetik bölümünden mezun oldu. Bilimin kesinliğinden edebiyatın sezgisel derinliğine uzanan yolculuğu, lise yıllarında edebiyata duyduğu ilgiyle başladı. Şiir okumayı tutkuyla sevse de, kendini daha çok deneme türünde ifade etmeyi tercih ediyor.

“Duygularımı Türkçe'nin rehberliğinde tanımak yaşadıklarımı ve hayal ettiklerimi demliyor, zenginleştiriyor.”

Batı Trakya Müslüman Türkleri olarak biz, Türkçeyi yalnızca konuşulan bir araç değil; bir aidiyet, bir duygu, hatta bir direnç biçimi olarak yaşarız. Türkçe yazmak sadece duyguları ifade etmek değil; o dili, kültürü ve hafızayı korumaktır aynı zamanda.

Burada yaşıyor olsak da oraya, yani Türkiye'ye gönülden bağlıyız. Bu iki hâl bir arada yürür; yaşadığım yerle bağlı olduğum yer arasında sürekli gidip gelen bir ruh hâli oluşur. Hem bulunduğum ülkeye adapte olmaya çalışıyor, hem de kendi kültürel kimliğimi yaşatmaya gayret ediyorum. Bu bir denge arayışı, bir kimlik muhafazası.

Gündelik hayatın koşturmacası arasında çevrene Yunanca eşlik eder belki ama bir köyden diğerine geçerken kulağına çalınan ezan sesi, kalbinin hangi dili konuştuğunu hatırlatır. Batı Trakya'nın her köyünde, her merkezinde yankılanan bu ses sadece bir çağrı değil bir hafızadır. Ezan burada, Türk kimliğinin gür sesidir; susturulmadan, kısılmadan yankılanan bir kök sesidir. Dış dünya değişse de bu ses hep aynıdır, seni sana çağıran bir aidiyet, zamana karşı direnen bir varlık biçimi.

Yazdıkça aslında yalnızca kendimi değil, ardımda kalanları, dilime sinen geçmişi ve taşıdığım belleği de ifade etmiş oluyorum. Türkçe düşünmek ve yazmak, Türkçeyi yaşamanın da ötesine geçiyor: onu yaşatmaya dönüştürüyor.

Türk kimliği ve kültürüne duyduğum aidiyet duygusu yazdıklarım da her zaman etkisini gösteriyor. Ancak bu aidiyet, yaşadığım coğrafyanın imkansızlıkları, eksiklikleri ve gurbet duygusuyla harmanlanıyor. Eksik olan şeyleri yazıya dökmek, bazen bir kayıptan, bazen de bir mücadeleden doğuyor.

Kalabalıkların içinde kendini sessizce taşıyabilmeyi, sessizliğin ne kadar güçlü olabileceğini öğrendim. Dışarıdaki gürültüye, günlük hayata karşı içsel bir arayış geliştirdim. Bu arayış, hem çevremdeki hem de içimdeki eksiklikleri görmekle başladı. Kalabalıklar içinde, bazen sesimi bulmak için derinlere inmem gerekti.

Batı Trakya gibi köklü bir kültürel belleğe sahip bir coğrafyada yazmak; yalnızca bireysel bir ifade değil, aynı zamanda ortak geçmişi ve geleceği taşıyan bir sorumluluk. Bu topraklarda yazan her bir kalem, hem kendi hikâyesini hem de bizim ortak hafızamızı yaşıyor. Biz de bu zincirin bir halkası olmaya çalışıyor; büyüklerimizin gölgesinde değil, izinde yürümeyi seçiyoruz.

Uzakta olmak bana en çok sabrı öğretti. Beklemeyi, izlemeyi, anlamayı... İmkânsızlıklar içinde var olmayı, küçücük imkânların içinde koca mucizelerin yeşerebileceğini öğrendim. Her şeyin kolay ulaşılır olmadığı bir yerde yaşarken, azla yetinmeyi ama o azı anlamlandırmayı bildim. Ayrıca Türkiye'ye kavuştuğumuzda kitapçıları gezip eksik olan kitaplarımızı almak bile bir heyecan ve mutluluk kaynağı oldu. Ancak bu yolculuk sadece kazanımlardan ibaret değil. Bazen en çok da

anlaşılmamanın yorgunluğunu taşıyor insan. “Ne için yapıyorsun ki?” cümlesi, duymaya alışık olduğumuz ama her seferinde içimizi burkan bir sorgu. Anlatmaya çalıştıkların, yaşadığın mücadeleler, birilerine uzak kalabiliyor. Hele ki küçük imkânların olduğu bir yerde kendini ifade edebilmek daha da güç. Yeni yeni, belki biraz olsun, seni anlayan insanların çoğaldığını görmek teselli gibi.

Herhalde en çok zorlandığım dönem, üniversiteyi bitirip Türkiye’den döndüğüm ilk yıllardı. Orada edindiğim bakış açısı, katıldığım etkinlikler, fikir alışverişleri ve kendini geliştirebilme imkânları... Hepsi bir anda elimden kayıp gitmiş gibi oldu. Buraya döndüğümde, o imkânların yerini dolduracak bir ortam bulamamak beni büyük bir boşluğa itti.

Türkiye’de öğrendiğim ve tattığım o gelişim ve üretim ortamı sadece bilgi değil, aynı zamanda içimde bir hissiyat da bırakmıştı. Döndüğümde o hissi yaşatacak bir zemin bulamamak, içimde derin bir eksiklik oluşturdu. Bu yüzden Türkiye’ye olan özlemim bambaşka. Her ne kadar uzak olsak da, gönüller bir atıyor. Uzaklık sadece mesafede kalıyor; düşünceyle, duyguyla, yazıyla bağ kurmaya devam ediyorum.

Bölgemizde ya da diğer ülkelerdeki Türk edebiyatı çalışmalarını görmek bizi mutlu ediyor. Onları severek takip ediyor ve bu yazarlardan cesaret alıyoruz. Edebiyatla ilgilenen ve yazma isteği olan ama çoğu zaman cesaret bulamayan pek çok genç olduğunu gözlemliyoruz. Bize de yazmaya başlama noktasında ilham veren şeylerden biri buydu: İçimizde biriktirdiğimiz, dert edindiğimiz şeyleri niye yazıya dökmeyelim ki?

Kardeşlerimle birlikte açtığımız blog sayfası, kendimizi ifade etmek ve başkalarına dokunabilmek amacıyla başladı. Bu süreçte, edebiyat dünyasında daha deneyimli büyüklerimizi örnek alarak onların izlediği yolu takip ettik, dergilere yazılar göndermeye başladık. Yazmaya, özel bir yetenek ya da büyük bir başarı hedefiyle değil, bir yerden başlamaya olan inançla adım attık. Amacımız, yazmaya ilgi duyan ancak çekingen kalan gençlere cesaret verebilmek. Bence gerçekten ilgisi olan bir okur, bir şekilde yazıya ve yazarlara ulaşmanın yolunu bulur.

Batı Trakya Müslüman Türkleri olarak zaten bu coğrafyada var olmamız, başlı başına Türk kimliğini yaşatmak anlamına geliyor. Anadilimiz Türkçe; evde, sokakta, yaşantımızın her alanında Türkçeyle büyüyor, onunla düşünüyor ve onunla hissediyoruz. Okulda ise Yunanca ile tanışıyoruz, ama Türkçe bizim kimliğimizin temelidir.

Geleneklerimiz, kültürel kodlarımız tamamen Türk kültürüne dayanıyor. Bayramlar, düğünler, taziye ve yardım kültürü, aile yapımız, misafirperverliğimiz... Hepsi bir bütün olarak bizi biz yapan değerler.

Bunların yanında Batı Trakya’ya özgü ama kökeni Türk geleneklerine dayanan özel etkinlikler de hâlâ çok güçlü şekilde yaşatılıyor. Mesela hatim törenleri, sadece bir dini merasim değil; bir topluluğun birlik

“Kendimi en iyi Türkçe ile anlatabiliyorum; içimde ne varsa, kalbimden geçen her şey kelimelere Türkçe’yle dökülüyor.”

hâlinde yaşattığı kültürel bir simgedir. Hem çocuklar için tören, hem de toplumsal dayanışmanın, hafızanın bir hatırlatmasıdır.

Yaşadığımız her günü, bu değerlerin içinde yoğrularak geçiriyoruz. Hem birey olarak kimliğimizi hem de kolektif olarak belleğimizi diri tutmaya çalışıyoruz.

KÖKÜM NEREDE BENİM?

Canset Mulaşaban / Kosova

2003 yılında Kosova Prizren'de doğdu. Şu an İstanbul Üniversitesi Psikoloji bölümü son sınıf öğrencisi. 2022 yılında Şairler Yuvası isimli deneme kitabı yayınlandı. Kardeş Kalemler, Bağlar, Türkçem, Her Boydan dergilerinde yazıları yayınlanmakta. Avrasya Yazarlar Birliğinin Balkanlara yönelik atölyeleri kapsamında yayınlanan ortak kitaplarda hikâye, şiir, denemeleri bulunmakta.

Rüzgarın hızla esmesiyle yere doğru eğildi. Kendini bu hırçın kuvvetten koruması gerekirdi. Eğildi, eğildi. İki büküm oldu toprağa değdi. Sonra aniden rüzgar durdu. Az öteden esmeye başlamıştı. Tekrar dönebileceğine aldırış bile etmeden dikleşti. Tüm ihtişamıyla ovanın ortasında beyaz yapraklarını gururla göstermeye devam etti. Rüzgar mı? O yine esti. Her daim esiyordu? Ancak bu durum papatyanın kendi şeklini kaybetmesine sebep olamıyordu. Eğilip bükülse de yine ihtişamını göstermek için ayağı kalkıyordu. Belki de her defasında biraz daha güçlü ayağa kalkıyordu. Çünkü kökleri sağlamdı. Onu o köklerden koparıp atmak düşünüldüğü kadar kolay değildi.

Ben mi? Ben tıpkı bu papatyaya benzetirim kendimi. Onun gibi olmak için uğraşır dururum. Köklerime sahip çıkmanın ne denli önemli olduğunun bilincinde yaşama ayak uydururum. Köklerim nerede? Nereden gelip nereye dayanıyor? Kafamı kurcalayan sorulardır.

Gözlerini Kosova'da açan bir Türk genci olarak atalarımı araştırma arzusu çok küçükken belirdi içimde. Bundandır benim köklerimle ilgili uğraşmam. Balkanlardaki karışık durumlardan dolayı ulaşamamış olsam da en eski kökenlerime bu durum benim araştırma arzumu azaltma-

dı. Oradaki bütün eğitimimi Türkçe tamamlayıp lisans eğitimim için ana vatana geldiğimde köklerime yakın hissettim kendimi. Fakat bu seferde rahmetli Yakup Ömeroğlu hocamın sözünü hatırlayıp durdum:

“Oradayken ana vatan hasretini çekerler ama ana vatandayken de oranın hasretini çekerler”

Bu sözün doğruluğunu yaşayarak tecrübe ettim. Bir köküm olduğuna içtenlikle inanıyordum. Ama o köküm o kadar uzundu ki beni ana vatan ile doğduğum topraklar arasında savurup durdu ve benliğimde ben nereye aitim sorgulamasını oluşturdu. Hiçbir zaman şikayetçi olmadım bu halimden. Belki de buralara gelme sebebim buydu. Bu çatışmayı yaşayıp çözmem gerekiyordu. Çözebildim mi peki? İşte asıl soru buydu?

Ben kendimi rüzgarın sesini işitmeye bıraktım. Yine eğildim, yine büküldüm. Dinmesini bekledim. Her ayağa kalktığımda Türkçe konuştum. Ana vatan topraklarının uzaklarında Türkçeyle yetiştim. Bu durumda köklerimin daha sağlam olmasını sağladı. Köklerim sağlamlaştıkça rüzgara karşı dik durma çabam da arttı. Yaşadığım tüm bu süreç dilime bağlılığımı sorgulattı bana. Türkçeme bağlılık okumam ile pekişti, yazmam ile sonsuzluğa kavuştu. Daha okumayı bilmeyen küçük bir çocukken bile anne, babamın hatta dedemin peşinden bu harf ne diye sorarak gezdiğimi hatırlıyorum. Okumayı öğrendiğimde ise evdeki her şeyi tam bir kitap kurdu edasında okumuş; okunmamış tek bir şey bırakmamıştım. Bunu fark eden babam henüz on yaşlarındayken kentimizdeki kütüphaneye kaydımı yaptırdı.

Memleketimin Türk yazarları ile bu sayede tanıştım. Bundan tam iki, üç yıl sonra ise Yunus Emre Enstitüsünün kütüphanesine kaydolarak Türk edebiyatının yazarları ile tanışma şansım oldu. İlk defa Reşat Nuri Güntekin okuyarak âşık oldum, ilk defa Halide Edip Adıvar'ın kadın karakterlerine hayranlıkla baktım ve ilk defa Yahya Kemal Bayatlı şiirlerinde kendimi buldum. Elime ne geçerse okur, okur ve sadece okurdum. Yazı yazmaya ilk başladığım zamanlar bu kıymetli yazarların kelimeleri sezilirdi yazılarımda. Çünkü onlarla yatmış, onlarla kalkmış, kendimi onlarla özdeşleştirmiştim. Rüzgar yüzünden eğilirken onlar sayesinde yeniden dikleşmiştim. Çünkü kökümü güçlendiren onlardı. Kökümün bu denli sağlam kalmasını sağlayan Türkçe'mdi. Ve aslında benim asıl köküm Türkçe'min ta kendisiydi.

*“Ben kendimi
rüzgarın sesini
işitmeye bıraktım.
Yine eğildim,
yine büküldüm.
Dinmesini
bekledim. Her
ayağa kalktığımda
Türkçe konuştum.”*

BİR TUTUNMA MESELESİ

Beyza Yaşar / Amerika

Edebiyata ve resme ilgisi olan bir psikoterapist. Yetişkin ve ergenlerle çalışıyor. Psikoloji eğitimini Amerika'da tamamladıktan sonra uzun yıllar Türkiye'de çalıştı. 2019 senesinden beri Amerika'da yaşıyor ve mesleğine orada devam ediyor. Evli ve iki çocuk annesi.

Hayatınızda göç olmasaydı, yine aynı kişi olur muydunuz? Göç, hayatınızda neleri değiştirdi?

Yağmurdan sonraki toprağın kokusu çok güzel ama tanıdık değil.

Yeryüzündeki bütün topraklar aynı mı kokar?

Göç içinde hem terk etmeyi hem de yeniden inşa etmeyi barındıran iki uçlu zorlu psikolojik bir süreci barındırır. Bırakıp gitmek, terk etmek, ihanet etmek, mecbur olmak, özlemek, koparılmak gibi pek çok duygu ve durum, göçün kalbindedir. Bununla birlikte “yeni” içinde bol miktarda tedirginlik, zorluk, yabancılık, adaptasyon, değişim ve yer yer kaygı barındırır. Peki insan bu derece farklı duyguları aynı anda nasıl yaşar ve üstesinden gelebilir?

Söz konusu göçse ilk olarak veda etmek ve bunun arkasından gelen yas duygusunu gözden geçirmemiz gerekir. Yasın ne kadar süreceği ve kişinin bunu nasıl yaşayacağı oldukça biricik bir meseledir. Fakat uzmanlar olarak isteriz ki; kişi kendisi için bu süreci şefkatle, sakince karşılayabilsin. Dalgalı ve değişken duygularını rahatça yaşayabilsin. Göçün zorluğu tam olarak burada belirir. Çünkü göç hikâyesinde kişinin böyle bir alanı sınırlı, duygudan duyguya savrulma ve bunu sonuna kadar yaşayabilme hâli yok denecek kadar azdır. Yeni bir düzen kurmak, aynı zamanda içine girmiş olduğu kültüre adapte olma gerekliliği, yüksek bir motivasyon ve enerji gerektirir. Yas, kişiden durmasını ve dinle(n)mesini beklerken, yeni düzen kalkıp harekete geçmesini, algılarını açıp “diğerlerinin” arasına karışmasını ister.

Bu noktada yapılabilecek bir şey yoktur. Arkanızdan kuvvetli bir el sizi dalgalı sulara doğru itiyordur. Atlamaya cesaret edemiyor ve yüzmeyi

bilmiyorsanız bile debelene debelene öğrenmeniz beklenmektedir. Öldürmeyen şey kuvvetlendirir demez miyiz? İşte göç bunun güzel örneklerinden biridir.

Göçen ilk nesil, duygunun, durumun, kendisinin ve akmakta olan hayatın ancak bir dereceye kadar farkına varabilir. Tutunma meselesi hayatidir ve ilk gelenler bunun için çok çalışır. Sonraki nesillere bu konunun çamurlaşıp dibe çökmüş fakat aynı zamanda suyu bulandır-maya devam eden tortusu kalır. Bu sebeple göç konusu dikkatlerin hep üzerinde tutulması ve aktif olarak çalışılması gereken uzun ve meşakkatli bir konudur.

Geçenlerde kızım Almanca dersinde öğretmenlerinin izlettiği bir belgeselden bahsetti. Almanya'ya göç eden Türkler ve onların yaşadıklarıyla ilgili bu belgeselde dikkatini en çok neyin çektiğini sorduğumda; göçmenlerin Türkiye'ye gittiklerinde kendilerini Alman gibi, Almanya'da ise Türk gibi hissettiklerini anlattıklarını söyledi. Her insanın benlik gelişiminde önemli bir yer taşıyan aidiyet duygusu, göç ile zaman içerisinde silikleşir ve güven hissi zedelenmeye başlar. Hepimizin sağlıklı yetişkin olabilme yolculuğunda belli şeylere ihtiyacı vardır. Anlaşılmak, bağ kurabilmek, kabul edilmek ve aidiyet hissedebilmemiz temel taşıyıcıları oluşturur. Bu alan göçle birlikte sarsılabilir. Ki bu, benim Amerika'ya gelme ve buraya yerleşme hikâyemde de en zorlandığım kısım olmuştu. Bu noktada hayatım; yurtdışına taşınmadan önce ve taşındıktan sonra olarak net bir şekilde ikiye ayrıldı. Bütün bunlarla birlikte geçmiş nesillerden getirmiş olduğum bir göç hikâyem var. Bunu ben hatırlıyorum ama genetik belleğimde kayıtlı.

Sadece bu sebeplerden dolayı bile göç tecrübesini yaşamış kişilerin asla eskisi gibi olmadıklarını, bu tecrübeden sonra bazı parçalarını kaybederken, yerine farklı meziyetler koyarak kendilerini dönüştür-düklerini düşünüyorum. Yani Amerika'ya gelerek pek çok şeyi feda ederken, hayatıma, aileme, kendime yeni ve önemli pek çok değer de kattım ve katıyorum. Bu ince bir ipte yürümek gibi; varoluşunu, kimliğini, kültürünü, dilini muhafaza etmeye çalışırken, sepetine ilave olanı dengeyle hayatına alma, gerekeni eleyip bize iyi gelenle devam edebilme gayreti.

Bu bağlamda göçün kişilerin en çok psikolojik dayanıklılıklarını, kaygı ve belirsizlikle baş edebilme becerilerini geliştirdiğini düşünüyorum. Ya da başka türlü ifade etmek gerekirse, göçü; başımıza gelen her zorlu hayat tecrübesi gibi bir ilerleme basamağı olarak görebiliriz. Bizler en çok zorlandığımızda acıyan yerlerimizin farkına varırız, lakin

“Bu ince bir ip-te yürümek gibi; varoluşunu, kimliğini, kültürünü, dilini muhafaza etmeye çalışırken sepetine ilave olanı dengeyle hayatına alma, gerekeni eleyip bize iyi gelenle devam edebilme gayreti.”

cesaret edip de eski kabukları kaldırabilirsek görülmesi gerekeni fark etmemizin de önü açılır. Hayatın en zorlu tecrübelerinden birinin içinden geçerken en azından kendimizi duyabilmeyi, iç sesimizi eh- lileştirebilmeyi, kendimize şefkatli olabilmeyi ve yaralarımızı sakince sarabilmeyi öğrenebiliriz. Bu yol, bu yolculuk bize en çok bu becerile- rimizi geliştirmemiz için fırsat sunacaktır. Mesele; yolu telaşlanmadan takip edebilmek ve işaretleri okuyabilmekten ibaret.

Hayat tecrübelerimiz onlara verdiğimiz anlamlarla şekillenir. Göçü; hayatımızın en travmatik, dehşet verici ve zorlu macerası olarak gö- rürsek duygusu da o denli dehşetli ve yorucu hâle gelecektir. Hâlbuki yol her zaman düz değil ve bazı dik yamaçlardan sonra hayat karşımıza şahane manzaralar çıkarır.

KAYIP ARANIYORI!

Duygu Er Quilichini / İtalya

Çevirmen, Türkçe/İtalyanca öğ- retmeni ve Bosphorus Academy'nin kurucusu. 2019 yılından beri İtal- ya'da iki dilli Türk çocuklarına ve yabancılara yönelik Türkçe eğitimi veriyor. İtalya'da kültürel ve sanat- sal atölyeler düzenliyor. İtalyan- ca'dan Türkçe'ye çeviriler yapıyor. Türkiye'de yayınlanmış altı çevirisi bulunmaktadır.

Yabancı dil gelince ana dil nereye gidiyor? Kelimelerimizi yitirme- den zihnimize kazımanın yolu neden edebiyattan geçiyor?

Doğup büyüdüğün topraklardan, kültürden uzakta yaşamak bazen bir tercih bazen zorunlu bir durum olabiliyor. Gerekçe her ne olursa olsun bu kopuş insana ilk zamanlarda sudan çıkmış balık hissi yaşıyor. Günler günleri kovalıyor, oturma iznini bağrına basıyorsun, hemen bir dil kursuna yazılıyorsun, alışıyor gibi de oluyorsun. Yeni yerler keşfet- mek, insanlar tanımak, hiç bitmeyen bir öğrencilik hâli insana kültür katmanı ekliyor, onun hayat bilgisini derinleştiriyor. Bu başkalaşma hâli, kültür katmerlenmesi iyi hoş, güzel elbette ama öte yandan çok kıymetli bir şeyi törpülemeye başlıyor göçenin zihninde: ana dilini.

Yaşadığın yabancı ülkenin dilini öğrenme baskısıyla yeni bir lisani yerleştirmek, yeniye yer açabilmek için var olanı az biraz ötelemek, itmek, dirsek atmak kaçınılmaz oluyor. Tozlanmasın diye yazlık evin eşyalarını beyaz çarşafla örter gibi insan ana dilini örtmek zorunda kalıyor bazen. Yaz tatilinde Türkiye'ye gittiğinde Türkçenin tozunu havaalanında silkelemeye başlıyorsun. Ama birkaç yabancı kelime ağzından illa kaçıyor. Cümlelerin yüklemine en sona koymak yük geliyor. Önceden yanında bülbül gibi şakıdığın arkadaşlarınla sohbet ederken söze o kadar da doğal karışmadığını fark ediyorsun. Türkçenin vitesini küçültmüşsün de o muhabbetin hızına yetişemeyecekmişsin endişesi dolanıyor. Bazı kelimelere “Biz onu öyle mi diyorduk yahu?” kuşkusuna bulaşıyor, bazı kelimeler dilinin ucundan hiçbir yere kımıldamıyor, bazı deyişlerin tedavülde kaldığını görüyorsun. Sözcük muhasebesi yapmak giderek zorlaşıyor.

Peki insan ana dilini unutabilir, ana dil yok olabilir mi? Güzel haber! Ana dilini insan unutmuyor, ana dil durduk yere yok olmuyor. Akademisyenler ana dil temelinin daha anne karnında atılmaya başladığını ve dil kodlarının çok derinden yontulduğunu ifade ediyorlar. Evet, ana dil bir süreliğine ortadan kaybolabilir, rafa kaldırılabilir ama asla yok olmaz.

Peki insan ana dilini uzun süre konuşmadığında ve duymadığında neler olur? Üstüne bir de yabancı dil koymaya çalışırsa? Bu durumu eve gelen yeni doğmuş ikinci çocukla birlikte ilk çocuğun dama atılan pabucuna benzetiyorum. İlk çocuk hep orada aslında, ikinci çocuk geldi diye birinci çocuğu sokağa atmıyoruz. Sadece biraz ihmal edebiliyoruz. İkincinin âcizliği karşısında belki ona daha çok vakit ayırabiliyoruz. İhmal edilen çocuk hırçınlaşabilir veya tam tersi içine kapanabilir, saklanabilir, ortadan kaybolabilir ama yok olmaz. Ebeveynlerin tutumuyla kardeşinin büyümesine yardım da edebilir, birlikte oyunlar da oynayabilirler. Dolayısıyla ana dile birinci çocuğun ihtiyaç duyduğu şefkati ve ihtimamı göstermeliyiz. Üstelik ana dilin sağlamlığı öğrenilen ikinci, üçüncü dili de etkileyecektir.

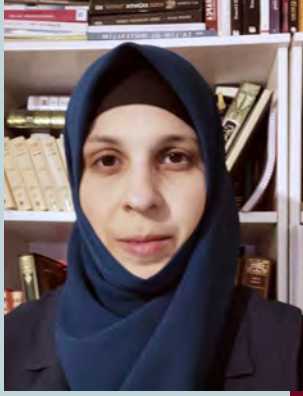
Bu noktada Türk edebiyatı eserlerinin ana dili toparlayıcı etkisi bulunuyor. Estetik ve yaratıcı zihinlerin ana dilde ürettiği eserleri düzenli okumak ana dil kaybının panzehri olduğunu düşünüyorum. Kitapların o zaten kendiliğinden daha kundakta edinmeye başladığımız sözcükleri yineletip ana dilin melodisini iç sesimizle tınlattırarak yarattığı etkinin kemik suyuna çorba gibi zihne şifalı geldiğine inanıyorum.

Ana dilin gürbüz kalmasının tek yolu kaliteli edebiyat eserleri okumaktan geçiyor.

“Tozlanmasın diye yazlık evin eşyalarını beyaz çarşafla örter gibi insan ana dilini örtmek zorunda kalıyor bazen. Yaz tatilinde Türkiye'ye gittiğinde Türkçe'nin tozunu havaalanında silkelemeye başlıyorsun.”

MEKÂNIN RENGİNE BOYANMAK

Zeynep Zuhal Kılınç / Belçika

1991 yılında Belçika'nın Genk şehrinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Genk'te tamamladıktan sonra, yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde bitirdi. Felsefe ve psikolojiye ilgi duyan yazar, Vrije Universiteit Brussel (VUB)'de ahlak felsefesi alanında dersler aldı. Belçika Diyanet Vakfı bünyesinde çeşitli camilerde vaizelik yaptı.

Yaşadığınız ülke yazın hayatınızı nasıl besliyor? Size göre mekânlar metinleri etkiliyor mu?

İnsan, kelimelere tutunurken yaşadığı coğrafyanın izini de taşır. Bazen bir şehrin gürültülü kalbinde, bazen sessiz bir ormanın derinliğinde, bulunduğu mekânın rengine boyanır.

Yazmaya başladığım ilk yıllarda, ilhamı çoğu zaman Belçika'nın Limburg bölgesinde yer alan Genk şehrinin çevresindeki ormanlarda arardım. Her şeyin birbirine benzediği, zamanın hep aynı aktığı bir ülkede, ormanlar benim için çeşitliliğin ve derinliğin alanıydı. Sessizlikle konuşmanın, düşünceyle yürüyüşün iç içe geçtiği yerlerde zihnimi dinlendirir, söze dönüşmeden önce düşüncenin ağırlığını taşırdım.

Yazı, yalnızca masa başında değil, hareket hâlindeyken de büyüyen bir şeye dönüşüyordu. Yolda olmak, geçip gitmek ama bir yandan da içimde kalmak... Her geçen görüntü, içimde bir iz bırakıyordu; kimi bir cümleye dönüşüyor, kimi sadece sessiz bir gölge olarak kalıyordu. Yazacağım metin için zihnimde bir imge belirliyor, bazen bir kelimeye, bazen bir hisse yaslanıyor ve ben onun etrafında dönüp duruyordum.

Zaman zaman Brüksel yakınlarındaki Sonian Ormanı'na gider, uzun yürüyüşler sırasında yazacağım konuların zihnimde dolaşmasına izin verirdim. Yazı, çoğu zaman toprakla temas hâlindeydi; sessizliğin içinden geçiyor, ağaçların gölgeleriyle biçimleniyordu. Kimi zaman ise, kendimi bir kütüphane masasında bulur, bazen Genk'te sevdiğim bir kafede oturur, dışarıdaki dinginliğin iç dünyamdaki karmaşayı nasıl yatıştırdığına tanık olurum.

Genk Kütüphanesi'nin yazı yolculuğumda özel bir yeri vardı. Sessizliğin saygıyla korunduğu o mekânda, bazen birinin gelip kütüphanenin en göz alıcı özelliği olan o siyah piyanoyu çalmasıyla ortamın havası

bir anda değışirdi. Hasbelkader çalınan birkaç nota, kitap okurken zihnimde akarsu gibi akan melodilere dönüşür, yazmakta olduğum metne görünmez bir ahenk katardı. Yazı, o anlarda yalnızca kelimeleri seçmek değil, aynı zamanda o sesin bıraktığı yankıya kulak vermekti. Müziğin taşkınlığıyla metnin ritmi iç içe geçer, düşünce bir anda duyguyla harmanlanırdı.

Kütüphaneye birkaç adım uzaklıktaki o küçük kafede yazmak ise daha gözlemci ve içe dönük bir uğraştı. Genellikle iş ve okul saatlerinde oraya giderdim; bu yüzden ziyaretçilerin çoğu yalnız olurdu. Merkezin tam ortasında olmasına rağmen, bu kafe bir çeşit geçiş mekânı gibiydi. Kimileri sadece oturup sessizce bir kahve içer, kimileri ise iki kişi gelip karşılıklı oturur, neredeyse fısıltıyla konuşurdu.

Ben, bütün bu gelip geçmeleri izler; yalnız gelen insanların psikolojik dünyalarını, düşünce yapılarını merak ederdim. Kafeye biri girdiğinde, tezgâhın arkasında kahve hazırlamakla meşgul garson kızların, bütün bu yoğunluğun arasında bir gülümsemeyi esirgememelerini seyrederdim. O küçük anlar, insan ilişkilerinin görünmeyen yüzünü açığa çıkarırdı; yazıysa tam da orada, o görünmeyen yerde başlardı.

Zamanla fark ettim ki, mekânlar yazının yalnızca arka planı değil; bazen onu yönlendiren, biçimlendiren ve hatta taşıyan asli unsurlar hâline geliyor. Yazdığım bir cümlemin ritmi, bulunduğum ortamın ses düzeyiyle; bir paragraftaki suskunluk, çevremdeki insanların ruh hâliyle örtüşüyordu.

Dolayısıyla yazı, yalnızca zihinsel bir üretim değil, mekânsal bir duyarlılık da talep ediyordu. Bir ormanın derinliğiyle yazının anlam katmanları, bir kafenin insan manzaralarıyla karakter çözümlemeleri birbirine karışıyordu. Mekân, kimi zaman bir sahne, kimi zaman bir eşik; bazen de yazının kendisiydi.

Bugün geriye dönüp baktığımda, yaşadığım ülkenin bana yalnızca mekânsal bir çevre sunmadığını, aynı zamanda yazının iç ritmini de şekillendiren bir atmosfer sunduğunu görüyorum.

Belçika’da yazmak, sessizliğin dilini öğrenmekti bir yerde. Fazla söze gerek bırakmayan bir çevrede, kelimeleri daha dikkatli, daha derinden seçmeye yöneltti beni. Mekânlar, yazdığım her metinde ya bir karaktere dönüştü ya da bir duygunun taşıyıcısına.

Bu yüzden evet, mekânlar metinleri etkiler. Hatta bazen bir fikrin doğuşu, bir ağacın gölgesine, bir tren penceresinden görülen sisli manzaraya ya da bir garsonun sessizce sunduğu gülümsemeye bağlıdır. Yazı, yalnızca zihinde değil; yaşadığın yerin ritminde, gövdesinde, teninde de oluşur. Ve belki de bu sessiz şehrin dilini yazıyla tercüme ediyorum.

“Yazı, yalnızca zihinde değil; yaşadığın yerin ritminde, gövdesinde, teninde de oluşur. Belki de bu sessiz şehrin dilini yazıyla tercüme ediyorum.”

TÜRKİYE: SAMİMİYET KELİMESİNİN ISITTIĞI BİR EV

Belkıs Öznur Köylü / Bosna Hersek

Baba tarafı Türk, anne tarafı Boşnak. Bosna Hersek'te yaşıyor. Saraybosna Üniversitesi Felsefe Fakültesi Oryantal Filoloji bölümü Arap dili ve edebiyatı ve Türk dili ve edebiyatı mezunu. Balkanlarda yaşayan Türkleri birleştiren Bağlar dergisinin editörlüğünde yer alıyor. Şiir ve hikâye yazıyor.

Yarı Türk Yarı Boşnak olduğum için Bosna Hersek'te Türkçe yazmak, Türkçe yazabilmek, yazdıklarımı yayımlayıp kendimi geliştirebilmek beni tam hissettiriyor. İki dille büyüdüğüm için iki dille hissediyor, iki dilde düşünüyordum. Boşnakçayı düzenli olarak geliştirdiğim sırada Türkçem genelde masamın bir köşesinde duran defterimde saklı kalıyordu. Gönlüm hiçbir zaman ikinci vatanımdan uzak kalmadı fakat bugün de edebiyat üzerinden kurduğum bağla kendi benliğimi daha iyi hissediyor ve kendi özümünden nerde olursam olayım çekinmiyorum. Dilimin içimde yaşadığı gibi dış dünyamda da seyir içinde olduğunu görmek bana hayat katıyor ve ilham kaynağı oluyor.

Boşnakça dilinde de yazdığım için bu olgu edebi üretimimi daha da heyecanlandırıyor. Kelimelerin kendi başına büründüğü elbiseleri (dilleri) fark etmek benim için hala şaşkınlık kaynağıdır. Çünkü bugüne kadar tecrübe ettiğim kadarıyla bir şiir veya bir hikâyenin ana fikri ve mevsusunu aslında dil yönetiyor ve çoğunlukla olayların gelişmesini ve sonunu farklı kılıyor bu da haliyle her seferinde macera kaynağı oluyor.

Türkçeyi de Boşnakçayı da filizlendikleri yerlerinde sulamaya çalışıyorum bunun yanında da şiir çevirileri yapmak ve iki dili de daha iyi hissetmek ve anlamak çok hoşuma gidiyor.

Türkçe yazdığım zaman Türkçe hissediyor olduğum için yurt dışının herhangi önemli bir etkisi aklıma gelmiyor açıkçası. Bunu en çok şiirde hissediyorum. Hikayelerimde de şu anlık iç dünya merkezli olduğum için bu konuların evrensel olduğunu düşünüyorum.

Yurt dışında yaşayan Türk yazarlardan aynı dergi için yazdıklarım ile fikir alışverişi yapıyoruz.

Sınır ötesinde doğduğum için ve yarı Boşnak olduğum için fazla yabancılık çekmiyorum ama hiç çekmiyor da değilim. Türk yanımdan uzaklaştığımı hissedince her zaman bu bağımı güçlendirecek insanlar

*“İki dille
büyüdüğüm
için iki dille
hissediyor, iki
dilde düşünüyordum.”*

SORUŞTURMA

çıkı karşıma. Gerek Bosna Hersek'te gerek başka bir ülkede Türklerin her milletten farklı nasıl birlik olduğunu hissetmek bana hep cesaret verdi.

Türkiye'yi samimiyet kelimesinin ısıttığı bir ev olarak görüyorum. Bosna Hersek'te yaşayıp yazan çok Türk tanımadım; öteki Balkan ülkelerine göre sayı fazlaca değişkenlik gösteriyor. Tanıdıklarımla da edebiyata olan ilgimiz ve coşkumuz bağlarımızı güçlendirmeye devam ediyor çok şükür.

Hayatımdaki Türk kültürünün yansımalarını en çok mutfak kültüründe, belirli sanat dallarına yatkınlığımda, müzik ve dans kültüründe ve günlük veya özel günlere özgün gelenek ve görenekleri yaşatma isteğimde görüyorum.

SINIR ÖTESİNDE YAZMAK

Nada Dosti / Arnavutluk

Arnavutluk doğumlu bir yazar olup, yaklaşık on üç yıldır Ankara'da yaşamını sürdürmektedir. Türkçe olarak Uzam Yayınları'ndan yayımlanan Gri Otobüs ve Arnavutça olarak Logos A Yayınları'ndan çıkan Tregime dhe Udhëtime adlı eserlerin yazarıdır. Aynı zamanda TRT Balkan'da gazetecilik yapmakta ve İslam Araştırmaları Enstitüsü'nde araştırmacı olarak görev almaktadır. Hâlen Sosyal Medya Çalışmaları alanında doktora çalışmalarını sürdürmektedir.

Hem Arnavutluk'ta hem de Türkiye'de yaşıyorum. Şu anda Ankara'da ikamet etmeme rağmen memleketimi sık sık ziyaret ediyorum. Her iki dilde de yazıyorum ve her iki dilde Uzam Yayınevi'nden Gri Otobüs, Logos Yayınevi'nden ise Arnavutça Tregime dhe Udhëtime adlı kitaplarımı yayımladım.

Her ne kadar Türkçe ya da Arnavutça yazarken aynı kişi olsam da dilin doğası gereği kişiliğim yazdığım dile göre şekilleniyor. Arnavutça yazarken daha ironik ve esprili bir üsluba sahipken, Türkçe yazarken daha duygusal, dramatik ve romantik oluyorum.

“Türkçe yazmak size ne kazandırıyor?” sorusuna gelince, Türkçe kelimelerle oynama becerimi geliştirdiğimi ve bu dilin en güzel yönlerini yazılarıma aktarabilmeyi umduğumu söyleyebilirim. Henüz bu hedefe tam anlamıyla ulaşmadığımın farkındayım. Okuyucularıyla, özellikle öğretmenlerimle ve yaratıcı yazarlık mentorlarımla bir araya geldiğimde, iç dünyamda derin ve zengin bir evren bulunduğu, ancak bunu henüz Türkçedeki kelime seçimlerimle tam anlamıyla yansıtmadığım konusunda hemfikir oluyoruz.

“Sınır ötesinde olmak bana, özellikle kimlikler ve kültürler konusunda daha açık fikirli olmayı, olaylara farklı açılardan bakabilmeyi öğretti.”

İki kültür arasında bir köprü kurmak için elimden geleni yapıyorum. Yazma ve yayımlama motivasyonumun önemli bir nedeni de budur. Arnavutça yazarken, komünist rejimden bu yana Arnavut edebiyatında hâlâ varlığını sürdüren Türkofobiyi dikkate alıyorum. Coğrafyamız kaderimiz olsa da mücadelelerimizin ve hayallerimizin benzerliğini vurgulamak için Türkiye seyahatlerimde özellikle Türk kadınlarının hikâyelerini paylaşarak deneyimlerimi aktarıyorum. Kültürden tarihe kadar birçok ortak noktamız var. Türkofobi ile mücadeleye, bu benzerlikleri yeniden canlandırarak katkıda bulunmayı umuyorum. Türkçe yazarken ise, Türkiye'nin ortak geçmişimiz ve kültürel benzerliklerimiz hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyduğunu aklımda tutuyorum. Bu bağlamda, Arnavut kültürünü ve kimliğini Türk toplumuna tanıtmayı hedefliyorum.

Yurtdışında, özellikle Türkiye'de yaşamak, bana daha cesur bir ses kazandırdı. Yazılarımda ve karakter seçimlerimde daha özgür oldum, daha rahat farkındalık yaratabildim. Eğer memleketimin konfor alanında ve toplum baskısı altında olsaydım, yazdığım kitaplar da, yarattığım karakterler de bugünkü gibi olamazdı.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın (YTB) destekleri sayesinde, yazarlık yolculuğuma güçlü bir başlangıç yapabildim. Sadece yazılarımızı yayımlamamız konusunda bize destek olmadılar; aynı zamanda yaratıcı yazarlık alanında mükemmel eğitmenlerle çalışarak edebi becerilerimizi geliştirme fırsatı sundular. Avrupa'da yaşayan Türkler ve Balkanlar'da yaşayan yazarlar olmak üzere iki farklı yazar ağına katılmamıza olanak tanıdılar.

Bu topluluklar sayesinde birbirimizi motive ettik, destekledik ve yazmaktan asla vazgeçmedik. Üstelik bu destek tamamen ücretsizdi. Başka yaratıcı yazarlık programlarına da katıldım veya başvurdum; çoğu oldukça pahalıydı ve sundukları kalite aynı düzeyde değildi. Bu nedenle YTB'nin sağladığı fırsatlardan yararlanmış olduğum için kendimi çok şanslı ve minnettar hissediyorum.

Sınır ötesinde olmak bana, özellikle kimlikler ve kültürler konusunda daha açık fikirli olmayı, olaylara farklı açılardan bakabilmeyi öğretti. Dünyaya ve diğer insanlara bakış açımı derinden şekillendirdi. Öte yandan, sevdiğimle yaşanacak anlardan ve yazılacak hikâyelerden uzaklaştım. Yurtdışında geçirdiğim her gün, ülkemdeki ailem ve arkadaşlarımla geçirdiğim zamanın azalmasına neden oldu. Kendi ülkemde yabancılaşmaya da sebep oldu.

Bugün Türkiye artık ikinci evim oldu. Burada edindiğim tecrübeler, Enver Hoca'nın diktatörlüğü sırasında bize öğretilen komünist propaganda söylemleriyle tamamen çelişiyor. Ders kitaplarında, medyada ve sinemada Türkiye bana böyle tanıtılmamıştı.

KUŞLUKTA BİR PATİKA

Sözcüklere şefkattir her suskunluk hamlesi
Çünkü çiçek uzansa dikenliklere yürür
Coşkun tarhlardan geçer keskin kırılışlardan
Taç yapraklar yerinde ayırıksı otlar büyür

Denizler kavuşması ta Musa'dan bu yana
Füzuli'ye üç divan tertipleten yalnızlık
Babil kulelerinden Tibet doruklarına
Uçuşup duran üç harf başka ne olsun azık

Üstüne giyer misin kalbin bir giysi olsa
Beline takar mısın ömrünü kemer yapıp
İtirşâhî çiçekler dökülür mü omzuna
Yürümeye başlasan otağından ayrılıp

Nakkaşhane kurmuşlar şeklini tespit için
Şairlerin dilinde beliren güzellerin
Renkler kendinden geçip semaa başlamışlar
Sen de katılır mısın seyrana senden geçip

Esmâ POLAT

YEDİ SÛRET, YEDİ ŞEKİLLE MEKÂNA DALMAK

HASİBE ÇERKO

(Yazarak Yaşama ve Felsefe Atölyesi Notları) 22 Ekim 2024

Gencevî-i Nizamî'nin Heft Peyker adlı kitabında tasavvuf metafiziğinin teşbihe atfettiği değerın sûretler üzerinden resmedilerek dile aktarılışını okumak mümkün görünüyor. Ve bana kalırsa eserde kişisel deneyimin evrensel düzleme dair olanı kavrama ve yorumlamada ne denli büyük bir zenginlik olduğunu sezdiren asıl sebep bu teşbih kudreti. Bu bağlamda Nizamî bütüne giden yolda yahut da hiçliğe giden yolda bir başına yadsımanın, yani olumsuzlamanın gerçekliği (burada dünyasal/duygusal olan gerçekliği kastediyoruz) zayıflattığını gösteriyor; fakat aynı anda anlamı kuvvetlendirmede bir başka -duyum aşırı- merhale olduğunu sezdiriyor ve aslında bu merhaleyi açıkça göstermekten yana tavır alıyor. Her bir sûretle -ki, her sûret aynı anda iklimdir- adım adım duyum aşırı düzenin sezgisine erişme yolunu açıyor. Belirleme ve somutlaştırmanın olabilmesi için teşbihe ihtiyaç var. Yazı mekânındaki deneyimlerle, Türk ve dünya edebiyatından bize aktarılan edebî tecrübe mirasımızla biliyoruz bunu. Az ya da çok ihtiyacımız ölçüsünce teşbihler dünyasına dalmak lazım o hâlde. Eser bize bunu aktarıyor en çok.

Yalnız bir hususa dikkat çekmek isterim; bu eserde teşbihin amacı duyulur dünyayı olumlama gibi gözükse de başka açıdan; imgeyi bütüne erişene dek genişletme gayesi ağır basıyor. Yönelinen konu, olay ya da durum her neyse onu açıklamanın çeşitliliği sınırsız nüanslar içermesi bakımından ister istemez gerçekliği kuvvetlendirici bir yapı arz edecektir zira. Cismani dünyanın görünüşlerini ifade ederek belirlemeden nesnelerin olduğu hâlindeki asıl gerçek görünümlere erişmek pek de kolay değil. Duyulur dünyayı toptan inkâr ya da yadsıma sayesinde hakikatle ilgili söz söylemek mümkün ancak teşbih olmaksızın teşbihsizliğe, imgelem yapmaksızın imgelemin geçersizleştiği yalınlığa, -hiçlik adı verilen sırf varlığın uçurumuna- inmek mümkünse bile pek nadir bir şey. Bütün bunlarla beraber eser geçişlilik bakımından okunmaya çok müsait. Mahiyetin sûret sayesinde dışa vurumu; sûretlerle öz arasındaki geçişlilik ilişkisinin resimlerle somutlaştırılışı gerçekten de bir gayeye işaret ediyor: Güzellik; varlığın bir boyutu, asıl gerçeklik olan gerçeğe erişmek için tecrübe edilmesi kaçınılmaz olan bir mesafe güzelliği.

Burada anlatılan, kelimelerle resimlenen de bu mesafe. Burada karşımıza çıkan her iklim, her sûret bir mitin atmosferine açılıyor. Yani kutsal toprak dediğimiz, yer dediğimiz şu mesafeye; ara alan veya güzelliğin alanının üst sınırı diye de düşünebileceğimiz aydınlığa açılıyor. Bu

nedenle çalıştığımız her dilsel metinde yazının açığa çıkardığı anlam, yalnızca bir etkiyi içermiyor. Bütün nüanslarıyla, çok biçimliliği, çok renkliliğiyle zengin bir yüzeyi içeriyor, bütünle uyumlu bu yapıyı açığa çıkarıyor. Dünyanın zengin yüzeyi bu yapı. Nitelikler yüzeyi. Sanatçı bu çok geniş boyutu dile getiriyor, yankılıyor, resmediyor. Güzelliğin simgesi niteliğindeki renkler yani sûretler; mit ya da kök biçiminde nitelendirilebilecek anaç bir varlık düzlemine hizmet ediyor. Zaten hakiki eser bir iklimle veyahut mekânla, o iklimin niteliklerini esen bir meltemle, anlamı pekiştirici kokularla birlikte açığa çıkabilen bir şey ve bu nedenle toprak kokusuyla yıkanmış olan şey. O yerin tarifi kum taneleri kadar çoktur belki de. İnsanı saran rüya atmosferinin çokluğu ve buna rağmen yalınlığını fark etmek bu yalın kökü içinde hissetmeyi kolaylaştırıcı, hatta bir dizi tarifler izleğine olanak sağladıcıdır. Sınırsızlığı, daha da sınırsız bir sonsuzluktan esen rüzgârları, kokuları, derindeki akışı hissedebildiğimiz bu alan eserdeki yedi sûretle pekiştirilmekte olup bize gerçeği yedi şekil üzerinden açıklamaktadır. Şöyle ki; eserde adı geçen her güzel bir mittir, bir yurttur, bir mekândır. Bu, fethedildiği an bütün sırlarını fetheden insana aşikâr eyleyen yer, nitelikler yurdu, toprak, tarla.

Fetih derken zorbalıkla alana girmek anlaşılmamalı. Sefer yolu öyle herkese kendini kolaylıkla açmayacaktır. Protokollerine azami saygı ister. Liyakat ve donanım ister. Ancak selim, arınmış akılla ilerlenebilir bu kral yolunda. Kalbin mekâna uyumlanmasıyla taşları döşenebilir bu kral yolunun. İşte bu sebeple kutsala zamanın içinde, zamansal ve tarihselliği içinde dokunduğumuz gibi dokunmaya çalışmamaktır aslolan. Sırları gelişigüzel, keyfilikle, arsızca ifşa etmemektir meselâ. İfade etme üslûbu incelik ve letafeti icap eder.

Yedi Sûret adlı eserde de şifreler var; yazarın bilgisinde bunlar. Fethedilen yerin gönlün gözüyle keşfedilebilen bir töz olduğuna hâliyle de manevî bir mekân yani tüm nitelikleri esere, bir nevi sanatçının gönlüne taşıyan bir mit olduğuna, onda olan bütün kokuların, renklerin, sesin, nefesin gönül aynasına yansımasına dair şifreler. Sanatçının anlayışına yaklaştıkça kavırıyoruz:

Güzellik; devinim içerisinde bizi sarmalayan bir şey olsa da donup kalmaya müsaittir. Oradan edinilecek deneyim ufuk açıcı olmakla birlikte zannedildiği gibi akışkan ve dönüştürücü değildir. Bu donup kalmışlığın bir süre sonra ne kadar sofistike olursa olsun sınırsız uğraşı gösteren bir eşik olduğunu fark ediyoruz. Evet, aşk eşiği kolay kolay aşılmaz ama işte daha bir saydam ve akıcı olana adım attığımızda o güzelliğin bizi sımsıkı hapsettigini, hayran bıraktığı için oradan çıkamadığımızı, oradan çıkmanın iradî bir sezme eylemiyle yani kalbin en derinindeki bir noktadan gelen mesajla gerçekleşebileceğini adım adım öğretir. Zamanın uğramadığı bir yer, varlık içerisinde bir yansımalar mekânı güzellik. Ama nasıl bir yansıma; varlığı bütün nitelikleriyle, imgeleri olanca bolluğuyla yankılayan o kutsal yer tam tamına bir temessül göğü. Varoluş olan gözlemcinin bir uğrak yeri ki, (sanatçıdır bu varoluş) bunu

*“Güzellik,
devinim
içerisinde
bizi
sarmalayan
bir şey olsa
da donup
kalmaya
müsaittir.”*

*“Sanatçı
boşluktan
yola çıksa bile
boşluğu temel
yapamaz, ancak
o büyük şekilden
kaynaklanan
ve canlanan
sûretleri oraya
rabteder.”*

fark ettiğinde imgenin hudutsuzluğunu kavrayacak ve belki tedirginlik duyacaktır. Orada aslında bizi çevreleyen güzelliğin birtakım olanakları altın tepsiyle sunması sanatçının daha başka uğrağa adım atmasını gerek engelleyen gerekse kolaylaştıran bir mit zinciri olduğunu fark etmesi işin rengini değiştirecektir. Şöyle ki; bir vizyoner yapı hayal edelim; başkalarına meçhul o yerde sûretleri canlandırıyor, eser adı verilen dünyayı kuruyor, orada toplanmış bütün o simgeleri birlik evrenine teslim ediyoruz. Etmek zorundayız da. Zira o yapıyı oluşturan kelime taşları oraya ait, yani o toprağın kokusunu yayıyor. O toprağın kuşlarını kanatlandırıyor. Dökümü alınamaz, niceliğe vurulamaz bir ezgiyi yankılıyor. Oraların ırmaklarının buğusunu taşıyor vesaire...

Güzelliğin simge mekânını yaşamak, onunla kendi düzeni ve titreşimi içinde var olmak ve resimlerin künhüne ermek için tek bir imgeyi atlamadan gerçeğe dönüştürmeye çabalamak, imgenin gerçekliğini, gerçekliğin imgesini deneyimlemek... Yedi sûret/yedi iklim/yedi şekil sayesinde tanık olduğumuz iklim ve mekân olayı, yazılarak eser adını alan olay eşsiz olduğu kadar da can yakıcı. Anlıyoruz ki bu can alıcı güzellik yazarın aradığı huzuru bir nevi perdeliyor. Tam huzura erişmemesi için göğün maviliğini örten bulutmuşçasına gölgeler bırakıyor. Onca esirlik ve tedirginlik heyecanına yürek nasıl dayansın! Bu bir tamamlanma değil; hissediyor “Behram”ın içindeki gözlemci. Oysa

ciğerlerine dek içindeydi güzellik uzamının. Ve sonra daha selim, daha dingin bir kıyıya adım atma ihtiyacı duyuyor. Hâl böyle olunca aklen, kalben, ruhen daha da daha da sonsuz olan, kalıcı bir saydamlığa hazırlıyor kendini. Çünkü güzellik yıkıma uğrayacak bunu hissediyor veya öngörüyor. Somutlaştırılabilir her şey yok oluşla, mahvoluşla karşı karşıya. Ama eşzamanlı şekilde tam bir açıklık bu. Ne tuhaf bir açılım.

Her şeyin kaynağı niteliğindeki ses olayına, sözcikle karşılaşma anına bağlayan uçsuz bucaksız bu açıklık müthiş ışıltılı ve göz alıcı; ancak gözlemciyi kandırmayı seviyor. Hâlbuki o cazibe mekânı aşılabilirse muazzam bir müziğe açılma imkânı var. Sesin kaynaklandığı yer neresi dendiğinde kelimelerle şekle büründürülüp şarkıya dönüştürülen müziğe, bütün renklerin kaynaklandığı saydamlığa, evreni tutan soluğa, tanımlanamaz, ele avuca gelmez, dokunulması imkânsız ama hissedilebilir ruhun okyanussu fısıltısına gönderme var burada. O zaman, yani açılma gerçekleştiğinde -açıklığın bir düzeyi denebilecek, sesin şarkılaştırıldığı uçsuz bucaksız yerin ardına dek açılışı- yerin nasıl da şarkılaştırılmış olduğunu kavriyoruz. Bu imkânsız görünebilir tabii. Sanatçı bu noktada cezbeye kapılır, hayrettedir, coşku doludur; sadeliğin ve berraklığın ne olduğunu kavriyordur artık. Bir anda kavrayışıyla yalın ve çok saf okyanussu dalgaların içinde ve üzerindedir. Kıyama durmuş, ismiyle çağırılmayı bekliyordur. Kuru okyanusun yoğun fısıltı dalgalarına dönük, dışarıdan içeriye dolan ses okyanusuna dalmış bekliyordur. Değişmeye başlamıştır artık yazıdaki hedef. Anlam zenginliği ile birlikte iyice berraklaşmış bir anlatımı kucaklamak istiyor, özlüyordur. Kelimeleşen o sûretlerin kaynağını anlamaya çalışıyor, ve anlaşılan o ki; yazı sûrettir. Anlamları döküyorsa da kelimeye, yazı sûrettir. Her iz bir anlamın sûretine bürünüyor.

Demek sanat boşluğu kabul etmiyor. Sanatçı boşluktan yola çıksa bile boşluğu temel yapamaz, ancak o büyük şekilden kaynaklanan ve canlanan sûretleri oraya rabteder. İklimi, güzelliği oluşturan her nüansı oraya rapteder. Temel sağlam olmak zorunda bu yüzden. Çatı sağa sola savrulabilir, yıkılacak gibi hissedilebilir, olsun; biçimlere adları yerli yerinde koymalı sanatçı. Bu somutlaştırmayı yetkinlikle gerçekleştirmeli. Görünümlere hakkıyla ad ve biçim vermek, meydana getirmek somutlaştırma. Biçimsizi kelimelere en doğru şekilde dökmek, kavramına en uygun imgelerle anlamı dile getirmek de bir tür somutlaştırmadır. Ve tabii kelime somut, ortaya çıkan şey soyuttur bu durumda. Çünkü anlam daima fiziki düzeni aşar. Cismani boyut anlam alanının indinde yıkıntıdan fazlası değil keza.

Edebiyat ve felsefe anlamı zenginleştirme yetisi ve gücünü sonuna dek gerçekleştirdiğinde işte ancak o zaman tam bir ifade kesinliğine ulaşabilecektir.

Eğer bir şeyi en yalın hâliyle, hakiki doğallığı ve ışığı içerisinde anlatabiliyorsak o vakit tam bir ifade kesinliğine eriştiğimizden ve bu ifadelerin iliklerimize işlediğinden ötürü Tanrı'nın vechi olduğundan şüphe etmeyiz.

ÇAVLANLARIN YUTTUĞU KADINLAR

Fatma TÜRK

Sesim duvarı delip geçti. Taşı, tuğlayı, betonu aşıp kulağına değdi ama vakitsiz! Ne kadar büyükmüş varlığın içimde... Çok büyük. Hoş, sana yabancı gelmez bu söylediğim. Mekân senin, mesken senin. Sanki sahibi senmişsin de misafiri ben. Her şeyin en iyisini sana ayırmış olmamın ve kendimi kırıntılarla avutmamın lügatte bir karşılığı var mı bilmiyorum. Bu işte hep sen kârlısın. Esasen şimdi daha mühim bir sorum var: İnsan başka birine yerleştiğini, yine o başka birinin gözleminde mi anlar? Meğer sen bu kadar varsın diye ben namevcutmuşum. Baksana! Bir naraya koca beton deliniverdi. Bilseydim işiteceğini, dönüp geri geleceğini, ne kadar tatsız şey varsa aramızda yaşanmış, elinin tersiyle itip: “Boş ver öteyi beriyi, bana seni gerek seni,” diyeceğin anlar aşkına, evet bütün o anlar aşkına yâr; öyle bir çığlık koyuverirdim ki yankısı öte âlemden duyulan, sesini kalabalıklarda yitirmiş âşıkları uyandıran, kolları çekmiş adamları silkeleyip kendine getiren, sonra o kısalmış kolları sevdiklerinin beline dolayan dehşet-engiz bir çığlık.

Yapabilirdim evet, yaptım da! Açsaydın kulağını, işitirdin. Delmiyorsa sesim gönlünün zarını, kırmıyorsa kabuğunu; o vakit aşk yoklamış demektir bu fukarayı. “Ser-menzil-i her murâda rehberdir aşk,” demiş zatî muhterem. Adam etmeye gelmiş besbelli beni; o koca iğneli topuzuyla -bulursa- aklımı ezmeye, fikirlerimin üstünden geçmeye, zaten yanan yerlerimi tutup bir zebani gibi yeniden ve üşenmeksizin ateşlere atmaya gelmiştir muhakkak... Evet, onun rehberliği böyledir. Uğursuzlukla karışık uğuruyla, acı-kekrek tadıyla, cebinde akide şekeri taşıyan pos bıyıklı adam merhametiyle yanaşmıştır koyuma, koynuma... Almasa mıydım? İnsandım, aldım.

Aşkın en güzel yanı da bu değil midir? Hazla karışık his, karla karışık yağmur, düşle karışık kâbus. Her an uçurumun kenarında, yere göğe aynı mesafe uzaklıkta, bulutlara yoldaş, kendinden emin bir cambaz misali görünmez iplerin üzerinde yürümenin hazzını aşktan başka ne verebilir insana? Başka ne veya hangi duygu adamı alaşağı edip ayaklarından tuttuğu gibi kafa üstü sallayarak kendine getirir? Alevlerin ortasında üşüdüğüm gün anladım gelmeyeceğini. Yanarken

de üşürmüş insan, o gün bildim. Başlarda fark etmedim savaşta olduğumu, giymedim o yüzden çelik yeleğimi, kuşanmadım silahımı, ki; benim tek sahip olduğum silah, seni betimleyen kelimelerimdi. Zira doldurmalydım onları, baştan yaratmalıydım her harfi, ünlü ünsüz her bir sesi iz düşümünle donatmalıydım. Ama gel gör ki; barut denen merede aşkım karıştı, aşka; damarlarımda rahat durmayan kanım, bense bütün şarjörü bir güzel tutup nehre boşalttım. Nasıl aymazca! Akıp gitti ne varsa gözlerimin önünde, tenezzül edip cevap vermedi bana su. Adı üstünde, akarsu! Fütursuz, vurdumduymaz, zalim su. Durup dinlemedi bile. Sesimin düştüğü yerdeki incecik bir halkaymış meğer benim sudaki karşılığım. O kadcırcık değebildim suya, sana. Azıcık bir göründüm yüzeyinde, sonra sonu ademlere karıştım.

Şimdi onca yılın ardından öyle karşımda görünce seni, bende eksik parçayı hemen tanıdım. Duyguların sesi yok belki ama tarif edilemeyen bir gücü var. Bana dönmeye çalışan, ait olduğu yere konmak için çırpınan o özerk parçayı kibarca geri çevirdim. Bende kapanmayan boşluğa ne oldu dersin? Kim toprak attı üstüne? Diri diri gömdüler demek. Ana parçayı yitirmişim, dur verme! Versen alamam, alsam illa emanet durur. Oysa yalnızca bir saniye değdi gözüm gözüne. Bir saniyede kaç milyon yıl var, ben o gün bildim. Onca yılın, ayın, günün içinden bir saniyecik kopardıysa şayet gözlerim, alır o saniyeyi zihnimin en kuytu köşesine koyar, son deme kadar muhafaza ederim.

Hayatın şakası da bir garip. Kırk yılın başında uğradığım dişçinin bekleme salonunda çıkardı karşıma seni. Neydi, kimeydi mesajı bilmem ama ben alacağımı aldım. Kızlar sadece saçlara mı düşer sandın! Hem zaten yanlış var, kır değil, kor bir kere onlar. Ve kimse görmese de düştüğü yer belli. Beş bin beş yüz günün değil bir saniyenin hikâyesi bu. Zamanın sahibi var. Ânın sahibi...

Bir sebepten karışmadı sularımız birbirine, müşterek bir yatak bulamadı nehrimiz. Birbirine ters akanların buluşmasından doğmuyor mu çavlanlar, kaskatlar! Suyun uçurumu güürültülü

“İnsan başka birine yerleştiğini, yine o başka birinin gözlerinde mi anlar?”

*“Koca sahada
tek başına top
koştururken
tanıdığım her-
kesin tribünden
beni izlediğini
gördüğüm gün,
cümlelerimin
öznesi onlar
olmaya başladı
sanırım.”*

olurmuş, akli olan uzak durur, yaklaşmazmış. Kaldıramadı zaten bazı zayıf kulaklar, ah o vitrin süsü kulaklar! Sığ, renksiz, alelade etrafımdaki bütün fâniler. Tam olarak ne zaman girdi bu ayırım hayatıma bilmiyorum, ne zaman ben ve onlar diye ikiye ayrıldık? Koca sahada tek başına top koştururken tanıdığım herkesin tribünden beni izlediğini gördüğüm gün, cümlelerimin öznesi onlar olmaya başladı sanırım.

“Bir sonraki randevunuz yirmi bir şubat, saat on bir,” dedi asistan, henüz arkam sana dönükken. Dünyanın en paha biçilmez bakışıyla temas etmeden hemen önce. Burun buruna geldiğimiz o anda sanki salonun ortasına dev bir yıldırım düştü. Yangın yeniden başladı, yeniden tutuştu ateş. Sandalyelerinde öylece oturup boş bakışlarla etrafını süzenler dumanı görmedi. Onların gözleri beklemenin sıkıntısıyla örüldü. İki kişinin yüz yüze gelerek gri parkeleri ala boyadığını kimse görmedi. Bezginlik ve bıkkınlık içinde geçirdikleri saatlerin arasında bizim bir saniyemizin izi, önemi yoktu. Onlar için yaşanmamış o bir saniyeyi alıp karakutuma koydum. Binlerce andan vazgeçip o saniyede karar kılan gözlerimi nasıl korusam şimdi? Nasıl etsem de ölümsüzleştiresem bu ânı? Başka bakışlar hücum etmeden zihnime, başka manzaralar, başka görüntüler, gerekli gereksiz resimler dolmadan nasıl mumyalasam! Bir lahit bulsam, bir piramit! Dur! Sakin ol yüreğim. Yasak meyvenin kokusu bu! Olsun kime ne! İçimi de açıp bakamazlar ya. Kimsenin aramayacağı hazinenin sahibiyim artık. Bu tür hazinelerin kıymetini ancak sahibi bilir, sahibi gömer yedi kat toprağın altına ve işaret bile koymaz yanına, yamacına. Bulunmasın ister, değerinden değer yitirmesin, aman zeval gelmesin...

Bakışlarının gönüllü hamallığını kabullenmişken derhal dönüp gitmeliyim buradan. Ama önce bir soluklanmalı! Bir kendine gelmeli! Yirmi bir şubat, dedi. Saat on bir. Yüksek sesle söyledi. O da işitmiş midir? Sus artık kalbim sus! Boşboğazlık etme. Bu denli izansız olma. Onca yaş aldın, yol aldın, hâlâ yontulmadın mı!

Bilirim ki bundan böyle çift kişilik olacak bakışlarım. Çift kişilik göreceğim bütün nesneleri. Gözümün ulaştığı canlı cansız her şeyi çift süzgeçlerden geçireceğim. Mührünü taşıyacak ebediyen bakışlarım. Ve ben, o mührü rağmen yürüyeceğim. Çoğuna yük gelen, bu zamana uymayan ne varsa atıp heybeme, düşe kalka da olsa ben hep yolumda gideceğim. Kendim değişemediğim gibi kimseleri de değiştiremem. Hatırla! Suyun yüzeyindeki bir halkayım ben. Çavlanların yanında halkaların esamesi mi okunur! Buruş buruş olmuş, eprimiş kalplerin kan değmeyen yerlerini ben iyileştiremem. Sevmek de sanat gibiymiş; direnmesi, mukavemet göstermesi hep o yüzden. Kolayca mal ettirmiyor kimseye kendini. Ama olsun! Bana verdiğin bu son bakışla bir elli yıl daha yaşarım nasılsa.

*

Bugün günlerden yirmi iki şubat ve ben dünkü randevuma gitmedim.

YEŞİL ALTIN EZMESİ

Mislina EVLİAOĞLU

Dünyaca ünlü lezzetlerin tesadüfen şöhret olmadığını düşünüyorum. Damakta bıraktıkları tat ve vücuda sağladıkları fayda ile şöhretlerini sonuna kadar hak ederler. Beni bu düşüncelere Türk kahveme eşlik eden fıstık ezmesi sevk ediyor. Kahramanmaraş'ın meşhur “fıstık ezmesi”. Ne muhteşem bir lezzet! İlk defa tadanların istisnasız çok beğendiği, müdavinlerininse defaatle yemekten kendini alamadığı o eşsiz tat. İnsan, fıstık ezmesinin damakta bıraktığı hissi diliyle sıyrırken, bu müthiş lezzetin nasıl yapıldığını düşünür halde bulur kendini.

Bir zamanlar ustaların sır gibi sakladığı tarife ulaşmak artık eskisi kadar zor değil. Hasat mevsimi henüz toplanan boz içler suya atılarak kalite kontrolleri yapılır. Suyun üzerinde kalanlardan arındırılan boz içler, kurutulmak üzere serilir. Kuruyan boz içler değirmende çekilip, elekten geçirilir. Su ve şekerle hazırlanan şerbetin sıcaklığı 118 dereceye ulaşınca elekten geçirilen fıstıklar ilave edilerek hazırlanan karışım temiz bir mermer üzerine dökülüp, el yakmayacak sıcaklığa erişince yoğurulur. Yoğurulan fıstık ezmesi kalıplarda bir gün demlendirilerek alıcısına ulaştırılmak üzere paketlenir.

Fıstık ezmesinin ham maddesi yeşil fıstıktır. Yeşil fıstığın protein değerinin yüksek olmasının yanında fosfor ve demir bakımından da oldukça zengin olduğu bilinir. Turfanda tüketilmesinin dışında ayrıca kurutularak, iç olarak ve dövülerek de kullanılır. Tatlıların vazgeçilmez malzemesi, yemeklerin zenginlik nişanesidir. “Yeşil Altın” ünvanı ile anılan yeşil fıstık bu şöhreti altınla yarışan pahasından ziyâde, zengin besin değeriyle de sonuna kadar hâk eder.

“Antep fıstığı (Pistacia vera), sakız ağacıgiller familyasından yenebilen kabuklu meyvenin anavatanı Anadolu ve Orta Asya'dır. Dünya'da birçok, ülkemizdeyse Akdeniz ve Ege bölgelerinde yer yer, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ise yoğun şekilde yetiştirilmektedir. Ağaç boyları 8-10 metreyi geçmemektedir. Osmanlı Devleti zamanında Maraş'ta Menengiç ağaçlarının aşlanarak fıstık üretildiği hızlı ve lezzetli sonuçlar alındığı kaynaklarda bildirilir. Özellikle Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesinde yetiştirilen boz iç, fıstık ezmesi için en ideal çeşittir. Diğerlerine göre daha koyu bir yeşile sahip olması, vaktinden evvel hasat edilmesi, fıstık ezmesine eşsiz bir aroma sağlamaktadır.

Hikayelere olan düşkünlüğümden lezzeti kadar tarihçesini de sev-

*“Beni bu
düşüncelere
Türk kahveme
eşlik eden fıstık
ezmesi sevk
ediyor. Kahra-
manmaraş’ın
meşhur fıstık
ezmesi.”*

miştim. İlk kez Etilerin yerleştikleri Güney Anadolu’da kültüre alınması, o çağlarda kral sofralarına girmiş olması, o yıllardan değerinin bilindiğinin emaresidir. Daha 1.Yüzyılda, Suriye Valisi Vitellius’un Roma’ya giderken Antep fıstığını yanına almasından mıdır bilinmez, biz Kahramanmaraşlılar ziyaretlerimizde kutularca fıstık ezmesi götürürüz. Misafir olduğumuz yerlerde değer verdiğimiz insanlara, sevgi ve dostluk emaresi olarak sunarız. Lezzeti, ikram olunan kişiye kardeşliğimizin ispatıdır. İkramı alan kişiler, pahası büyük bu lezzeti, memnuniyetle kabul ederler. Sizce de bu kıymetli coğrafyada yetişen yeşil fıstıkların geçmişte de aynı sevgi ve dostluk ile kabul görmüş olması mıdır Roma topraklarından tüm dünyaya yayılışının nişanesi?

Kahvemden aldığım bir yudumla, yoldan geçen otomobillere takılıyor gözüm. O an zihnime bir anı, dudaklarımın kenarına ise bir tebessüm bulaşıyor. Doksanlarda Trabzon Caddesi’nde genç delikanlılar otomobilleri ile gezerken güzel genç bir kız gördüklerinde; “Çekilin! Fıstık ezmesi olacaksınız.” diye laf atarlardı. Genç kızlar bu iltifat hoşlarına gitse de mahcubiyet içerisinde ciddiyetlerini bozmamaya gayret göstererek yolun kenarından yürümeye devam ederlerdi. Bugün bu söylemi günümüz gençleri duysa nasıl karşılar bilemiyorum. Fakat emin olduğum bir şey varsa o da fıstık ezmesinin damağımızda bıraktığı lezzet, zihinlerimizdeki şöhret her kuşakta aynı...

KİMSE İNANMAZ: ALAYBEY DEDE’NİN SIRLI HİKÂYESİ

Bilge DOĞAN

“Eğer maziyi seviyorsam: ona, o güzel, o büyük, muhteşem günlere bağlı isem emin ol ki bu, ölülerin de bu toprakta ve hayatımızda bir söz hakkı olduğunu düşündüğüm içindir.”

A. Hamdi Tanpınar

Alaybey Dede nam-ı diğer Şeyh Hüseyin Efendi, sırlara mazhar, Allah’ın sevgili kulu, Allah davasında bir büyük zattı. Onunla ilgili dinlediğim onca hikâyede muhterem dede, bir şeyh olarak gönül evime taht kuruyordu.

Ölülerin de canlı olduğu ve büyük saygı gördüğü coğrafyamızda, Şark’ın gizemli ve efsunlu hikâye, efsane ve masallarıyla büyüyen bir kız çocuğuyum ben. Bir metruk konağın derinlerdeki mahzeninde, soğuk bir mağarada Şih Hüseyin’in, namı diğer Alaybey Dede’nin sırlı türbesine rastladığım gün böyle bir canlılıkla yüreğim heyecan buldu. Defalarca kapısını aşındıracağım bu metruk konağın sahibi Hatice Teyze’den dinledim ilk kez onun hikâyesini. Alaybey Dede, konağın altındaki bu mağarada sırta kadem basmış, zamanın ve mekânın ötesine geçmişti. Mezarının başında, nemli ve karanlık o mağarada, parmaklarım efendinin mezarının toprağında gezinirken gözlerimin sırlandığı noktada hoş bir rüyaya dalıyorum, kimse inanmaz.

Bahtiyar yokuşunun başından göründü efendi. Hemen köze kahvenin suyunu koyayım.

Efendi, “Harbin patlamasıyla mahalleli iyice fakirliğe düştü. Allah yardımcımız olsun, ne olacak bu insanların hâli... Gelen

*“Devlet
işleriyle meşgul
olması icap
ettiğinde
masa başına
geçerdi. Uzun
uzun okur,
bazen hüznle
uzaklara
bakakalır,
Maraş
sokaklarını
seyre dalardı.”*

giden, bekleyen var mı kızım beni?” diye konağa girdi.

“Bir aile bekliyor efendi baba, alt salonda, hâllerinden belli; oldukça yokluktalar, müsaadeniz olduğunda huzurunuzla çıkmak isterler.” diyerek kahvesini minderinin yanına bıraktım.

Şeyh Efendinin merhamet elinin değmediği tek insan yoktu şehirde. İyilikleri ve yaptığı yardımlar dilden dile bir efsane gibi anlatılıyordu. Aileyi huzuruna kabul edip maruzatını dinleyen Şeyh Efendi hüznle salondan çıktı. Aileyi yolladıktan sonra salonda minderinin yanından efendinin fincanını almaya girdim. Minder, efendinin dede yadigârı kadim minder. Yardım için gelenlere minderini kaldırıp onun altından çıkardığı akçeleri ve altınları verirdi. Merakla kıvrandığım hâlde sırrı dilden dile dolaşan bu mindere el sürmeye hiç cesaret edemedim. Onu incitmekten ve saygısızlık etmekten korktuğumdan hiç sormadım bile.

Devlet işleriyle meşgul olması icap ettiğinde masa başına geçerdi. Uzun uzun okur, bazen hüznle uzaklara bakakalır, Maraş sokaklarını seyre dalardı.

Bana bakıp, “Yakında bana yollar görünür, kışladan haber gelir,

Allah bilir hangi cepheye... Seni de köydeki akrabalarının yanına göndermek lazım gelir kızım.” deyince yüreğime bir ateş düştü.

Hüzünle, “Beni de götür efendi babam, yine senin yemeğini yapar, çamaşırını yıkarım” dedim.

Şeyh Efendi şefkatle gülümsedi, “Bakalım o gün gele, hayrola güzel kızım.” Bir gün ıssız bir köyde yetim olan beni, kimsesiz kalmış bulmuş da merhamet edip yanına almıştı. O günden beri o bana baba, ben ona evlat oldum, daha ötesi can yoldaşı olduk. Bana zorluklarla dolu olan yıllar, şeyh efendinin hayatıma girmesiyle bundan sonra az da olsa ferahlıklar sunmuştu.

Mahalledeki dedikodular almış başını gidiyordu. Bunları ona usulünce nasıl anlatsam bilemeyerek günlerdir kıvranıyordum. Güya Şeyh Efendi’nin minderinin altında bir hazine varmış. İhtiyacı olanlara minderinin altından verdiği akçeler, altınlar efendinin hazinesiymiş. Zaten bu şehre nasıl, niçin, ne zaman geldiği de şüpheliymiş. Bir tek akrabası da yokmuş ona kefil olacak. Günlerdir duyduğum bu söylentiler acıyla yüreğime hançer gibi saplanıyordu.

Ertesi gün, kutlu bir Cuma günü, ibrikten su döküp efendi babamın abdest almasına yardım ederken acı acı kapı çalındı, “Sen kurulan babacığım, ben kapıyı açayım...” diyerek koştum. Kapıda öfke dolu, harami kılıklı herifler vardı. Ağızları hakaretle, küfürle dolu, Şeyh Efendi’yi soruyorlardı. Şeyh Efendi kapıya geldi, bana içeri geçmemi söyleyen efendi bu haramilerle arbedeye girdi. Ağlayıp çaresizce çılgılık atmaya başladım. Umudum mahallelinin yetişip bizi bu heriflerden kurtarmasıydı. Bir baktım efendi babam yokuştan aşağı koşmaya başlamış. Arkasından çaresizlikle ve ağlamaklı bu bakışımın son bakışım olduğunu hissettim.

Mahalleli bir süre sonra itiş kakış bu heriflerle tekrar eve do-luştular. Hepsine ayrı ayrı efendi babamı soruyordum ama kimse beni duymuyordu. “O melun burada, minderinin altında bir hazine saklıyor, bulacağız şimdi. Foyası meydana çıkacaktı, tabi kaçtı” diyordu haydudun biri. Bu haydutlar, mahalleliye haklı olduklarını ispatlamak için salona geçip efendinin mübarek minderine doğru gittiler. Benim bir kez olsun dokunmaya kıyamadığım mübareğin minderini hunharca kaldırdılar. Minderi kaldırmalarıyla kaostan eser kalmadı, çıt ses çıkmaz oldu, herkes şaşkınlıkla dondu. Çünkü minderin altından akrepler, yılanlar görüldü. Hayretle dilleri tutulan kalabalık, bu haydutları yaka paça kara-kola götürdü.

Gözü yaşlı kenarda kalan ben garibana kadıncağızın biri acı-

“Minderi kaldırmalarıyla kaostan eser kalmadı, çıt ses çıkmaz oldu, herkes şaşkınlıkla dondu. Çünkü minderin altından akrepler, yılanlar görüldü.”

dı da şeyhten haber verdi. Alaybey Dede yokuşun aşağısına doğru koşarken kavuğunu düşürmüş, onu bu abla almış. Koşa koşa bir mağaraya varan efendi, mağaraya girerken de terliğini düşürmüş, onu da yareni olan bir adamcağız almış ve efendi o mağarada sırlanmış. Kapısından beliren yılanlar yüzüne, ne bu haydutlar ne yardım etmeye çalışan mahalleli mağaradan içeri adım atamamış.

Bir solukta, canım çekilircesine nefes alamayarak bahsettikleri mağaraya koştum. Ne bir Allah'ın kulu ne bir yılan vardı. Yeşilliklerin içinde bir evin bahçesindeki mağaraya sessizce girdim. Son bir umutla iki rekât namaz kıldım, diz çöktüm Allah'a yalvardım, "Beni Efendi babamdan ayırma!" diye. Allah'ın huzurunda bilmiyorum kaç vakit niyaz ettim. Şeyh Efendi'nin sırlı ruhaniyeti tüm mağarayı sarmıştı. Elimle onun ayak sürüp sırlandığı toprağa dokunuyorum. Sırlı bir rüyaya dalıp, gerçeğe ve başka bir zamana gözlerimi açıyorum.

Kapımız gecenin zifiri karanlığında acı acı çalıyordu. Ben bu eve gelin geldiğimden beri bu vakit kapı çalmamıştı, böyle bir hâl olmamıştı. Kayınbabam kaygıyla ve uykuyla karışık kapıya gitti. Kaynanamla üstümüze başımıza çeki düzen verdik. Bir yabancı ses, "Zordayım ağam, Tanrı misafiri kabul eyleyin beni bu karda kışta, Allah rızası için..." diyordu. Kayınbabam merhametli adamdı, Allah'ın adını anan hele de böyle temiz yüzlü bir âdemi o soğukta, ayazda dışarda bırakmazdı.

Yatak hazırlayıp bir odaya buyur ettik efendiyi. O gece o mahalle bizim evden yükselen tevhitle ve zikirle hayrete düştü. O vakit bu zatın ne kadar mübarek olduğunu anladık ama edebimizden kim olduğunu hiç sormadık. O da anlatmadı. İlk geldiği gece üzerindeki üniformadan asker kaçağı olduğunu düşündük. Şeyh Hüseyin demeye başladık mahallede ona. Etrafına toplanan dervişlerle hasbihal eder, ibadetle vakit geçirirdi. Hakkın yolunda olan bu mübarek zat beni de "gelin kızım" diye çağırırdı ve severdi. Bizimse ona gönlümüz günden güne muhabbetle dolup taşı.

Şeyh Hüseyin, kayınbabamdan bir gün arkadaki boş araziye göstererek "Şuracığa bir cami yapsak da ibadetle meşgul ol-sak?" diye ricada bulundu. Kayınbabamın ve mahallelinin gönlünü fetheden efendinin bu ricası bir emir kabul edildi. Hep bir elden caminin inşaatına başlandı. Kaç kere odasına ihtiyaçlarını gidermeye girdiğimde onu bilinmeyen birinin huzurunda hazır ol vaziyetinde buldum. Böylece aylar geçerken kutlu misafirimiz mahallemize şifa oldu.

Cami bitmeye yakın efendinin artık bir sürü dervişâni olmuştu.

Bir gün kapı acı acı çalındı. Ben açtım, birkaç kötü görünümlü adam efendiyi görmek istediler. Cami inşaatında olduğunu söyledim. Şüpheyle ve merakla ben de arkalarından gittim. Efendiyi haydut görünümlü adamlar tartışmaya başladılar. Bir baktım mübarek efendiyi itip kakmaya başladılar. Can havliyle yokuştan aşağı koşmaya başladı efendi, arkasından, “Yardım edin!” diye bağırarak ben de koşmaya başladım. Bir baktım efendinin kavuğu yokuşun başında toza bulanmış duruyor, muhabbetle alıp sıkıca sarıldım. Bizlere şifa vesilesi olacak bu kavuk ve sırlandığı mağaranın girişinde bulunan terlikleri onun kadim hatıraları olarak kalacaktı. Camideki sancağı, kavuğu ve terlikleri mahallemin ondan yadigar hatıraları olarak saklanacak ve nesilden nesle miras kalacaktı.

“Efendi o mağarada sırlandı. Kapısında beliren yılanlar yüzüne, ne bu haydutlar ne yardım etmeye çalışan mahalleli mağaradan içeri adım atamamış.”

Şeyh Hüseyin’in asıl hikâyesini bilmesek de bu mübarek efendiyi yıllarca muhabbetle andık. Bitirmek üzere olduğu camiyi mahalle halkı bir araya gelip tamamladı. Bu olayın hemen yakın zamanında başlayan harpte Şeyh Camii dediğimiz bu caminin minaresine top güllesinin isabet edip patlamadığının da gözlerimle şahidi oldum. Kendi gitse de hikmetleri bizi bırakmadı. Miras olarak kalan kavuğu ve terliği nice hastalara şifa oldu. Allah onun yüzü suyu hürmetine dilediği hastalara şifa verdi. Sırlandığı mağaraya ziyarete giderdik. Vefatından sonra da şeyh mahalleyi korumaya devam etti. Zaman zaman sevenlerinin rüyalarına girip şifa dağıttı.

Bir Cuma gecesi Şeyh Efendi’yi rüyamda gördüm, bize gelmişti, güller getirmişti. Bu rüyanın cezbesiyle öğle namazımı kıldıktan sonra yanıma Kur’an alıp mağaraya yollandım. Gönlüm muhabbetle dolu, dilimde dualarla şeyhin cemalini görür gibi oldum. Ellerimle mezarının toprağına dokunmamla sanki bir rüyaya daldım.

Gözlerimi açıyorum, Hatice Teyze sesleniyor, “Kızım çok kaldın içerde, merak ettim, gel çay koyayım sana.” Daldığım rüyalarından, ziyaret ettiğim hikâyelerden, o eski güzel zamanlardan geri dönüyorum. Bahçeye çıkıyorum. Hatice Teyze’nin demlediği çayı çöreklerle içmeye, yemeye başlıyoruz, “Hatice Teyze, ben kavuğun olduğu aileyi buldum, ziyaret ediyorum, dua alıyorum zaman zaman. Ama terliğin ve sancağın miras kaldığı aileleri bulamadım hâlâ...” diyerek bilmem ki kaçınıcı kez gizemli hikâyeyi baştan bir daha anlattırıyorum...

Bir Hatıra Güllerden

Günler havuç yemiş tavşan, çuval yarışında birinciyim
Ağzımda kaşık ve yumurta işte düşürdüm, düşüreceğim
Gizli hazineyim, kutsi hadisten bildim ama nereden bileyim?
Narsistlik de moda, iyi ki uyudu mollalar zaten kulum emire
AZ demeden koyarlar son noktayı, aşk akla sığmaz ham keten
Terzisi değilim Züleyha'nın, hüsnü ile hüznünü örten terazideyim.

Mevsim yasemin ve gülün aşkı, hanımeli ve sümbüller sazende
Paydos, senin çene çukurunda da binlerce Yusuf, kem göz
Saklasın seni de kuyu, sesinde ibrikten su içmiş bir bedevi yaşar
Ha yüzüğünü kaybeden Süleyman ha yüzünü kaybeden ben

Bir rüyadır güldüğüm, ağladığım sen, bir hatıra güllerden
Kubbe-i Hadra' da ölüm ne güzel ölür, Şems bilir, çiçektir
Onu da koparırlar bağından, üzüm yaratılacaktır topraktan
Makul olsun mübalağa yoksa tandıra serilir yatağım, üşürüm.
Güz de geçer, gam da, eylül gibi uçurtmalardan geçer günlerim
Aşkın hatırınadır, ezan bekler gibi abdestli beklerim gölgeni,
Dağlar da başımı bekler ellerinde mendil, alnımda havale
Kana susamış bir cenin gibi engebeli yollardan uzak yakın gelişin

Geceler güneş topluyor, güleç yüzün yeni bir çağ, hoş laf ile
Rahmeti gazabını geçti, sen gülünce gül ordusu sandıkta oy,
Aşk kazanır, ondan gayrı ne varsa hepsini yener ebabiller,
Toprağa önce gözyaşı sonra kefen gömülür, adın kalır türbede

Yüz yıl uzadı bile gün, dikene su, bitti sanılan bu hatıra, güllerden.

Y a s e m i n K u l o ğ l u

AYLA HANIM'IN ŞALI

Filiz AYDIN

Her şey Ayla Hanım'ın şalını vestiyerde unutmasıyla başladı. Öncesinde böyle huylarım yoktu. Kendimce kütüphaneme gider günlük evrakları bilgisayara işler, birkaç satır kitabımı okur, evime dönerdim. Sakindir bizim ilçenin kütüphanesi. Var olsunlar, ahali kitapları ödünç almayı pek sevmez. Bir şey araştırarak birkaç liseliden ve yıllardır memurluk sınavlarına hazırlanan Nuri'den başka uğrayanım olmaz. Kütüphane sessiz oluyormuş. Mahalleli de her gün böyle evden çıkar hâlde görünce bir iş tuttu zannediyormuş. Kendini avutuyor garibim. Böyle üç beş insanla muhabbetin belini kırıp eve dönerdim her akşam. O gün de öyleydi. On beşte bir gelir Ayla Hanım. Süpürür siler birkaç ütümü halledip dört tencere de yemeğimi yapıp gider sağolsun. O gün de yine işleri bitirmiş ben eve dönmeden çıkmıştı. Montumu asarken fark ettim. Hep bunu takardı kışları. Görünce bir an aramak istedim. Saat geç olmuş. Katlayıp kapının kenarındaki taburenin üzerine bıraktım. Yarın çarşıya pazara giderken uğrayıp alsın.

Gecenin bir yarısı oldu yataкта dönüp duruyorum. Aklımdaki tek şey siyah lacivert ekoseleri olan o bordo şal. Dokusunun bıraktığı his hâlâ avucumda. Gidip bir kez daha dokundum. Allah'ım. Bir kediye okşamak gibi. İçime gelen rahatlama duygusunun tarifi yok. Neyin

“Ayla Hanım’ın geleceği gün yaklaştıkça bir ayrılık hüznü çöktü üzerime. Sanki canımdan bir parçayı alıp götürcekmiş gibi keyifsizdim.”

nesiydi bu böyle?

Evden çıkarken karton bir torbaya özenle yerleştirdim şalı. Hazır elime almışken huzur vadisinde bir kez daha gezindi avuçlarım. Kütüphaneye gider gitmez Ayla Hanım’ı arayacak ve gelip almasını söyleyecektim. Fakat gün bitti akşam oldu elim bir türlü telefona gitmedi. Kadın on beş gün sonra tekrar gelmeyecek miydi sonuçta. Gelince alırdı. Ne lüzumu vardı yormaya ta ilçe kütüphanesine kadar. Adama gülerler. Bir de kınarlar ki sorma. “Koskoca Bülent Hoca, temizlikçisini bir şal için ayağına getirtti,” lafları işten bile değil. Havalar ısınıyor hem. Lazım olmaz belki kadına.

Sabah götürdüğüm torbayı gerisin geri eve taşıdım. Böylece gün boyu ara ara gidip okşadığım bu eşyaya akşam yemek yerken, haberleri yahut vahşi hayvan belgeselini izlerken de dokunacaktım. Birkaç gün taşımaktan gocunmasam da elime yük olmaya başladı. İyisi mi bir tane de iş yerine almalıydı. Akşam olmadan çıkıp çarşıda tuhafiyeleri gezdim. Anneme hediye alacağım diye hepsine sırayla girdim. Dokunmadığım tek bir şal kalmayana dek. Nihayet bir beyaz şalda aradığım huzuru buldum. Satıcının tuhaf bakışlarına karşılık bir yalan çıkıverdi ağzımdan. “Annemin kayıp bir şalı var, onun dokusuna benzeyenini bulmaya gayret ettim.” Hızlıca eve döndüm. Beyaz olanı kucağına alıp saatlerce ellerimi üzerinde gezdirdim. İşe bunu götürecektim.

Ayla Hanım’ın geleceği gün yaklaştıkça bir ayrılık hüznü çöktü üzerime. Sanki canımdan bir parçayı alıp götürcekmiş gibi keyifsizdim. Kütüphanede evraklar birikmiş, ödünç alınan altı yedi kitabın kaydı yapılmamış duruyordu. Aklım evdeki ekoselideydi. Bir tane daha alsam, tuhafiyeleri tekrar gezmeye yüzüm yoktu. Hem aradığımı bile zor bulabilmiştim. Şimdi yeniden aynı yerleri gezmek hem tuhaf kaçacak hem de beni epey yoracaktı. Raffarın arasında gezerken sandalyenin üzerinden aşağıya doğru kendini bırakan sapsarı bir şal bana bakıyordu. Etrafı kolaçan edip hızlıca süveterimin içine soktum. Odamda o şalı kucağıma serip parmaklarımı üzerinde gezdirdim.

Ayla Hanım, eşinin rahatsızlığı sebebiyle o hafta gelemeyeceğini söylediğinde hissettiğim sevinç tarif edilemez. İki tanesi ofiste bir tanesi evde olmak üzere üç tane şalla huzurlu bir hafta daha beni bekliyordu.

Bu hafta kütüphanenin ziyaretçi sayısındaki artışa hayret ettim. Daha önce hiç görmediğim insan gelip bir süre gezindikten sonra odama uğrayıp üyelik yaptırıp kitap kaydettiriyordu. Onların işlerini hallederken bir yandan kucağımdaki beyaz ya da sarıya dokunmadan edemiyordum. Ertesi hafta insanların bakışlarının masamın altına yoneldiğini fark ettim ama yine de bir rahatsızlık duymadım. Sonuçta bu odaya ilk kez giriyordu birçoğu. İncelemek ya da bakmak istemeleri normaldi. Bazı akşamlar kendimi tuhafiyeleri gezerken bulmaya başladım. Ablama, yengeme, halama alacağım bahaneleriyle türlü

“Ben Ayla Hanım’a değil şalına takılmışım.”

renkte fakat benzer dokularda şallara dokunurken. Transa geçer gibi bir hâlim vardı her dokunuşta. Tuhafiyeci adamın bakışında sezdiğim duygu beni huzursuz etmişti. En son gidişimde dükkâna girmemle karısını üst kata depoya göndermesi bir oldu. Bir iş için göndermiştir belki. Yok, öyle değil. “Ayfer, sen geç yukarı. Ben ilgilenirim beyle,” derken gövdesini yükseltmiş kendini karısına kalkan etmişti. Utanmıştım. “Ablamın kızı, liseli. İlla ben de isterim diye tutturmuş. Bu hafta kargoya vereceğim. Bir bakınayım diye geldim.” Ders çalışmaya gelen Nuri uğramaz oldu. Bir iki aşk kitabı almaya gelen liseli kızlar da kayboldu. Şimdi durup düşününce kütüphanenin yeni ziyaretçileri ilçenin erkeklerinden başkası değildi artık. Biraz durmam gerekiyordu. Sapığa çıkarsa adım! Memuriyetin yalan olacağına mı yanayım yoksa bizimkilere alınımdaki etiketi nasıl açıklayacağıma mı? Neden yaptığımı bilmiyordum. Şallara dokunma merakımdan başka bir şey değildi bu. Ama bu okşamak da nesi?

Ayla Hanım’ın gelmesine iki gün kala tam yirmi iki tane olmuşlardı. Mor, yeşil, siyah, mavi, pembe... Tuhafiyelerden ayağımı kesip ilçenin tek alışveriş merkezine dadanmıştım. Ne güzeldi burası. İstedigine dokun, bir tane al, kasada öde ve çık.

Ertesi sabah gelecekti. O gece uyuyamadım. Hepsini bir bir dizmiş sırayla dokunup okşamıştım. Aldıklarım bir yanda, Ayla Hanım’ınki diğer yanda duruyordu. En çok ona dokunmak huzur veriyordu. Kendimden şüphelendim. Biraz da utandım. Kadıncağız ablam yaşında, kendi hâlinde biri. Bir kez bile dönüp bakma arzusu uyanmamıştı. Ama bu şal...

Sabah zille uyandım. Gelen oydu. Yüzüne bakamıyordum. Utandığım neydi? Hırsızlık mı? Kapıyı açıp hızlıca odama kaçtım. Yerde serili şallara baktım. Ayla Hanım’ınkini dolabın en dibine sakladım. Giyinip çıkarken odamın kapısını kilitleyip anahtarı cebime aldım. Odayı temizlememesini, bir yapbozu yere serip onu tamamlamaya çalıştığımı söyledim. Şalını sordu. Görmedim, dedim. Üzüldü. Kızımın hediyesiydi, dedi. İnşallah bulursun diyerek evden çıktım. Artık hem yalancı hem hırsızdım. Kütüphanede o gün hiç ziyaretçi kabul etmedim. Güvenliğe ilgilenmesini söyledim. Başım yanacaksa yansındı. Avuç kadar ilçede kaç kişi kütüphaneyi şikâyet eder ki? Kadına ayıp ettim. İnsanların bakışlarıydı bana böyle hissettiren. Girdiğim her dükkânda, dokunduğum her şalda aynı bakış. Elbette bilmiyorlardı sakladığımı ama yargılayan bakışlarını her an üzerimde hissediyordum. Ben Ayla Hanım’a değil şalına takılmıştım. Dokularına, renklerine. Ne düşünüyordum dokunurken? Gözlerimi kapatıp sarı olanı okşadım. Avucumdaki his neye aitti?

Akşam olduğunda düşünerek hiçbir yere varamayacağımı anlamıştım. Biraz kafam dağılsın diye çekmecemdeki aile albümünü elime aldım. Aralarından biri bana göz kırptı. Annemle son fotoğrafımızdı. Ortaokulu bitireceğim kış. Omzundaki şal tüm taşları yerine oturttu.

FOTOĞRAFLARDAKİ BÜYÜMEYEN ÇOCUKLAR

Selma DOLGUN

Şiddetli demiyorum ama desibeli hayli yüksek bir kavgadan sonra migrenime 7/24 nöbet yazmıştım. Bir haftayla kurtulabilirsem ne âlâ, diyordum. Öyle ki teşhizatımı da ona göre sağlam hazırlamalıyım. Yatak odasında şifonyerin üst çekmecesinde bulunan yazmalardan birini aldım. Evin bütün odalarının güneşliklerini kapadım. Dünyanın sesini soluğunu kısımayacağım için kulağımı tıkadım. İçimde dolup taşan ve göz pınarlarımda biriken duygu yağmurlarına karşı iki yüz-lük kâğıt peçeteyi de koltuğumun altına sıkıştırdım. Mutfığa geçip su şişemi doldurdum. Normalde de çok su içen biriyim ama o kadar çok ağladıktan sonra vücudum su kaybından şoka girmesin diye hazırlıklı olmalıydım. Aklımdan geçen milyonlarca kurmacanın, düşün-cenin arasına ilham perileri bir şeyler üfler, diyerek not defterimi ve kalemimi de yanıma alıp nöbet yerime doğru yola çıktım. Bu defaki nöbet yerim yatağım değil, oturma odasındaki büyük koltuktu. Üze-rindeki haddinden fazla, gereksiz, saçma sapan kırlentleri söylene söylene topladıktan sonra yeni yıkanmış çarşafı bir asker gibi serdim. Yastık da aldım yanıma, ama laf olsun diye. Ki ben asla yastıkta yata-mam. Hele ki böyle bir nöbetteyken, asla... Normal zamanda ağrıma-yan başımı bile ağrıtırken şimdi ağrıyan başımın ağrısını insanlıktan çıkaracağından, otururken sırtıma dayamak için almış oldum yastığı.

Neyse! Tam her şeyi ve kendimi hazırlamış nöbetimin başına ge-çiyordum ki gözlerim televizyon ünitesindeki fotoğraf çerçevesine fara tutulmuş tavşan gibi takıldı. Bakışlarım çerçevenin içindeki fo-toğrafın üzerinde tepindi uzun uzun. Hüznümlendim. İçim bir tuhaf oldu. Omuzlarım iki yana düştü. Kalakaldım. Bana migren nöbetleri tutturacak kadar benimle kavgaya eden insanın fotoğraftaki küçük, tat-lı, masum çocuk olduğunu görünce öylece kalakaldım. Ben şimdi bu küçük çocukla mı kavgaya ettim, o kadar ağır sözleri bu masum çocuğa mı söyledim, diye hayıflandım. Sanırım çok da utandım.

Hıçkırığa hıçkırığa ağlayıp, göz pınarlarımı kuruttuktan sonra iyice yayıldı-ğım nöbet yerimden doğrulup kalktım. Bir şişe suyu başıma diktim. Üze-rinde tek kırışığı olmayan çarşafı tekrar muntazam bir şekilde katladım. Laf olsun diye aldığım yastığı, aldığım yere geri bıraktım. Çarşafı da... Koltuğun kırlentlerini sabırla ve itinayla dizdim. Evin bütün güneşlikleri-

*“Tam her şeyi
ve kendimi
hazırlamış
nöbetimin başına
geçiyordum
ki gözlerim
televizyon
ünitesindeki
fotoğraf
çerçevesine fara
tutulmuş tavşan
gibi takıldı.”*

*“Çerçevenin
camında
kuruyup kalan
iki damla
gözyaşını da
görünce, keşke
bir zamanlar
küçük, masum
biris insan
olduğumuzu
hiç unutmamak,
diye içimden
geçirdim.”*

ni açıp, pencereleri ardına dayadım. Evin içerisindeki hastalıklı, yüksek desibelli gergin havayı kovup, canlı, temiz havayı açık pencerelerden içeriye davet ettim. Yazmayı katlayıp aldığım yere, şifonyerin üst çekmecesine, fularların yanına koydum tekrar. İki yüzlük kâğıt peçeteye bakıp gülerek komodinın üstüne bıraktım.

Üzerimdeki kavga kokan kıyafetleri çıkarıp kirli sepetine attım. Bir duş aldım. Eşofman ya da günlük bir şeyler yerine daha özenli bir şeyler giydim üzerime. Saçıma daha özenli ve uzun uzun taradım. Sakinleştiğimi, dinginleştiğimi fark ettim. Rahatladım. Fotoğraf albümünün nerede olabileceğini düşündüm, arayıp buldum, salondaki vitrinin sağ çekmecesindeymiş. Albümü alıp mutfağa geçtim.

Kendime çay demledim. Çay demini alana kadar bir kahve içeyim, dedim, şekersiz bir Türk kahvesi yaptım. Kahvem içerken albümü de karıştırmaya başladım. Albümdeki bütün fotoğrafları tek tek inceleyip zamanda yolculuk yaparken kaç bardak çay içtiğimi bilmiyorum. Çaydanlık dibini gördüğünde elimdeki bardakla vedalaştım.

Albümünden bir fotoğrafı çıkarıp aldım.

Bir gün sonra oturma odasında televizyon ünitesinin üzerindeki fotoğraf çerçevesinin yanında, “Özür dilerim küçüğüm.” yazan bir not buldum. Dün yaşadığım duygu şokunu onun da yaşadığını anladım, albümünden çıkarıp çerçevelediğim çocukluk fotoğrafıma baktım. Çerçevenin camında kuruyup kalan iki damla gözyaşını da görünce, keşke bir zamanlar küçük, masum birer insan olduğumuzu hiç unutmamak, diye içimden geçirdim.

Fotoğraf çerçevesinin camındaki iki damla gözyaşını, gözyaşlarıma katıp beyaz kollarını açıp beni bekleyen günlüğüme sarıldım. Okuduğum bir kitaptan aklımda kalan bir cümleyi olduğu gibi yazdım.

“Her yetişkin önce çocuktu... Ama pek azı bunu hatırlıyor.”

TAM OLARAK BÖYLE

anlatmaya başlamışım “sonra”ları peş peşe itinayla
soru yok ortalıkta soru yok şüphe var
şüphe kalplerinde dolaşıyor henüz
kaç kış geçirmeli bir soru yolunu bulması için
çok kış geçirmeli çok yüze yansıma çok kıtalar arası
gözler yerde baş sağa doğru çok pencere önünde
ellerim destekliyor “sonra”ları

-ikinci dünya. yazım hatası, ben çocukken,
felsefeyle iç içe, kim söylemişti, olabilir
ama olamaz daha çok, geçenlerde bir film,
belki başka tarihte, dünyanın hâlleri

anlatmaktan vazgeçmişim ince su akıyor yolda
görmekten vazgeçtiğim için
işleri yoluna koymak belki dağıtmak için
soru bende de yok değil elbette
günleri birbirine bağlamak Şehrazat’ın hüneri
dolaşıyor yavaş ve serin içlerinde
şüphe bir roman karakterinin iç cebine
not defteri bir de kalem birlikte koyuluyor

M E R Y E M K I L I Ç

İbrahim Nasrallah 1954'te Ürdün'den, 1948'de Filistin'den sürgün edilmiş bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen, çağdaş Arap edebiyatının özgün ve üretken kalemlerinden biridir. Şiir, roman, deneme ve görsel sanat alanlarında eserler veren Nasrallah, özellikle Filistin halkının tarihsel travmalarını ve direnişini anlatan "Filistin Komedyası" adlı büyük roman serisiyle dikkat çeker; bu eserlerde 250 yıllık bir tarihsel hafızayı bireysel ve toplumsal düzeyde yeniden kurgular. Uluslararası Arap Romanı Ödülü dahil olmak üzere birçok prestijli ödüle layık görülen yazar, distopya türündeki The Second War of the Dog ve Kilimanjaro Dağı'na yaptığı sembolik tırmanışı anlatan The Spirits of Kilimanjaro gibi romanlarında da insanlık hâllerine dair evrensel izlekleri işlemiştir. Toplumsal adalet, sürgün, aidiyet ve direniş gibi temaları duyarlı bir şiirsellikle işleyen Nasrallah'ın eserleri hem Filistin'in hikâyesini anlatır hem de modern Arap romanına evrensel bir ses kazandırır. Nasrallah, edebi eserleriyle sadece Filistin'in değil, tüm Arap dünyasının kültürel ve toplumsal meselelerine ışık tutar. "Direnişin en önemli silahı edebiyattır, şiirdir. Siyonistler o yüzden onca Filistinli şairi, sanatçıyı acımasızca katlediyor" diyen sanatçının şiir kitabı Gazzeli Meryem geçtiğimiz günlerde Türkçeye çevrilip okuyucularla buluşmuştur. Sanatçının bu eseri, bu yıl beşincisi düzenlenen 2025 Uluslararası Kahramanmaraş Edebiyat Ödülleri'nde "Yılın Şiir Kitabı" ödülüne layık görüldü.

İBRAHİM NASRALLAH İLE SÖYLEŞİ:

SÜRGÜNDE DOĞDUM VE BÜYÜDÜM

Söyleşi: Bilge Doğan

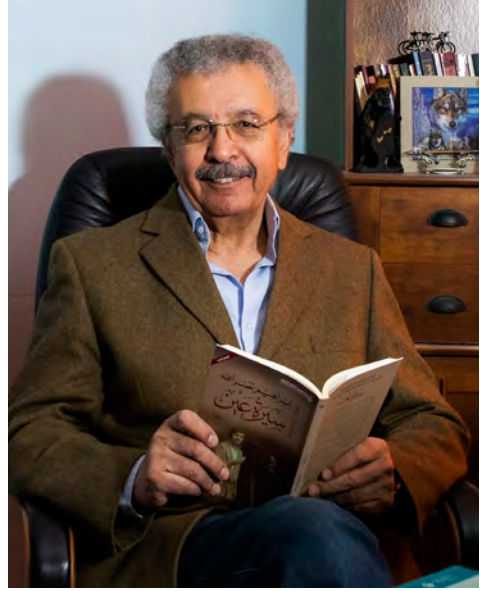
Çeviren: Mustafa İsmail Dönmez

Bize kısaca kendinizden bahseder misiniz?

Filistinli şair ve romancıyım, ama her şeyden önce toprakları işgal edilmiş, anne-babası ve ataları yerinden edilmiş Filistinli bir insanım. Sürgünde doğdum ve büyüdüm. Halkımın çektiği yoksulluğu, hastalığı, ölümü, soğuğu ve evsizliği yaşadım. Mağarada ve ardından çadırdaki yaşadım. Daha sonra ailemle Ürdün'ün Amman şehri yakınındaki bir mülteci kampına taşındım ve burada yaşadığım deneyimlerle bilincim şekillenmeye başladı. Kendimi yazarak ifade etmeye erken yaşlarda başladım. İlk şiirlerimi yazdığımda on dört yaşındaydım. On yedi yaşında ilk romanımı yazdım. Tabii her başlangıç gibi bunlar da basit şiirler ve romandı. Daha sonra, yayınlanan ilk şiir kitabım Şehrin Dışındaki Atlar'ı yazarken aynı zamanda yayınlanacak olan romanım Humma Çölleri'ni yazdım. Neyse ki hem bu divan hem

“Anılar bizim varlığımızdır, varlığımızın kökleridir.”

de roman çok başarılı oldu. Bu yıl, yayımladığım ilk kitabın üzerinden 48 yıl geçti. Bu süre zarfında modern Filistin tarihinin 250 yılını kapsayan Filistin Komedileri projesi kapsamında 16 roman, Arap dünyasını ve bu dünyanın yaşadığı birçok insani meseleyi ele alan Balkonlar projesi kapsamında 10 roman olmak üzere toplam 26 roman yazdım. Şiirlerim ise vatanseverlik, felsefe gibi çeşitli temalar içermektedir.

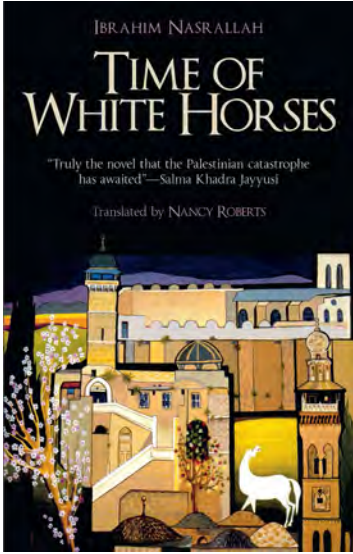

“Biz hatıraların çocuklarıyız” diyorsunuz. Hatıraların bizim için önemi nedir?

Hafızanın dışında insan için bir varlık yoktur. Hafızası olmayan bir kişi, bilincini kaybetmiş, yoğun bakım ünitesindeki hasta gibidir. Bu nedenle anılar bizim varlığımızdır, varlığımızın kökleridir. Ne kadar çok anınız varsa hayatı gerçekten o kadar yaşamışsınız demektir. Filistin hikayesinde, Siyonist düşmanın sadece toprağı değil, aynı zamanda hafızayı da ele geçirme çabası vardır çünkü Filistinli unuttur- sa, hayatta kalsa bile onun öleceğini bilir. Bu nedenle ölmek için, topraklarımız işgal edildikten sonra ruhlarımızın da işgal edilmemesi için yazıyor ve hatırlıyoruz.

Filistin’in 250 yıllık tarihini anlatan 15 kitaplık roman serisinin ilk kitabı Beyaz Atlar Zamanı Türkçe’ye çevrildi. Bu eserin önemi nedir?

Bu eser Filistin davasının kökleri ve 1948’deki büyük felaket Nektebe’den önceki kültürel, insani ve sanatsal yönleriyle zengin Filistin yaşamı hakkındadır. Bu eseri yazmak benim için bir zorunluluktuktu, bu yüzden 22 yıl, yani neredeyse çeyrek yüzyıl boyunca onu hazırlamak ve yazmak için çalıştım. Okurlar tarafından büyük bir sevgi gördüğü için çok mutluyum. Arap dünyasında 30 kez basıldı. İngilizce, İspanyolca, Farsça, Makedonca, Fransızca ve tabii Türkçeye çevrildi. Doğrusunu söylemek gerekirse Türkçeye çevrildiği için ve kardeşim Prof. Dr. Mustafa İsmail Dönmez’in gösterdiği büyük çabadan dolayı çok mutluyum. Çünkü bu romanın ne kadar çok çalışmaya, hassasiyete ve samimiyete ihtiyacı olduğunu biliyorum. Şimdi Beyaz Atlar Zamanı’nı üç sezonluk bir televizyon dizisine dönüştürmek için çalışıyorum, umarım bu proje gerçekleşir.

“Topraklarımız işgal edildikten sonra ruhlarımızın da işgal edilmemesi için yazıyor ve hatırlıyoruz.”

Sizce Türkçeye çevrilmek için aciliyet arz eden 3 Filistinli aydın/yazar/şair kimdir?

Filistin şiirinde Türkçeye çevrilmesi gereken onlarca şair var. Mahmud Derviş'in çevrildiğini biliyorum. Gazze'nin Meryem'i adlı şiir kitabım diğer birçok şiirim şu an Türkçeye çevriliyor. Ancak, çevirmeyi hak eden birçok isim var. Sadece Gazze'de Semih el-Kasım, Mouin Bsiso, İzzeddin el-Manasra, Ahmed Dahbur, Muhammed el-Kaysi gibi onlarca harika kadın ve erkek şair var.

1940'lı 1950'li yıllarda Filistin'de Sosyalizm çok güçlü bir damarla karşılık buluyor. Sizce Gazze'de başlayan 2023'te diriliş hareketinin dünyada sosyalist/ sol çevrelerde karşılığı var mı?

Gazze'nin dünya üzerindeki her insana, işçilerden öğrencilere, sanatçılara, üniversite hocalarına ve diğer her sosyal sınıfa dokunabildiğini düşünüyorum. Elbette sol her zaman varlığını hissettirmiştir, çünkü birçoğu Siyonist varlığı destekleyen ve Filistinlilerin kökünü kazımak için başta silah olmak üzere her türlü desteği sağlayan dünyadaki egemen kapitalist sınıflara sadece bugün değil, Britanya Başbakanı Balfour'un Filistinlilerin aleyhine Siyonistlere Filistin'de ulusal bir vatan kurma sözü verdiği 1917'den beri karşıdır. Bu nedenle, yaşıyan vicdanın Filistin'in yanında duracağına inanıyorum. Tıpkı Filistinli, Arap ya da Müslüman olduğumuz için değil, dünyanın vicdanı için günlük bir sınav olduğu için Filistin'in yanında olduğumuz gibi.

Dünya tarihinin gördüğü en uzun ve yıkıcı kıyımdan sonra Gazze'de yaşanan son durum, kalıcı bir ateşkes imzalanmasıyla ilgili duyularınız nelerdir?

Soykırımın durması büyük bir mesele. Hepimizin gördüğü şey;

*“Ebeveynlerinden
bir veya ikisini
kaybeden 35.000
çocuk var. Bu
büyük felaket
hayatları boyunca
bu küçüklerin
kalbini yakmaya
devam edecek.”*

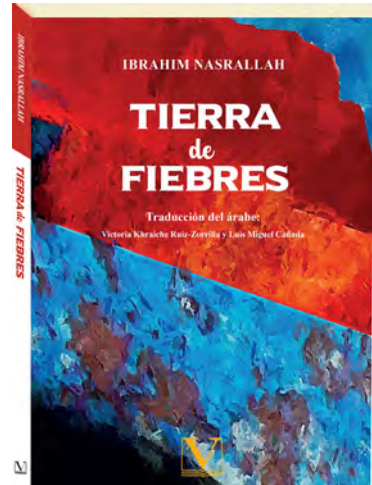
Batı, Amerika ve birçok Arap rejimi tarafından desteklenen, dünyanın daha önce canlı yayında benzerini görmediği korkunç bir soykırımdır. Gazze'nin yıkılanları yeniden inşa etmek için ayağa kalkabileceğini umuyoruz, ancak bu kolay değil. Gerçek şu ki Siyonist canavar asla doymuyor, onu destekleyen, teşvik eden, koruyan ve en ölümcül ve yıkıcı silahlarla donatan Amerika da öyle. Büyük faşistler ve Nazilerden en kötü unsurları alan bu düşman varken ne yazık ki içimizin rahat olması mümkün değil.

Ürdün'de yaşıyorsunuz. Gurbette yaşama nedeniniz Filistin'de yaşanan sıkıntılar mı?

Filistinliler, Filistin'in içinde akıl almaz zorluklarla yaşıyor. Sorunun kaynağı işgal. Filistinlilerin karşılaştığı zorluklar hatta trajedi, insanları öldürmek, ağaçlarını yakmak, evlerini yıkmak ve çocuklarını öldürmek için dünyanın dört bir yanından gelen sömürgecilerden uzak olmadıkça toprağına, evine ve normal yaşamına dönemediği sürece her yeredir. Sadece Gazze'de 150.000'den fazla şehit ve yaralıya ek olarak, bugün ebeveynlerinden birini veya ikisini kaybeden 35.000 yetim çocuk var. Bu büyük felaket hayatları boyunca bu küçüklerin kalbini yakmaya devam edecek.

Bir Filistinli olarak pek çok alanda halkını temsil eden dirayetli bir sanatçısınız. Salgın, savaş, doğal afetler ile hızla zorluklara maruz kalan insanlara tavsiyeleriniz ne olur?

En önemli şey, insanların felaket anında birlik olması; diğerlerine karşı merhametli, yardımsever, maddeten ve manen destekleyici olmasıdır. İnsanın bir anda evini, sevdiklerini ya da sevdiklerinin bazısını kaybetmesinden ve kendisini açıkta bulmasından daha kötü bir şey yoktur. Gazze'de, Tulkarim'de, Cenin'de ve Filistin'in pek çok bölgesinde yaşayan insanlar bunu yaşıyor. 1948'deki büyük felaket Nekbe'de yerlerinden edildiklerinde, 1967'de Filistin'in geri kalanı işgal edildiğinde ve Filistin'in içinde ve dışında yaşanan katliamlarda bunu yaşadılar. Bu gibi durumlarda ve büyük felaketlerde insan için insandan başkası yoktur. Merhamet, kardeşlik değerleri ve ortak kadere inancın kendisinde vücut bulduğu o büyük insana ihtiyaç duyarız. Bu olmazsa her felaket iki felakete dönüşür: felaketin kendisi ve musibete uğrayan kişinin en kötü koşullarla hiçbir yardım olmadan tek başına yüzleştiğini hissetmesi.

SÖZLÜ ANLATIM BİÇİMLERİ ARASINDA MASALLARIN YERİ VE TÜRKİYE’NİN MASAL ANASI FATMA ÖNKOL

Reyhan GÜNEY HORASANLI

Kültürümüze yerleşmiş sözlü anlatım biçimleri, geçmişte olduğu gibi bugün de sosyal hayatımızın temel taşlarını oluşturmaya devam eder. Masallar sözlü anlatım biçimleri arasında ağızdan ağıza aktarılan, olağanüstü kişilerin ve olayların yer aldığı, iyi ve kötü karakterleri barındıran anlatılardır. Kimi zaman bizi güldürüp eğlendiren kimi zaman ise büyütlü bir dünyaya sürükleyerek bize küçük ama anlamlı mesajlar veren masallar hem eğlendirici hem de öğretici yanlarıyla sözlü anlatım biçimleri arasında her zaman özel bir yere sahiptir.

Bir zamanlar büyüklerimizin ağzından dökülen ve kulaklarımızda yer edinen masallar, aynı zamanda toplumun hafızası, kültürün sesidir. Bu yönüyle masallar, sadece çocukların hayal dünyasını zenginleştirmekle kalmaz, aynı zamanda onların sosyal ve kültürel gelişimine de katkı sağlar. Çocuklar içinde yaşadıkları toplumun kültürel değerlerini, iyi-kötü ayrımını, doğaya ve insana saygı duymayı masallar aracılığıyla etkili biçimde öğrenirler. Bir masal anlatıcısı çocuklara masal aktarırken sadece bir hikâye anlatmaz; onlara cesareti, iyiliği, güzelliği, merhameti, dürüstlüğü ve umudu da fısıldar.

Ancak günümüzde hızla ilerlemeye devam eden teknolojik gelişmeler bazı değerlerimizi yok olmaya mahkûm ettiği gibi masalları da etkilemiştir. Masallar da yok olmaya yüz tutmuş bu değerlerimiz arasındadır. Dijital dünyanın temposu içinde çocuklarımız masallardan yoksun büyümektedir. Belki de bunun için zihinlerimizde hapsolan, hafızalarımızda bir yerlerde iz bırakmış masallarımızı yeniden gün yüzüne çıkarmalı, çocuklarımıza yeniden anlatmalıyız.

Bugün hâlâ Anadolu’nun bazı kentleri, dijital dünyaya rağmen, masalların sürdürmeye çalıştıkları varoluş mücadelesini destekler. Kahramanmaraş da bu güzide şehirler arasında yer alır. Kahramanmaraş masalları kültürel mirasın bir parçası olarak hâlâ kuşaktan kuşağa

*“Kahramanmaraş
masalları kültürel
mirasın bir parçası
olarak hâlâ kuşaktan
kuşağa aktarılmaya
devam eder.”*

aktarılmaya devam eder. Maraş'ta masal anlatımı denilince akla ilk gelen isimlerden biri Kahramanmaraş'ın “Masal Anası” olarak anılan Fatma Önkol'dur.

Fatma Önkol 1949 yılında Kahramanmaraş'ın Hartlap köyünde doğar. 13 yaşına kadar bazen çobanlık yapar bazen de köyde anne-babasına yardım eder. Daha sonra küçük yaşta evlendirilerek Kahramanmaraş'a gelin olarak gelir. Zorlu geçen yaşamında masallar, Fatma Önkol'un en büyük yol arkadaşı olur. Çocukluk yıllarında büyüklerinden öğrendiği masalları girdiği her toplulukta anlatır ve zamanla “Masal Anası” olarak anılır.

Kendine özgü anlatım tekniğiyle Fatma Önkol'un masalları gün geçtikçe daha da geniş bir kitleye ulaşır, çeşitli projelere masal anlatıcısı olarak katkıda bulunur. Hafızasında yüzden fazla masalı muhafaza eden Fatma Önkol'a ölümünden bir yıl sonra “Yaşayan İnsan Hazinesi” ünvanı verilir. Böylece Türkiye'de masal alanında “Yaşayan İnsan Hazinesi” olarak kayıtlara geçen ilk masal anlatıcısı Fatma Önkol olur. Fatma Önkol'un adını kendisinin verdiği masallarından biri şöyledir;

Hayatın Tadı Tuzu

Bir padişahın üç gızı varmış. Bir gün sormuş kızlarına. Büyük kızına demiş ki:

“Gızım beni ne gadar seviin?” demiş.

“Altın gadar seviim” demiş.

Ortancıl kızına demiş ki:

“Beni ne gadar seviin?” demiş.

“Baklava gadar seviim” demiş.

Güccük kızına demiş ki:

“Ne gadar seviin gızım?” demiş.

“Tuz gadar seviim” demiş.

“Sen beni tuz gadar mı seviin?” dii kızını evlatlıktan reddetmiş. Bi çobana vermiş. Böyük gızı bir gün hazinede altınları severken vurulmuş. Güccük (ortancı kasedediliyor) gızı da baklava yiye yiye boğulup ölmüş. Güccük gızı da zengin olmuş. Padişah da padişahlıktan düşmüş, dilenci olmuş.

Bir gün dilenirken gızının gapısına gedmiş. Gız bakmış ki babası. Bunu yukarı almış. Tabi gendi gızını tanımamış. Bunun sevdiği yemeklerden yaptırmış hizmetcilere ama hiç tuz addırmadan. Bir de tadiinen tuziinen yaptırmış aynı yemeklerden.

Sufrii serip de yemekler ortaya gelişin padişah sevinmiş. Yıllardır özlediği yemekleri garşısında görüşün (görünce).

Çık... Ondan almış, ondan almış, ötekinden almış... Yemeklerin hiç tadı yok.

“Gızım siz bu evde tuz kullanmaz mısınız?” demiş.

O yemekleri galdırmışlar. Tadiiynen tuziynen yapılan aynı ye-

meklerin, aynısını getirmişler.

Padişah yemiş:

“Ha” demiş, “şöyle ya! Dünyanın tadı tuzdur. Tuzsuz yemek yenir mi kızım?”

Öyle diişin gız demiş ki:

“Baba” demiş, “ben senin güccük gızınım. Ben seni tuz gadar seviim dedim diye sen beni evlatlıktan reddettin, bi çobana vermiştin” demiş.

“Gızım” demiş, “gızlarımın en ahıllısı sen imişin, ben bilememişim. Büyük gızım altını severmiş; hazinede vuruldu. Güccük gızım da baklavayı çok severmiş; baklava yiye yiye boğuldu, öldü ortancıl gızım da” demiş. Gene geri gızı da babasını yanına almış. Onlar muradına ermiş. Darısı ermeyenlere.*

Çocukluğumuzda yüzümüzü güldüren, soğuk kış gecelerinde içimizi ısıtan masalların yüzyıllar boyunca kuşaktan kuşağa aktarılması dileğiyle...

* Bu metin hazırlanırken Abdulkadir Önkol'un "Fatma Önkol'un Masal Anlatıcılığı ve Masalların Anlatıcı-Dinleyici ve Anlatım Ortamı Açısından İncelenmesi" isimli çalışmasından yararlanılmıştır.

ÜÇ KUNG-FU BİR ELHAM

Tuğçe GÖK

*“Aslana yem
olmamak uğruna
tilkinin gölgesine
göz yumduğu
günler şimdi
ayağına köstek
oluyordu.”*

Bu salaş balıkçı kahvehanesine gireli belki beş belki altı saat olmuştu. Civar köylerden birinde açılan kasabın kurdelesini kesmek için davet edildiği törende ahaliye maskara olmamak için kendini tutmuş, masalarda beleşe bulduğu Köpeköldürenlere el sürmemişti. Şimdi acısını çıkarırcasına peş peşe yuvarladığı kadehler masasına Japon askeri gibi dizilmiş, kahveci yamağına hakikatli bir gece mesaisi çıkaracak boyuta ulaşmıştı. Son 75’liği açmadan önce şoförü Necmi kulağına doğru eğilip artık kalkmaları gerektiğini söyledi. Duvardaki saat gece 1’i vuruyor, altında sallanan antik çipa, eski duvar kâğıdına ince çizgiler atıyordu. Dışarıdan, kıyıya yanaşan son balıkçı teknesinin sesleri duyuldu. Güverteyi pırıl pırıl Marmara hamsisiyle dolduran tayfa rıhtıma iner inmez soluğu kahvehanede aldı. Kaptanla birlikte dokuz kişilik ekip, boş kalan üç masaya dağıldı. Biri cebinden çıkardığı paketin açık ucundan ağzıyla çekip çıkardığı sigarayı soğuktan uyuşan parmaklarıyla yakmaya çalıştı. Beceremeyince kahveci yamağından yardım istedi. Yanındaki, pantolon cebinden çıkardığı ufak not defterine bir şeyler karalıyor, beriki başındaki bereyi çıkarmış parmaklarıyla saçlarını havalandırıyordu. Bunlarla birlikte kahvehane dolmuştu.

Kalabalığa güvenen adam, şoförüne gitmesini söyledi. Kendisi bir yolunu bulur, en kötü ihtimalle geceyi burada geçirirdi. Masadan gönülsüzce kalkan şoför, kahveciye hesabı ödeyip dışarı çıktı. Hava epey soğumuş, açılıp kapanan kapının aralığından içeri dolan poyraz, orta yerde harlayan sobayı tüttürmüştü. Borunun ek yerlerinden tavana doğru yükselen acı duman boğazını gıcıkladı. Bir yudum su içmek için önündeki kadehlerden birine uzandı, su yerine yine başka bir şey içmişti. Saatlerdir aynı şeyleri yapmaktan sıkıldı, boğazındaki acı tadı bastırmak için yan masadaki gruba katılmayı, hiç olmazsa iki el Briç atmayı tasarladı. Son şişenin borcunu ödemek için elini cebine attığında çek defterleriyle birlikte iki külçe altını üzerinde unuttuğunu fark etti. Dehşete düştü, bunları şoföre teslim etmeyi nasıl unuttu! Artık geceyi burada geçirmesine imkân yoktu. Az önce gelen balıkçılar bir süre laflayıp ısındıktan sonra evlerine dönmek üzere kalkacak, yerlerini Girit’e, Santorini’ye mülteci kaçırان insan tacirleri alacaktı. Onların burada sabahladıklarını belediye reisliği yaptığı

yıllardan biliyordu. Görünürde kahvecilik yapan Horoz Ahmet'in geceleri mafyaya dönüştüğünü bildiğinden, karanlık sulara dalmamak için işine burnunu sokmaz, jandarmayı kahvehaneden uzak tutmak için kırk takla atardı. Aslana yem olmamak uğruna tilkinin gölgesine göz yumduğu günler şimdi ayağına köstek oluyordu. Ahh dedi içinden; ah keşke şunların ipliğini taaa o zaman pazara çıkarsaydım da şimdi beleşe zahmetsiz kalacağım bir köşeciğim olsaydı! Hayıflandığı çarpık düzen değil, gecenin bu saatinde kendini evine atacak güvenilir birini bulma zahmetine katlanmak zorunda kalmasıydı.

Bunları düşünürken yan masadan bir adamın kendisine seslendiğini duydu. Biraz dikkatli bakınca adamı tanıdı. Vaktinde emri altında çalışan memurlardan biri olan bu sıska herif, şimdi iyice semirmiş, palazlanmıştı. Kendisini masaya davet ediyor, bir acı kahveyle eski günleri yâd etmek istiyordu. Ismarlama kahveyi duyunca masadaki boş sandalyeye konuşlanan eski belediye reisi, yeni ortamında gördüğü hürmetle neşelendi. Önüne gelen köpüklü kahveyi birkaç yudumda bitirip avcunun içine topladığı iskambil kâğıtlarını dizmeye koyuldu. Kahvenin etkisiyle biraz ayılmış, ferahlamıştı.

Az sonra duvar saati bir kez daha vurdu. Demek bir saat daha böylece geçmişti. Kahveciyle ayak üstü lafladıktan sonra mekândan ayrılan balıkçıların boş bıraktığı masalardan, ince macunlu eski cam çerçevelere doluşan kar taneleri seçiliyordu. Yağışın ne zaman başladığını kestiremese de bir an evvel kalkıp evine dönmesi gerektiğini hatırladı. Masadakiler geceyi köydeki misafirhanede geçireceklerdi. Birlikte kalmayı teklif ettiler ancak bu fikre yanaşmadı. Cebinde çek defteri ve külçe altınlarıyla evi hariç hiçbir yerde konaklamayı göze alamazdı. Hepsile tek tek vedalaşıp kasketini başına geçirdi, masadan kalkarken önündeki kürdanlıktan beleşe bir iki deste kürdan kıvrıp ceketinin cebine attı. Kapıyı açar açmaz yüzüne vuran ayazın tesiriyle ana yola doğru hızlı hızlı yürümeye başladı. Yerdeki kar bileklerini geçmiş, tipiden göz gözü görmez olmuştu. Ceketinin iki ucunu birbirine kavuşturup sağ eliyle sol iç cebini yokladı. Külçeler yerindeydi ama bir şey eksikti. Biraz düşününce açılıştaki kasabın teşekkür mahiyetinde verdiği kuzu pirzola ile taze bonfileyi hatırladı. Hepsini bir pakete sardırarak, kahvehaneye girince Horoz Ahmet'in dolabına bırakmıştı. Çıkarken geri almayı unuttuğuna inanamıyordu. Birkaç saat içinde yaşadığı ikinci şoktu bu. Geri dönüp paketi almayı düşünse de karla kapanan yolu gözü kesmedi. Tipi yüzünden arında bıraktığı ayak izlerini bile göremiyordu. Ana yola döndü, yüzünü tamamen yere çevirip koşmaya başladı. Belki beş dakika böylece koşuktan sonra başını kaldırıp kısıp gözleriyle yola baktı. Nihayet köyün minibüs durağına varmıştı, duldasına sokulup yolu gözlemeye başladı. Yokuşa bakan taraftan parlak sarı iki far yaklaşıyordu. Araba farı olduğunu tahmin ettiği ışıklar, tipinin etkisiyle yavaş yavaş hareket ediyor, buna rağmen şoförü ve içindekileri görmek mümkün olmuyordu.

Neden sonra önüne varan arabanın kapısını tek hamlede açıp arka

*“Hayıflandığı
çarpık düzen
değil, gecenin bu
saatinde kendini
evine atacak
güvenilir birini
bulma zahmetine
katlanmak
zorunda
kalmasıydı.”*

koltuğa sıvıştı. Bu havada gecenin bir vakti vasıta bulabildiğinden memnun, şoföre teşekkür etmek için öne doğru eğildi. Fakat o da ne! Arabada şoför de dahil hiç kimse yoktu. Sağına dönüp baktı, boştu. Şoför koltuğunun yanı boştu. Yalnız direksiyonun üstünde bembeyaz bir el, evet yalnızca bir el; gövdeden, baştan, uzuvdan, velhasıl vücuttan yoksun bembeyaz bir el duruyordu. Bu el arabayı yavaş yavaş sürüyor, üzerinde bir insana ait olduğunu hissettiren tek bir mimik, tek bir hücre kıpırdamıyordu. Kahvehanede içtiği kahveyle biraz olsun ayılmamış mıydı ki böyle rüyalar görüyordu! Derhal yüzünü tokatladı, gözlerini ovuşturup direksiyona tekrar baktı. Aynı el, aynı yol üzerinde arabayı sürmeye devam ediyordu. Aklına Horoz Ahmet'ten aşırıldığı kürdanlar geldi. Üç beş tanesini çıkartıp aynı anda etinin en tatlı yerlerine hunharca batırdı. Canı yanmıştı; demek ki gördüğü rüya değildi. Dönüp tekrar sağına baktı, boştu. Şoför koltuğunun yanı; boş. Beyaz el hâlâ direksiyonda... Bu kez bildiği bütün duaları tek tek okumaya başladı. Ara ara korkudan kelimeleri şaşırtıyor, başa dönüp yeniden okuduğu dualarla neredeyse hatim indiriyordu. Aynı anda dışarıdan gelen boğuk uğultuları da iştince iyiden iyiye korkmaya başladı. Kahvehaneden çıktığına bin pişmandı, keşke orada kalsaydı da kaçakçıların arasında yatsaydı; en azından onlar da birer insan evladıydı. Şimdi in mi cin mi olduğu bellisiz bir şoförün

sürdüğü arabada, cebinde çok sevdiği külçe altınlarıyla cehennemin dibine doğru ilerliyordu. Üstelik araba yokuşu inerken hızlanmaya başlamış, virajları dönerken dışarıdan gelen uğultular katlanılmaz olmuştu. Bunlar ne bir insanın ne de bir hayvanın uğultusuydu. Rahmetli dedesinin çok küçükken kendisine anlattığı Şeytan Deresi'nin uğultularına benziyordu. Rivayete göre bu bölgeyi bir boğa yılanı gibi çepeçevre sarıp denize dökülen Şeytan Deresi, geceleri yolunu kaybeden berduşları içine doğru çekip boğuyor, onun girdabında debelenen insancıklardan geriye melun suyun avını yutarken çıkardığı uğultular kalıyordu. Alkolün ve bir anda aklına gelen şeytanî hikâyenin etkisiyle kendinden geçen adam, can havliyle kapıyı açıp kendini dışarı atmaya çalıştı ama kapı açılmıyordu. Sağ taraftaki kapıyı denedi, imkân yoktu. İkisi de buzlanmadan dolayı şişmiş, sıkışmıştı. Aklına oğlunun evde çalıştığı Kung-fu hareketleri geldi. “Öldürücü darbe” dediği tekmeyle kapılardan birine indirip açmayı düşündü. Sol-daki kapıyı seçti, düştüğünde metrelerce yuvarlansa bile yolun bu tarafının boş olduğunu biliyordu. Yer de karla kaplandığından belki birkaç ufak sıyrıkla kurtulur, ayağa kalkar kalkmaz Horoz Ahmet'in kahvehanesine geri dönüp geceyi burada geçirirdi. Sağ tarafa doğru yanaştı, kollarını arabanın içinde açabildiği kadar açtı ve bacağına yukarı kaldırıp var gücüyle kapıyı tekmeledi. İşte olmuştu, kapı ardına kadar açılmış, bu lanetli arabadan kurtulmanın yolunu bulmuştu. Alaya aldığı Kung-fu tekmesinin bir gün işe yarayacağını bilseydi oğlundan çok daha fazlasını öğrenirdi.

Gövdesinin yere çakıldığı ilk anda, buz tutan karların soğukluğunu iliklerine kadar hissetti. Oturup sızlanacak vakti yoktu, korkudan ve peş peşe attığı taklalardan başı dönmüştü. Karın üstünde yuvarlanırken ara sıra kolları irili ufaklı çalılara takılıyor, bunlardan birine tutunup durmak için elini uzattığında çizilen avuçlarını karlara sürterek rahatlatmaya çalışıyordu. Bu vaziyette bir vakit yuvarlandıktan sonra yola paralel uzanıp dirsekleri üzerine abanarak durmayı başardı. Ayağa kalktığı an durmaksızın koşmaya başladı. Koşarken bir yandan arabada duyduğu uğultuların kesilip kesilmediğini anlamaya çalışıyor, bir yandan cümle günahları için tövbe ediyordu. Muvazayla üstüne geçirdiği tapuları hak sahiplerine iade edeceğine, hatta kefenine diktirdiği gizli cebi söktüreceğine söz veriyordu. Yeter ki evine sağ salim dönebilsin, bambaşka bir adam olacaktı... Neyse ki kendini takip eden in ya da cin yoktu, uğultular da artık tamamen kesilmiş, yalnız poyrazın sesi işitilir olmuştu. Koşmaktan nefesi tükenen adam, bir ağacın gövdesine yaslanıp dinlenmeyi düşünürken az ilerde Horoz Ahmet'in kahvehanesinin ışıklarını gördü. Demek varmıştı. Hiç durmadan yola devam etti. Kahvehaneye karga tulumba daldı. Sobanın aleviyle iyice ısınan ortam şimdi buram buram içki ve ter kokuyordu. Masalar tenhalaşmış, tahmin ettiği gibi balıkçıların yerini kaçakçılar almaya başlamıştı. Bu tekinsiz adamların şaşkın bakışları arasında çay ocağının yanında duran su sebiline koştu. Musluğun altına eğilip çentiği kaldırdı. Koşmaktan ciğerleri şişmiş,

“Arabada şoför de dahil hiç kimse yoktu. Yalnız direksiyonun üstünde bembeyaz bir el, evet yalnızca bir el; gövdeden, baştan, uzuvdan, velhasıl vücuttan yoksun bembeyaz bir el duruyordu.”

boğazına vuran ayazla dudakları kavrulmuştu. Kendini kenardaki masalardan birine attı, kahveci yamağını çağırıp sert bir kahve istedi. Omzundaki nemli havluyla yanına sokulup ne olduğunu soran Horoz Ahmet'e azıcık soluklandıktan sonra konuşacağını söyledi. O soluklanırken yan masalardaki meraklı bakışlar da yamacına sokulmaya başlamıştı. Ortamda merak uyandırmış olmanın verdiği zevkle olan biteni ballandırarak, bire beş katarak anlatmaya başladı. Direksiyondaki beyaz el bir cin padişahının eline, duyduğu uğultular Şeytan Deresi'nin kendisine verdiği açıklanamaz sırlara dönüşmüştü. Üstelik arabadan atladıktan sonra yolda Yecüc ve Mecüc'ü de görmüş, üstünü başını onlar bu hâle getirmişti. Hepsinin gazabından, okuduğu dualar sayesinde kurtulmuş sonunda yine buraya sığınmıştı.

Çat pat Türkçesiyle anlatılanların yarısını anlayıp yarısını doğaçlama düşünen mülteciler hafiften ürkerken, kaçakçılar bıyık altından gülmeye başlamıştı. Olan bitenin palavradan ibaret olduğunu anlasalar da karşılardaki adamın vaktinde kendilerini jandarmadan saklamak uğruna çevirdiği dolapları bildiklerinden, ilgiyle dinlemiş gibi görünüp birkaç samimiyetsiz yorumla geçiştirmeyi tercih ettiler. Horoz Ahmet o sırada dolaptan çıkardığı pırzola paketini bu yarı ödleğ yarı palavracı adamın önüne bırakmış, kahvesini de verdikten sonra omzunu sıvazlayıp masadan ayrılmıştı. Hızını alamayan adam, mültecilerin ürkütüğünü fark edince hikâyeyi başa sardı.

O anlatırken kahvehanenin kapısı açıldı, içeri dört adam girdi. İki si su isteyip çıktı, diğer ikisi sobaya yakın masalardan birine geçti. Bunlardan biri esmer, babayiğit bir delikanlı, diğeri elli yaşlarında soluk benizli bir ihtiyardı. Delikanlı sandalyesini sobanın dibine çekip ellerini ısıtırken ihtiyar, çay ocağının arkasındaki lavaboya geçip ellerini yıkamaya başladı. Az önce motor yağından görünmeyen elleri şimdi bembeyaz olmuştu. Masaya geri döndüğünde cebinden çıkardığı bir avuç kestaneyle çakısıyla çizip sobanın üstüne bıraktı. Bir yandan yıkadığı ellerini sobanın sıcaklığıyla ısıtmaya çalışıyor, bir yandan delikanlının uzattığı sigarayı dudaklarının arasına sıkıştırıp kahveci yamağından ateş istiyordu. İçeri girdiğinden beri devam eden bir muhabbet, duvar dibindeki masanın etrafını saran mülteci kalabalığının arasında olanca hızıyla devam ediyordu. Adamın biri başından geçen acayip olayları anlatıyor, ara sıra önündeki kahveden bir yudum alıp soluklanıyordu. İhtiyar adam masadaki adamı daha iyi görebilmek için gözlüğünü taktı. Sıcağa değince buğulanan camların ardından hiçbir şey görünmüyordu. Çıkarıp kazağının koluyla camları sildi, şimdi her şey netti.

“Direksiyondaki beyaz el bir cin padişahının eline, duyduğu uğultular Şeytan Deresi'nin kendisine verdiği açıklanamaz sırlara dönüşmüştü.”

Yanındaki delikanlıyı dürttü, duvar dibindeki masayı ve habire konuşup duran adamı işaret etti. Ağzındaki sigarayı kül tablasına bırakıp, “Şu herif, biz arabayı yokuş aşağı vurdurmaya çalışırken arabaya binip sonra kendini arabadan atan lavuk değil mi?” diye sordu. Delikanlı ağzına attığı kestane yan yan dilini evirip çevirirken, “Ta kendisi more Nikos! Dedi, ta kendisi!

MÜZİK VE KAHVE

Pınar KOÇAK

Kahve içerken müzik dinlemeyi çoğumuz severiz. Peki, bunun geçmişte kahvehanelerde yapıldığını biliyor muydunuz? Osmanlı Devletinde yaşayan insanlar hem kahve içip hem müzik dinleyebilecekleri yerler olan kahvehanelerde zaman geçirirlerdi. Müzikli kahvehaneler, 16. ve 19. yüzyıllar arasında, Osmanlı toplumunda öncelikle başkent İstanbul'da karşımıza çıkar. İlk olarak kahve tüketimi için ortaya çıkan kahvehaneler zamanla toplumsal ve sanatsal açıdan farklı bir boyut kazanmıştır. İlk kahvehane 1555 yılında, Kanuni Sultan Süleyman döneminde kurulmuştur. II. Selim ve ayrıca III. Murad dönemlerinde kahvehane sayısının altı yüzden fazla olduğu bilinmektedir.

Önceleri namaz aralarında vakit geçirmek için gidilen bu mekânlar zamanla sohbet etmek, eğlenmek, dinlenmek, bilgilenmek, okumak, gündemi takip etmek, siyasi tartışmalar yapmak amacıyla toplanılan yerler haline gelmiştir. Kahvehanelerin sayısında zamanla oluşan artış bu kahvehaneler arasında rekabete sebep olmuştur. Müşteri çekmek için kahvehanelerde edebiyat ve musiki gösterileri yapılmıştır. Müzikle kahvenin bir araya geldiği bu mekânlar Osmanlı'da çok yaygın bir hale gelmiş, her köşe başında bir kahvehane bulunur olmuştur.

Esnaf Kahvehaneleri, Yeniçeri Kahvehaneleri, Tulumbacı Kahvehaneleri, Çalgılı Kahvehane olarak da bilinen Semai Kahvehaneleri, Meddah Kahvehaneleri ve Aydın Kahvehaneleri gibi kahvehane çeşitleri mevcuttu. Müzik ve sanat gösterilerinin yapıldığı kahvehaneler ise Tulumbacı kahvehaneleri, Aşık kahvehaneleri ve Semai kahvehaneleridir. En bilinen müzikli kahvehaneler ise Semai Kahvehaneleridir. Bu kahvehaneler en çok Ramazan ayında ve Cuma akşamları rağbet görmüştür.

Bu kahvehanelerin önemli bir özelliği de bu mekânlarda çok

kültürlü, her tabakadan insanın bir araya gelmesiyle etkileşime geçmesidir. Kahvehaneler, Osmanlı toplumunda gündelik yaşamda sosyalleşme ve toplumsal kimliğin karma mekânlarıdır.

“Kahvehaneler, Osmanlı toplumunda gündelik yaşamda sosyalleşme ve toplumsal kimliğin karma mekânlarıdır.”

“Bireysel temsil, grupsal aidiyet, cemaatsel kimlik, toplumsallık değeri” gibi toplumsal mekanizmanın getirileri bir mekân içinde ortaya çıkar. Kültür kavramının kollarından biri olan alt kültür, müzikle bu sosyal mekânlarda farklı kimlik kavramları meydana getirir. Müzik, kahvehanelerde boş zaman etkinliği olarak ve kahvehaneler, karma kimliklerin bir araya geldikleri yerler olarak karşımıza çıkar.

16. yüzyıldan itibaren kahvehaneler ozanların uğrak yeri olmuştu ve buralarda saz eşliğinde şiirler okunuyordu. Ozanların bu mekânlara ilgisi zamanla Âşık Kahvehanelerinin ortaya çıkmasına sebep oldu. Ozanlar burada atışmalarda bulunur ve halk bu atışmaları ilgiyle seyredirdi.

Semai kahvehanelerinde insanlar kahve içmenin yanında şiir ve şarkılarla hoş vakit geçirirlerdi. Burada mani ve semailer de okunurdu. Bu kahvehanelerde müzik gösterilerinin yapılması yeni müzik zevklerinin ve yeni dinleyici kitlelerinin oluşmasını sağlamıştır.

Osmanlı toplumunda bir kahve kültürü oluşmuştu. Cezve, fincan, kahve, kakule, akamber, zarf gibi farklı malzemeler elde edilir, kahve zevke göre pişirilir ve son olarak da ikram edilirdi. Sarayda ve konaklarda kahve içimi adeta bir tören gibi yerine getiriliyordu. Kahvehanelerde bir de buna müzik eşlik ediyor ve halk sosyalleşiyordu.

Kahvehanelerde insanlar sedirlerde bağdaş kurup otururdu. Bu mekânlar ortasında üç fiskiyeli havuzlarla küçük bir cami avlusu görünümündeydi. İnsanlar kahvehanelerde namaz vakitlerini beklerdi. Kahvehanelerde halkın dini duygularını yükseltmek için Muhammedîye, Battal Gazi, Hamzanâme ve benzeri eserler okunurdu.

Kahvehaneler özellikle Ramazan aylarında ilgi odağıydı. Hareketli ve eğlenceli etkinlikler düzenleniyordu. Halk hem sosyalleşiyor hem de hoş vakit geçirme imkânı buluyordu. Ramazan ayında kahvehanelerin etkin olması bu mekânlara olan izlenimin de pozitif yönde olmasını sağlıyordu.

Kahvehanelerde icra edilen müzik çoğunlukla avami eğlence müziğidir. Hatta bu müziğe bazen köçekler raks ederek eşlik eder. Minyatürlere göre kahvehane müzisyenleri profesyonel ya da yarı profesyonel bir sazende ekibiydi. Çalgıcı ve köçeklerden başka bu mekânlarda meddah, kıssahan ve hayal oynatanlar da gösteri yapardı.

1550’li yıllardan itibaren İstanbul’da çok revaçta olan kahvehaneler o dönemden itibaren ortaya çıkan özgün Türk Müziği geleneğinde büyük rol oynamış, Türk Müziğinin şekillenmesine katkıda bulunmuş, Türk Müziğinin icrası ve dinlenmesinde konser salonlarından önce bir ortam sağlamıştır. Kahve ve kahvehane Osmanlı toplumunda o kadar büyük bir öneme sahip oldu ki edebiyat ve şiirlerde dahi geçmektedir. Müellifi bilinmeyen, kahve için kaleme alınan bir gazelden birkaç dize ile yazımızı bitiriyoruz:

*Sunsun yine mecliste naz ile canan ile
Can katar canımıza şevk ile ol an kahve
Varın meygedeye bade-i naib içilsün
Oldu aşkla yanıp yıkılıp suzan kahve*

*“1550’li
yıllardan
itibaren
İstanbul’da çok
revaçta olan
kahvehaneler
Türk Müziğinin
icrası ve
dinlenmesinde
konser
salonlarından
önce bir ortam
sağlamıştır.”*

KIRMIZI

Rumeysa TOPAL

“Dün gece yâr hanesinde/Yastığım bir taş idi/Altım çamur, üstüm yağmur/Yine gönlüm hoş idi. Amman ammannnn...”. Bu türkü de nereden dolandı dilime? Sabahtan beri bitmedi gitti! Biraz daha hızlanayım, ne de olsa en sevdiğim şey boş durak! Her durakta uzun uzun beklersek yolculuk nice olur? Dura dura varılır mı hiç son durağa? Hızlanmalıyım, daha hızlı gidersem çabucak varırım. Karnım da iyice acıktı, midem gurulduyor. Kırtasiyeden çocuğa mukavva alınacaktı, eve dönerken unutmasam bari! Allaaah! Teyzeciğim görmüyor musun, attın kendini otobüsün önüne? Az daha eziyordum, tövbe tövbe! Taksi çağırır gibi halk otobüsü durdurulur mu hiç! Zaten bedavaya biniyorlar, bir de bizim başımızı yakacaklar. Sonra al başına belayı. Hemen de kameraya çekiveriyorlar. Daha olayı anlayamadan internette linçlenmeye başlıyorsun. Durak boş diye sevindik, duraksız yere çakıldık! Teyze de babaannemin çeyiz bohçasına benziyor. Allı güllü fıstanı, beyaz boncuklu yaşmağı, örgü hırkası... Elli sene geriden geliyor. Neyse gönlüm el vermedi, yaşına hürmeten açalım kapılarımızı. Gönül koymasın sonra. Belki bir hayır duası alırız. Açıl susam açıl!

“Eyyahlar olsun! Yine yaşlı bir teyze otobüse adım atıyor. ‘Euzubillahimineş... Allah sen büyüksün ya Rabbi!’ Bir de en ön koltuğa oturdum. Annem sıkı sıkı tembihlemişti. Ön koltuğa geçme diye. Kesin kaldıracak şimdi beni. Zamane gençliğinin ahlaksız ve edepsizliğinden, anne baba terbiyesi almadığından, ahir zamanın kötülüğünden, ne günlere kaldığından başlayacak ve usulca koltuğuma ilişecek. Vicdan azabı çekiyorum. Çantam ağır, dersler uzun, yollar ince... Yollar kısadır aşk gelince. Kalkıp yer versem, sınıfın en havalı çocuğu olurum. Ama otobüste Pelin yok. Kalkmama gerek de yok. Eveeet, şu an ikinci adımını sol ayağı ile attı. Bir şey yapmalı, kurtulmalıyım. Kulaklık! Kulaklığımı takayım, dünyadan uzaklaşayım!”

“Serbest kart!”

“Hı? Bu ses de ne? Biri kart bastı, ihtiyar biri. Kesin beni kaldıracak. Tüm gün patronun dırdırını dinledim. Oradan oraya koşturup durdum. Bizim Mehmet de işten ayrılacak zamanı buldu. Başımı kaşıyacak vaktim yoktu zaten. Bir de onun işleri kaldı üstüme. Patron da demiyor ki ek mesai ücretini yatırayım, gönlünü edeyim. Nerdeeee!

“Kalkıp yer versem, sınıfın en havalı çocuğu olurum. Ama otobüste Pelin yok. Kalkmama gerek de yok.”

Kim kimi çarparsa! Allah muhafaza, bu teyze de beni çarpmasın! Yer mi vermem lazım? Offf, ayaklarım da bir ağrıyor ki... Beddua ederse amel defterim kapanıverir. Baksana nasıl da mazlum, beyaz yaşmaklı, akça pakça bir teyzecik... Bir ekmek için hiç Ulus'a kadar gidilir mi? Elinde de ekmek görünmüyor ama... Hacıbayram'a gelmiştir kesin. Hacı Bayramı Veli hazretlerine uzaktan da okunur fatiha. Duaları kabul eden yüce Mevla değil mi? Ha uzaktan ha yakından, ne fark eder? Neyse hiç telaş yapmamalıyım, yoksa dikkatleri üzerime çekerim. Başım usulca sola düşüvermiş, uyuyuvermişim, hay Allah! Uyurken teyzeyi nasıl göreyim?"

"Sus oğlum! Yapma yavrucuğum! Otur çocuğum! Bak teyze geliyor, oturmazsan iğne yapar sana. Cebinde iğne taşıyormuş, bağırarak çocuklara iğneyi batırıyormuş! Ay sahi, Efekan'ı kaldırmazsın şimdi bu teyze? Evladım kucağımda rahat edemez. Parkta kaydıraktan salıncağa peşinde gezdim, pek yoruldum. Onu kucağıma alacak hâlim kalmadı. Şuncacık çocuğu da kaldırmaz herhalde. Ya gelir de başıma dikilirse? Anneliğimden tut vatanseverliğime kadar boy boy lafları diziverir mazallah! Aynı kayınvalideme benziyor. Gözleri fıldır fıldır. Kime laf atsam diye bakıyor. Elindeki ne öyle uğraşıp duruyor, düşecek şimdi! Allah'ım ya Rabbim, otobüste durmaya mecali yok, fingir fingir çarşı pazar geziyor. Tutunsana teyzeeee! Ay düşecek şimdi! Ay bana fenalık geliyor, klimalar da kapalı zaten içerisi hamam. Teyze de kat kat giyinmiş. Büründükçe bürünmüş. Kaldırsam mı Efekan'ı? Yavrucuğum, gel kucağıma, gelsene oğlum, hasbinallaah! Bu da bi' ayrı inat. Kime çektiyse! Halasını çok kınamıştım. Yat oğlum, koy başını, kaldırmazsın teyze seni, uyu hadi. Kapa gözlerini. Tamam kapama, al şu tableti. Sessizce oyna e mi?"

-Anneeee! Anne bak! Teyzenin bastonu kırmızı beyazmış. Hem de katlanıyormuş. Gözleri olmayanlara Allah kırmızı baston mu veriyor?

"At oğlum,
koy başını,
kaldırmazsın
teyze seni,
uyu hadi.
Kapa
gözlerini.
Tamam
kapama, al
şu tableti."

BİR AŞK VE ISTIRAP GÜNCEİ:

KUTSAL DİRENİŞ

Ebru ÖZDEMİR

Filistin sineması ülkenin kaderinden pay alarak seksenli yıllara kadar yok sayıldı. Fakat 1987 yılında Michel Khleifi'nin yönettiği *Celi-le'de Düğün* filmi, aynı yıl uluslararası arenada ödül alınca Filistin'de sinema için ilk adım atılmış oldu.

Doksanların ortasına kadar Filistin sineması sert, gerçekçi filmleri konu ediniyordu. Doksanlı yılların ortasından itibaren ise 'Çözüm-süzlük, çözümdür.' anlayışı ile filmler çekilmeye başlandı. Bu ekolün en önemli temsilcilerinden birisi de yönetmen Elia Süleiman'dır.

Elia Süleiman, 1960 yılında Nasıra'da doğmuş, Ortodoks Rum kökenli, Filistinli bir yönetmen ve oyuncudur. Elia Suleiman, Jacques Tati ve Roy Andersson gibi yönetmenlerin Ortadoğu'daki temsilcisi olarak nitelendirilebilir. Suleiman, çoğu filminde kendisi oynamaktadır. Bir Kayboluşun Güncesi (1996), *Kutsal Direniş* (2002), *Geride Kalan* (2009) ve *Burası Cennet Olmalı* (2019) yönetmenin öne çıkan bazı filmleridir. 2002 yılında Cannes'da jüri ödülünü alan "Kutsal Direniş" filmi ise onun en tartışmalı filmidir. Bu film, Oscar ödülleri en iyi yabancı film kategorisinde aday gösterilmek istenmesine rağmen, Filistin bağımsız bir devlet olarak kabul edilmediği için reddedilmiştir. Buna karşılık aynı yıl Porto Riko, Tayvan, Hong Kong gibi devletlerin, bağımsız birer ülke olarak tanınmamasına rağmen, filmlerinin değerlendirilmeye alınması, tartışmalara yol açmıştır.

Filistin-İsrail meselesini mizahi bir dille anlatan *Kutsal Direniş*, Kudüs'te yaşayan genç bir adam ile Ramallah'ta yaşayan genç bir kadının aşkını konu edinir. Filistinli bu iki genç içinde bulundukları politik koşullar nedeniyle aşklarını özgürce yaşayamaz.

Elia Suleiman, filmin hem yönetmeni hem de başrol oyuncusudur. Varoluşsal bir problem olarak Filistin-İsrail Savaşı'nı en güçlü silah olarak kabul ettiği ironik bir dille anlatmayı seçmiştir. Bu meselede kendini "sessiz bir şahit" olarak konumlandırmıştır. Hikâye öncelikle babası ve onun şahit olduğu olaylar üzerinden şekillenir. Yönetmen, kesitler halindeki küçük hikâyelerin, savaş gibi büyük bir meseleyi yansıtmada ne denli etkili olduğunu gözler önüne sermektedir.

Hâlâ devam eden savaş üzerine etkileyici söylemlerin söylenmesi veya filmlerin yapılması pek çok kişinin başaramayacağı bir durumdur. Suleiman, şahit olduğu durumları kara mizahla sunmasaydı muhteme-

"Doksanların ortasına kadar Filistin sineması sert, gerçekçi filmleri konu ediniyordu."

len böyle etkileyici bir film ortaya çıkmayacaktı. Örneğin; filmin bir sahnesinde, bir adam komşusunun bahçesine düzenli olarak kendi çöplerini boşaltır. Fakat bir gün komşu kadın buna dayanamaz ve toplu hâlde çöpleri adamın bahçesine geri fırlatır ve aralarında şu diyalog geçer:

-Komşu çöplerini niye benim bahçeye atıyorsun? Utanmıyor musun?

-Evet komşu! Bahçene attığım çöpler senin bizim bahçemize attığın çöplerdir.

-Eee ne olmuş? Yine de ayıp. Her şeyden önce komşular birbirine saygılı olmalıdır. Niçin sorunu önce bana söylemedin? Tanrı dili bize bunun için vermedi mi?

Yönetmen, İsrail'in 2002 yılına kadar Filistin'e uyguladığı ablukayı bir diğer sahnede şöyle aktarmıştır: Bir kadın turist Kudüs'te İsrailli polise ünlü bir kiliseyi sorar. Fakat polis turist kadına yardımcı olamaz. Polis aracının arkasında oturan gözleri bağlı Filistinli genç ise iki farklı yoldan kilisenin yolunu tarif eder.

Elia Suleiman ve sevdiği kadın Ramallah ve Kudüs arasındaki kontrol noktasında buluşabilmektedir. Süleiman, İsrailli askerlerin Filistinlilere uyguladıkları absürt ablukayı kendi bakış açısından aktararak bizleri de bu olayda şahit olarak konumlandırmıştır.

Yaser Arafat, Filistin Ulusal Yönetiminin ilk başkanı ve Nobel Barış Ödülü sahibi bir siyasetçi-dir. İsraillilerin onu terörist olarak görmesi filmde yine mizahi yönden ele alınmıştır. Üzerinde Yaser Arafat'ın resmi basılı olan bir balon kontrol noktasından uçmaya başlar.

-Geçmeye çalışan bir balon var; aşağı indirelim mi?

-Taliimat için beklemede kalın."

Beklemede kalan İsrail askerleri balona engel olamaz ve Kudüs semalarını özgürce gezen Arafat, Mescid-i Aksa sınırları içerisinde bulunan Kubbetü's-Sahre'nin üzerinde durur.

Filmin final sahnesi ise dönemin en ünlü filmlerinden biri olan *Matrix* (1999) filmine gönderme yaparak biter. Elia Suleiman, bir röportajında şahit olduğu Filistin'in hazin durumunu ve dünya kamuoyunun bu meseledeki sessizliği sebebiyle kendisinde oluşan öfkesini şu cümlelerle ifade eder: *"Birisinin hayal gücünü tutuklayamazsınız.*

Benim sahip olmak istediğim şey böyle bir şey. Ve başka insanların da buna sahip olmasını istiyorum. Bu yüzden ben çok Filistinliyim. Çok Filistinliyim, çünkü Filistin yok."

"Elia Suleiman, varoluşsal bir problem olarak Filistin-İsrail Savaşı'nı en güçlü silah olarak kabul ettiği ironik bir dille anlatmayı seçmiştir."

ADAGİO

Fatoş BAT

Dişlerimi sıkmaktan çenem ağrıyor, boğazımı saran ipin baskısıyla nefes alamıyordum. Ağzımdan çıkan köpükler bir yosun gibi yüzüme yapışmıştı. Başımı geriye atıp gözüme baskı yapan ağır eli itmeye çalıştım. Ne olduğunu anlamaya çalışırken gözlerim açıldı.

Sağ şakağından sızan kan kirpiklerime karışmış, yüzüme düşüyordu. Gözleri açık, hareketsiz yatan bir adamla burun burunaydım. Siyahlar içindeydi; saçları tozla kaplıydı ve ikimiz de bir masanın altındaydık.

Karşımda bir sahne... Orkestra yerleştirilmişti. Kemanlar, viyolalar, çellolar ve kontrbaslar bir hizada oturuyordu. Sahnenin tam önünde orkestra şefi, ince uzun batonunu havada tutuyordu. Ceketi uzun, yüzü gölgeler arasında kaybolmuştu. Loş ışıkta ağır kadife perdeler duvarları kaplamış, tavandaki kristal avize solgun bir ışıkla sarkıyordu.

Kalbim, kaburgalarımı parçalayacakmış gibi atıyordu. Ciğerlerim yanıyor, ipin boğazımdaki baskısı her nefeste daha da artıyordu. Düşünceler birbirine karışıyordu: Buraya nasıl geldim? Bu adam kimdi? Orkestra neden buradaydı? Gözlerimi yeniden şefe çevirdim. Batonunu indirmek üzereydi. İşte o an, asıl korkunun ne olduğunu anladım.

O sabah, Cihangir'in dar sokaklarında ellerim cebimde yürüyordum. Şehir uykudaydı. Sabahın ilk ışıklarıyla parlayan çiçekler, eski binaların dökülen boyları, taş sokakların yorgun sesi... Boğazın kokusu -yosun, tuz ve kahve karışımı- burnuma doluyordu.

Birden kendimi, sık sık uğradığım o antikacının önünde buldum. Kapıyı açtığımda ağır bir ahşap kokusu ve geçmişin keskin toz kokusu yüzüme çarptı. İçerisi loş sarı ışıklarla aydınlatılmıştı. Raflarda porselen biblolar, kadife kaplı kitaplar, paslı anahtarlar, gümüş tokalar...

Tezgâhın gerisinde yaşlı antikacı belirdi.

"Hoş geldiniz efendim, uzun zamandır görünmüyordunuz."

"Yoğunluktan bir türlü kafamı kaldıramadım. Şimdi fırsatını bulmuşken gelip bakmak istedim. Evimdeki boş duvar için bir tablo bakıyorum," dedim.

Adam, ağır adımlarla ilerleyip bir tabloyu işaret etti.

"Bunu tavsiye ederim. Renklerin diliyle konuşur bu tablo. Ruhu-nuzu takip eder."

Ama ben başka bir tabloya takılmıştım. Onu fark etti.

"Barok bir eser. İtalya'daki bir müzeden geldi. Benzerini bulmak zordur."

Hiç düşünmeden, "Tamam, alıyorum," dedim.

Tabloyu eve taşıyıp salonun duvarına astım. Uzaklaşıp baktım. Sahnede aynı orkestra dizilmişti: kemanlar, çellolar, şef... Her şey tablonun içinde ama aynı zamanda dışındaydı.

Gece uyandığımda kulağımda ince bir müzik çalıyordu. Tiz bir

*"Müzik,
duvarları
titretiyor, suyu
köpürtüyordu.
Kulaklarımı
kapattım."*

keman sesi, ardından derinleşen çellolar... Ses içerden geliyordu. Evde hiçbir cihaz açık değildi. Panikle camı açtım, dışarıdan bir ses yoktu. Su içip yatağa döndüm.

Haftalar geçti. Ses tekrar başladı. Bu kez daha yoğun, daha yakıcı... Parmak uçlarımda salona yürüdüm. Sokak lambalarının ışığı, koridordaki tablo çerçevelerine yansıyor. Salona adımımı atar atmaz müzik sustu.

“Tesadüf olamaz,” dedim kendi kendime.

Masaya oturdum, başımı ellerimin arasına aldım. Tablodaki orkestrayla göz göze geldim.

“Müzik... Buradan mı geliyor?”

Kendi sesimle kahkaha attım.

“Saçmalama.”

Yatağa döndüm ama müzik yeniden başladı. Bu kez daha yüksek...

“Yeter!” diye bağırdım.

İlaçlar uyku yapıyor, sabahları zor uyanıyordum. İşe geç kalıyor, üstüne azar ıstıyordum. Dalgınlık, yorgunluk, korku... Hayatım altüst olmuştu.

Antikacıya tekrar gittim. Kapıdan girerken aynadaki solgun yüzümle göz göze geldim.

“O tabloyu size getiren kişi tabloyla ilgili bir şey söyledi mi?”

Adam şaşkınlıkla baktı.

“Ne gibi bir şey?”

“Boş verin,” dedim hemen. “Şu antika daktilo ne kadar?”

Adam endişeyle, “İyi misiniz?” dedi.

“İyiyim,” deyip hızlıca, ellerim titreyerek antikacıdan çıktım.

Eve döndüğümde ortalık sessizdi.

“Beni korkutamazsınız!” diye bağırdım salonda.

Mutfaktan soğuk su aldım, banyoya girdim. Şampuanı köpürtüp küveti doldurdum. Soyunup küvetin içindeki suya girdim. Köpüklerin arasında kayboldum. Sıcak su, damarlarımı yumuşatıyor, içimdeki kırılmalılığı çözüyordu.

O an başladı müzik.

Samuel Barber – Adagio for Strings

Önce hafif, sonra giderek yükselen yaylılar... Damarlarımda yanılanıyordu. Müzik, duvarları titretiyor, suyu köpürtüyordu. Kulaklarımı kapattım.

Şimdi antikacıdayım. Elinde tabloyla bana bakıyor.

“Buyurun, ama dikkat edin,” diyor.

Gözümü açtım. Küvetin içindeydim. Su kıpkırmızıydı. Ayaklarım kanıyordu. Su, ağır ağır kırmızı bir perdeye dönüşüyordu.

Ben artık bir tablonun içindeydim.

Sağ şakağımdan sızan taze kan, kirpiklerime bulaşmıştı. Gözleri sabit, hareketsiz yatan bir adamla burun burunaydım. Siyahlar içinde, tozla kaplıydı. Masanın altındaydık.

Ve karşımızda bir orkestra alanı...

Orkestra şefi batonunu indiriyordu.

Ve Adagio, tüm ağırlığıyla çalmaya devam ediyordu.

*“Ben artık
bir tablonun
içindeydim.”*

KOZMİK DENEYİMİN KIŞ DOĞUMLU ÜÇ BİLGE BURCU

Sanem ÖGE

“Gri ve kasvetli gökyüzü. Dinmeyen inatçı yağmurlar. Azametli fırtınalar. Derin kar sessizliği.” Kış tasvir ederken en çok kullanılan cümleler. Kış bu çetinliği ile bizi neye hazırlıyor olabilir?

Aralık ayı kışın soğğunun iliklere işlediği, insanoğlunun artık ısınma ihtiyacı ile soğuk bir şekilde yüzleştiği, çoğu insanın yaşam şartlarının zorlaştığı, ulaşım ve gıda tedarik aksaklıkları ile mücadele ettiği için pek de sevmediği bir aydır. Kaç doğumlusun ya da okula başlama yaşı gibi teknik hesaplamalardan en muzdarip olan, bir de üstüne, 21 Aralık'ta en uzun geceyi bize yaşatan yılın son ayı.

İçimizi karartan bu tablodan, bardağın dolu tarafında yaşayan, zodyağın en iyimser ve özünden gürleyen burcu olan ilk bilgemiz çıkar mı?

Tanıştıralım; Güneş sisteminin en büyük gezegeni Jüpiter'in yöneticiliğinde, ateş elementli, değişken nitelikli, elinde gerilmiş bir ok ve yay tutan yarı insan yarı atla sembolize edilen Yay burcu.

Doğuştan filozof bu bilgi pıtırıcıları, yabancı diyarlara ve kültürlerle olan dayanılmaz merakları ile “Çok gezen mi yoksa çok okuyan mı?” sorunsalının ispatı için vücut bulmuşlardır diyebiliriz. Seyyah yaratılışları, onların valizlerini en kullanılan eşyaları yapsa da öğrenme ve akademi sevdası ile üniversiteleri her yaşta en çok ziyaret edenler onlardır. Öyle ki 70'in de şu bölümden mezun oldu ya da kaçınıcı üniversiteyi bitirdi haberlerinin kahramanları çoğu zaman Yay burcudur. Tabi ki yükseköğretimden sorumlu olunca sadece öğrenci değil eğitmen ve akademisyenler de bu burçtan sorumludur. Bilgiyi kendisine saklamayan Yay burcu, sembolündeki yayın okunu, idealizmi uğruna gererken insanlığın da ilerlemesini hedefler.

“Bilgiyi kendisine saklamayan Yay burcu, sembolündeki yayın okunu, idealizmi uğruna gererken insanlığın da ilerlemesini hedefler.”

Jüpiter en büyük gezegen olmasının yanında birden fazla uydusu olması ve güneş sistemine girerek zarar verebilecek etkide olan gökssel cisimlerini etkisiz hâle getirmesi ile bilinir. Etrafınızda Yay burcu varsa korunma, himmet ve şans anahtar kelimeleri olacaktır. Doğum oranlarına göre toplumda sayıca en az burcun Yay olması da belki bir çeşit evrensel handikaptır.

Ocak... Kışın en soğuk ve en zorlayıcı ayı. Sorumluluklar diz boyu. Doğa bütün zorlu iklim şartları ile bileniyor. Yaban hayatı ve canlılar için zorluk kategorisi kırmızı seviyede. Fırtınalar ve ağır kar yüküne dayanamayan bitkilerin ve beşerin bedel ödediği zamanlar.

Gereklerini yerine getirip hazırlıklı olanlar harikulade güzelliğe sahip, sonsuz çeşitli kar tanelerinin merceğinde huzmelenen güneş ışığının, rafine edilmişçesine temizlenmiş havanın sefasını sürebilirler. İkinci bilgemiz Oğlak; çok çalışmaktan, sorumlulukları takip ve kontrol etmekten bu sefayı reva görebilir mi kendine?

Kolay mı koskoca yılı başlatmak? Hem de bunu soğuk hava ve çetin mücadeleler eşliğinde yapmak. Satürn'ün burcu Oğlak tanımlamak için mücadele, sebat, otorite, disiplin kavramları

*"İkinci
bilgemiz
Oğlak; çok
çalışmaktan,
sorumlulukları
takip ve kontrol
etmekten bu
sefayı reva
görebilir mi
kendine?"*

kimlik bilgileri kadar net ve kesin ifadelerdir. Sembolü baş kısmı keçi, alt kuyruk kısmı balık olan oğlak burcu, öncü nitelikte ve toprak elementlidir. Bir keçi gibi en zor rotalardaki, en sarp kayaları ayağının altına alarak hedefine ulaşmak uğruna insanüstü bir gayretle, geç veya güç, ama son gülen olacak şekilde zirveye ulaşır. Ağzında belki gümüş kaşıkla doğmaz Oğlak burcu; sınavların, mücadelenin, zorlukların gezegeni Satürn, daha doğar doğmaz “Çalışan kazanır, elması kızarır” diye parmak sallayarak erkenden olgunlaştırır. Gümüş kaşık yerine emek ile kazanılmış, kalıcı büyük başarılar ile taçlandırır.

Şubat... Kışın son ayı. Hâlâ soğuk ve hâlâ şartlar zor. Ancak insanlar zorlu şartlara artık aşına. Sosyalleşerek, gruplar oluşturarak, kafa kafaya verip bilgi alışverişi yaparak, modern ve teknolojik çözümler üreterek bu çetin şartlara meydan okumakta. Bazı aceleci ağaçlar, hafiften havalar ısınınca tomurcuklarından çiçekler açmaya başlayabilir.

Bu ay farklı diğer aylardan, çünkü bazen 28 bazen de 29 gün. Güneş yılının takvimsel hesaplamasında, dört yılda biriken saatlerin, tam güne denk gelmesi ile artık yıl oluşur. Hesaplamanın mağduru Şubat ayının, insanlık ve bilim adına bu fedakarca düzenlemesi, Kova burcunun en belirgin özelliklerinden olan hümanizm ve kolektifi düşünmeye örnek olabilir mi?

Bu garip kış hâli, üçüncü bilgemizi bizlere tüm marjinalliği ile sunar. Zaten diğer aylar yerine en isyankâr en sıra dışı olan Şubat'ı seçmiş. Her şeyi ile herkesten farklı olmalı. Zamane ve geleneksel kavramının ötesindeki fikir ve davranışları, farklı zekâsı, modern astrolojideki yöneticileri Uranüs'ün cilvesinden diyebiliriz. Bu tuhaf gezegen, manyetik alanının sıra dışı olması ve dört kutuplu olmasının gerektirdiği egzantirik hareketleri ile sanki kova burcu mensuplarına ilham olmuştur. Elindeki kovadan suyu boşaltan bir erkek ile tasvir edilen Kova burcu, sabit nitelikli hava elementindendir.

Kova burcu, dostluk ve arkadaşlık kavramı ile alakalı olduğu için soğuk kış dönemlerini gelişim odaklı sohbetler etmek için değerlendirecektir. Krizi avantaja çevirebilen zekâları yanında, arkadaşlarının her zaman, her konuda danışabilecekleri gerçek bir dostturlar.

“Gökyüzünde ne varsa yeryüzünde de o vardır.”

ÇEVİRMEN ÇARESİZLİĞİ

Ayşe KALAYCI

*“Zihninin
tahtına sinsi
kardeş gibi
oturan gereksiz
düşünceleri
etkisiz hâle
getirip vefalı
kardeş olan
‘kelimeler
ve şeyler’in
düşüncesini
oturtmak
istiyordu.”*

“Uzaklarda, ışıklı ülkelerin birinde doğdum. Dünyayı gezip dolaşmak fikri beni buralara getirdi. Evimi özlerim ama başka evlere misafir olmayı daha çok severim.”

Şapkasını çıkarıp reverans yaparak içeridekileri selamladı:

- Ben kaygısız kaçak!

“Kurtulmuş gezgin mi şaşkın yolcu mu? Ben ... kayıp giden? Hayır hayır... Sakince kaçırılanım! Ya da sessizce çıkıp gidenim!

Hayır olmaz, editör kabul etmez, napıyorum ya?”

Burnunu kaşıdı. Kendi kendine konuşmaya başlayınca böyle yapardı. Mesleğinde on beşinci yılıydı belki. Ama hâlâ diğer meslek grupları gibi gözü kapalı bile işini yapar seviyede değildi. Bunun kendi başarısızlığı olmadığını biliyordu. “Çevirmenlik” demişti hocası “Eseri yeniden yazmaktır. Yeniden kendini ve eseri inşa etmektir. Bunun tecrübesi, yıllanmışlığı olmaz. Hep acemisinizdir. Hep yeniden başlamak zorundasınızdır.”

Emektar bilgisayarı ancak birkaç programı çalıştırabilecek güçteydi. Aksıra tıksıra çalışışına aldırmadan yazmaya devam etti. Ama oradaki öbeğe takılıp kalmıştı. Orijinal dilde, kimselere sezdirmeden bir macera için kaçırılmış olmak ya da kaçırılmaya istekli olmak gibi bir anlamı vardı o kısacık sıfat tamlamasının. Ama kendi diline çevirirken bu kadar çok kelime kullanması anlatımı bozardı, hele ki çocuk kitabı çevirile-

rinde az ve öz olmaya dikkat etmeliydi.

Çocuk kitapları çevirmeye başladığını söylediğinde çok şaşırmıştı sınıfındakiler. Hele de Buse. Açık kalan ağzını, hayretleri daha fazla dışarı taşmasın diye kapatmıştı. Okulu bitirirken klasik eserleri ya da en kötü ihtimalle makaleleri çevireceklerini konuşurlardı. Çünkü bir dili ve edebiyatını öğrenmek ciddi bir işti. Çocuk kitaplarıysa basit, öğüt verici ve çok resimliydi. Para bile kazandırmazdı.

Arkadaşının yeni yayınevine jest olarak bir çocuk kitabını çevirme işini almıştı. Kırmızı bir tilkinin maceralarını anlatan kitap, orijinal dilindeki çocukların kendi milletlerinin sevdiği sofralardan, kutlmalardan, insanlardan oluşan özenli bir çizime sahipti. Çizimler, çok güzeldi. Sıcacık bir atmosfer, gülümseyen konuklar, mutlu ve telaşlı bir ev sahibi. Yazacağı her kelime ana dilindeki çocuklara bu resmi deşifre edecekti. Gördükleri o detaylı, muazzam sofranın kuruluş amacını, etrafına toplananların kimler olduğunu açıklayacaktı onlara. Seçtiği kelimeler hem anlamı karşılamalı hem resimlere uymalı hem de çocukların anlayabileceği basitlikte olmalıydı.

“hem bağışıklığını korumalı hem moralini yüksek tutmalı hem de ilaçların yan etkisine hazır olmalısın.”

Gözleri kocaman oldu, olduğu yerde sıçradı. Bol bağlaçlı cümlelerin kendisine o kötü günü çağırıştırmasını beklemiyordu. Hatırlamak istemedikçe, kafasının içinden sızan dumanlar kesif bir koku gibi burnuna çarpıyor ve ocakta unutulmuş bir şeye koşar gibi o güne gidiyordu: beynindeki tümörün kötü huylu olduğunu öğrendiği o güne...

Hemen eliyle havada bir şeyler kovalar gibi yaptı ve zihnindekileri kovaladı. Başaramadı ama onları kapı dışarı edip kapının arkasına yaslandı. Kapının diğer tarafından gelen seslere rağmen yeniden çocuk kitabındaki kelimenin anlamına kaçacaktı.

Kelimelerin anlamlarına kaçmak diye bir şey icat etmişti. Misal bir kavram ya da nesne ismi bulup onun üzerine düşünüyordu. Kökeninin ne olduğu, hangi yabancı dilden dilimize geçtiğini ya da kimlerin bu sözcüğü daha çok kullandığını düşünüyordu. Böylece dakikalarca kelimeyi evirip, çevirip, kurcalayıp, dağıtıp yeniden toparlıyordu. Tüm bunları, öğrendiği etimolojik bilgilerin dışında tutarak yapmaya gayret ediyordu. Çünkü esas şeyi bilmekten ziyade kendi dünyasında nasıl anlamlandırdığını izlemek istiyordu. Öbür türlü internete girdiği an önüne halı gibi serilecek verileri okumak iki dakikasını almazdı. Ama kelimeye kaçmak çok daha uzun sürüyor ve onu bulunduğu yerden kopartıyordu. Beynindekinden bile...

Kaçmak istemesinin sebebi hüzünden uzaklaşmak değildi. Gündemini meşgul eden bu şeyden uzaklaşıp istediği şeyleri düşünmenin özgürlüğüydü yakalamak istediği. Şu yaşına gelmiş hep etrafındaki olayların kalıntılarıyla boğuşmuştu. Birinin bir sözü, gün içindeki dik-kate değmeyen bir tavrı ya da ana haber bültenindeki bir haber gece gelip kafasındaki en şaşalı yere kurulup başlıyordu hüküm dağıtma-ya. Uykuya geçiş uzuyor, kafasındaki senaryolar arka arkaya sıralanı-yordu. Bundan sonra böyle olmasın diyeydi bu kaçış. Sadece istediği

“Beynindeki en köhne yerlerin kapılarını açıp havalandırmak ve oraya sevimli bulduğu dertler için yatacak yer hazırlamak istiyordu.”

*“Şeyleri
tutup
bölük bölük
paketleyip
duygularının
emrine
vermelisin.
Onların
anlamları
senin anlamın
olmadığı
gibi onlarla
anlam araman
da sana yol
çizmeyecek.”*

“şey”in üzerine kafa yormak... Tümörü öğreneli beri bunun içindi kendiyile taht kavgası tadındaki mücadelesi. Zihninin tahtına sinsi kardeş gibi oturan gereksiz düşünceleri etkisiz hale getirip vefalı kardeş olan “kelimeler ve şeyler”in düşüncesini oturtmak istiyordu. Eğer yakında ölecekse sadece “kafasına takmak istediği şeyler”in, özgürlüğüne kavuşmuş doru atlar gibi kafasının içinde dört nala koş-turduğu günler geçirmek istiyordu. Buse’nin bile giremediği beynindeki en köhne yerlerin kapılarını açıp havalandırmak ve oraya sevimli bulduğu dertler için yatacak yer hazırlamak istiyordu. Yani derdini seçmek istiyordu. Kaygılarının sahibini artık kendi belirlemek istiyordu. Şu ahır günlerinde içine demokrasi getirmeye savaşan yorgun bir demokratı artık.

Ama bu sevimli çocuk kitabındaki iki sözcüğü kendi anadiline çevirememek ve bu yüzden düştüğü arafta can havliyle etrafındaki kelimelere tutunmaya çalışmak o kadar da sevimli değildi. Bir dilin başka bir dildeki karşılığını bulamamak dağınık odadaki çorap tekini aramaktan bile zordu. Çorabın teki ya bir yerlerde ya da kayıptı. Ama bir teki vardı, bunu biliyordu. Bazı sözcüklerinse başka dilde belki de karşılığı yoktu.

Kaçırılmaya gönüllü olmak... Kaçıp gitme arzusunu kendi dışında bir şeye bağlamak...

Gitmeyi başaramayıp birinin zorlamasını istemek... Vazgeçmiş gibi görünmemek için başkasını bahane etmek... Terk etmeye bahaneler üretmek...

Kelimeler ve şeylerin tümör karşısında onu arkalayan ebeveynlere benzemesi gibi... Yüzleşemediği bu çaresizliği adlandırabilmek için bir dünya kelime ve anlam toplayıp gelmek gibi... Çevirmen çaresizliği gibi...

Kitaptaki kızıl tilki hareketlenip yazdıklarının üzerinde zıplamaya başladı. Terk etmenin “t”sinden sıçrayıp çaresizliğin “z” sine kondu. Bir müddet kuyruğunu yelpaze gibi sallayarak çevirmene doğru uzun uzun baktı.

“Bir kelimenin başka dilde doğrudan karşılığı yoktur. Kelimeler çorap eşleri değildir. Bunu tam aktaramamanın çaresizliği ile tümörü adlandıramanın çaresizliği birbirine eştir ama. Hayat her şeyi kategorileyebilecek kadar uzun değildir. Aslında o kadar karmaşık da değildir. Şeyleri tutup bölük bölük paketleyip duygularının emrine vermelisin. Onların anlamları senin anlamın olmadığı gibi onlarla anlam araman da sana yol çizmeyecek. Yine de ne istiyorsan ona kafa yormak paha biçilemez bir şey! Bunu denemekten de kimseye zarar gelmez.”

Sonra tilkinin yüzü Buse’ye dönüştü. Göz kırptı ve yine geldiği gibi zıplayarak yerine geçti.

Ekran buğulandı, harfler büyüyip taşarak damla halinde gözlerinden aşağı yuvarlandı.

KIRILGANLIĞIN TERAZİSİ

Seda Nur ÇETİNKAYA

Bazı sabahlar uyanmak değil de uyanıklığa katlanmak zor gelir insana. Perdeden sızan ışık, odanın sessizliğinde bir hakikat gibi asılı durur. Her şey dışarıdan bakıldığında normal görünür. Eşyalar yerli yerindedir. Bardaklar dizili, kitaplar rafında, perdeler hafifçe kıpırdıyor... Ama içeride, göğsün tam ortasında bir boşluk. Ne ses verir ne de belirgin bir ağrı bırakır. Ama oradadır. Varlığı görünmez, yokluğu taş gibi. Bir ağırlık gibi taşır insan onu. Adını bilmeden, sebebini sormadan, sadece taşır.

Zamanla fark edersin. Bu eksiklik hissi, yalnızca büyük kayıpların değil, ertelenmiş duyguların da yankısıdır. Söylenmemiş bir cümle, yarıda kesilmiş bir bakış, cesaret edilememiş bir adım... Hepsi içimizde tortu bırakır. Suyun dibine çöken ama asla tamamen kaybolmayan tortular gibi. Ne zaman ki bir dalga geçer içimizden bir ses, bir koku, bir yüz işte o tortular karışır yeniden gün yüzüne. Ve biz, sandığımızdan daha kırılgan olduğumuzu anlarız.

İnsan kırılgandır. İnkâr etmenin, saklamanın, cilalamanın faydası yok. En dayanıklı görünenin bile bir yerinde bir çatlak vardır. En dik duran bile, gelenin bir yarısı kendi içindeki labirentte yolunu kaybeder. Bunu itiraf etmek zayıflık değil, bilgeliktir aslında. Çünkü insan ancak kırılabilir olduğunu kabul ettiğinde güçlenmeye başlar. Güç, her şeyi bastırmakta değil; acıyı tanımakta, kabul etmekte ve onunla yaşamayı öğrenmektedir.

Kendine yetmek meselesi de buradan çıkıyor. Ne büyük bir beklenti bu. Koca bir yük. "Kendine yet!" diyorlar. "Başkasına ihtiyaç duyma, dayanıklı ol, kendi başının çaresine bak." Ama kimse sormuyor: Peki ya, insanın kendi kendisini taşıyacak hali yoksa? Ya omuzlarındaki yük tek başına taşınamayacak

"Her şey dışarıdan bakıldığında normal görünür. Bardaklar dizili, kitaplar rafında, perdeler hafifçe kıpırdıyor..."

*“Bazı günler
sadece oturmak
gerekir. Bir
çiçeğe su
vermek, sokağın
köşesindeki
kediye izlemek,
sessizce
pencereyi
açmak.”*

kadar ağırsa? O zaman ne olacak? Sessizce çöküp kalacak mıyız bir köşeye? Hayır, aslında mesele tam da burada başlıyor.

İnsan, tek başına tamamlanamaz. Başkasıyla değil, başkasının gözlerinde kendisini görerek, başka bir sesin yankısında kendi iç sesini duyarak çoğalır. Bazen bir cümle olur bu; ben de öyle hissediyorum. Bazen bir sessizlik; sadece yanında durmak, hiçbir şey demeden. İnsan anlaşılacak ister. En karmaşık duygularının bile bir başkasında yankı bulmasını, bir sesin içindeki “sen de yalnız değilsin” vaadini. Fakat bu, her zaman mümkün olmaz. Çünkü dünya çoğu zaman hızlı, gürültülü ve acımasızdır. Kimse kimseyi duymaya vakit ayırmaz. Herkes kendi terazisini taşımakla meşguldür. Bu yüzden insan zamanla kendi içine kapanır. Kırıklıklarını göstermemeye, duygularını parantez içine almaya, fazlalıklarını budamaya başlar. Sadeleşir ama eksilir. İçten içe yitirmeye başlar bir şeyleri. Belki kendiliğini. Belki umutlarını...

Yine de insan dirençlidir. Belki de en çok burada başlar direniş. Kendi-ne rağmen ayakta kalmakta. Gün doğarken kalkmakta, kahve kupasını doldurmakta, dışarı çıkıp hayata karışmakta. Gülümsemeyi unutmamakta. Bazı sabahlar sırf bu yüzden değerlidir. Çünkü kendine karşı kazandığın bir zafer gibidir; küçük ama gerçek. Bu zaferlerin toplamı, yaşam dediğimiz büyük resmi oluşturur. Güçlü olmak duvar örmekle değil, duvarların arkasını gösterebilmekle ilgilidir. Ben iyiyim yalanının arkasında susan bir kalbin sesini duymak... Sonra cesaret edip o sesi kendine duyurmak. Bazen yazıyla, bazen müzikle, bazen sadece gözlerinle anlatmak. Çünkü bazı şeyler dile gelmez ama varlığı da inkâr edilemez.

Bir arkadaşınla konuşurken dilin sürçer de asıl söylemek istemediğin şey dökülüverir ağzından. İçinde tuttuğun o cümle, o kırılğan parça. İşte o an, gerçek bir temas gerçekleşir. İnsan, en çok o zaman kendine yaklaşır. İçindekiyle yüzleşir. Kendi aynasına bakar. O anlar çoğaldıkça, hayat daha derin bir anlam kazanır.

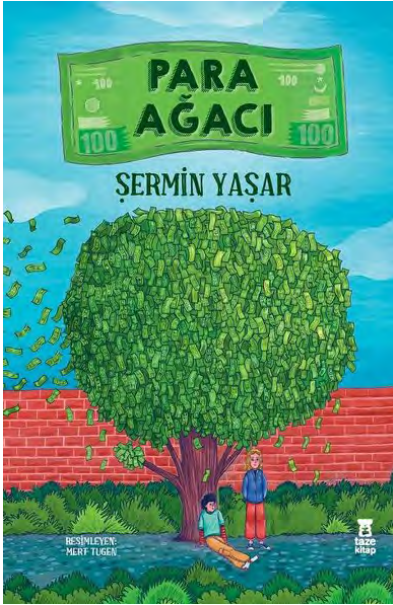
Bazen sadece bir defter açarsın. Sayfalarına dökülürsün. Kalem kâğıda değil, kalbine dokunur. Cümleler yuvarlanır içinden, nereden geldiğini bilmediğin imgelerle. İçinde birikenleri söylemeden yaşamaya çalışmak, suskun bir yara gibi taşımaktır kendini. Konuştukça kabuk bağlar. Sustukça ağırlaşır.

Herkesin içinde bir boşluk vardır. O boşluk, zamanla biçim değiştirir. Bir tür odacık haline gelir. İçinde sesini yankılayan bir mağara gibi. Kimi zaman acı, kimi zaman umut, kimi zaman yalnızlıkla dolar. Bir gün gelir, o boşluğa bir ışık süzülür. Hiç beklemediğin anda, hiç ummadığın bir yerden. Belki bir çocuk kahkahasıdır, belki eski bir mektup, belki yıllardır görmediğin bir dostun sesi. O ışık içeri sızdığı anda anlarsın: Hiçbir şey tamamlanmak zorunda değil. Hiçbir yara tamamen kapanmak zorunda değil. Ama hepsiyle birlikte yaşamak, mümkün. Eksik ama gerçek. Yarım ama sahibi.

Bazı günler sadece oturmak gerekir. Bir çiçeğe su vermek, sokağın köşesindeki kediye izlemek, sessizce pencereyi açmak. Hayat, büyük kararlarla değil, küçük farkındalıklarla değişir. O farkındalıkların içinde, kırılğanlığın da bir yeri vardır. Ona sahip çıkmak, kendine sadık kalmak demektir. Bazen kırılğan olmak, hayata daha çok dokunmaktır.

ÜRETİM, GAYRET, VERİMLİLİK ÜZERİNE ÇOCUK DİLLİ BİR METİN: PARA AĞACI

Melek DEMİRDÖĞEN

Son dönemin en çok okunan çocuk kitaplarının yazarlarından biri de kuşkusuz Şermin Yaşar. Yaşar'ın çocuk romanları gerek çocuğa görelilik gerekse edebi estetik ölçütler bakımından son derece nitelikli eserler. Yazar çocuk gerçekliğinden ödün vermeden ürettiği kurgu metinlerle çocuk edebiyatı kanonu içerisinde kayda değer bir yere ve öneme sahiptir. Yaşar'ın çocuk kitapları, farklı edebi zevklere sahip hemen her yaştan okurun müşterek metinlerindendir.

Yazarın 2022 yılında Taze Kitap'tan çıkan Para Ağacı

adlı romanı emek, çaba, verimlik, üretim ve dostluk üzerine hayal gücünün sınırlarını zorlayan bir kurguya sahip. Roman tüm gün yatağında, oyun oynamak, yemek içmek ve yürümek de dâhil olmak üzere, hemen hiçbir şey yapmadan, yatarak günlerini geçiren “tembel oğlan”ın umulmadık bir biçimde zengin olmasını konu edinir. Mizah ve merak unsurlarıyla çocuk okuru kitabın kurgu evrenine çeken yazar; çocuk-yetişkin ilişkileri, dostluk ve arkadaşlığın çocuk ruhunda bıraktığı izler, aile kavramı ve aile bireyleri arasındaki ilişkiler, bireyde benlik bilincinin gelişimi ve bunu destekleyen araçlar, eğitim sistemine dair problemler gibi pek çok izleği de satır aralarına ustaca yerleştirir.

Romanda ismi zikredilmeyen, romanın anlatıcısı olan kahramanı-

*“Para Ağacı,
kahramanın
kendi kimliğini
arayışı
üzerinden, benlik
duygusunun
gelişimini
destekleyen
ve eleştirel
düşünmeye
imkân tanıyan
bir yazı evrenine
dönüşür.”*

mız henüz ilkokul çağlarındayken anne babasıyla gittiği misafirlikte sıra dışı bir çocukla tanışır. Annesinin şikâyetlerinden çocuğun hemen hiç yataktan çıkmadığı, gün boyu hareketsiz bir şekilde tembellik ettiği anlaşılır. Çocuğun odası neredeyse hiç dokunulmamış kadar düzenli, adeta bir mağaza vitrini gibidir. Kahramanımız aradan geçen yaklaşık on yıllık bir sürede tembel oğlanla bir daha karşılaşmaz. Aybaşında ailece gittikleri dönercide çocuğun babasına rastlarlar. Tembel oğlanın babası Sami Bey, lokantacıyı, restorandaki tüm döneri satın almak için ikna etmeye çalışmaktadır. Tembel oğlan ve ailesi artık hiç kimsenin olmadığı kadar zengindir. Aile üyelerinden herhangi birinin çalışmasına ihtiyaç kalmadan bolluk ve refah içinde yaşarlar. Romanın bu bölümünün başlığı ise son derece manidardır: “Yatanın Yürüyene Borcu Var”.

Kahramanımız, tembel oğlanın hiçbir şey yapmadan nasıl bu kadar zengin olabildiğini merak eder ve merakını gidermek için yıllar önce gittikleri tembel oğlanın yaşadığı eve gider. Şehirden uzak eski bir ev olan bu evin bahçesinde dallarından paralar sarkan bir para ağacı yeşerdiğini görür. Sonrasında gelişen olaylar ise okura, Davulun Sesi Uzaktan Hoş Gelir dedirtecek türdendir.

Son derece enteresan bu kurgu ile okurun dikkatini metne çeken yazar sosyal, kültürel, ekonomik ve etik pek çok iletiyi de kurgu içerisinde ustaca işler. 13 bölümden oluşan romanın bölüm başlıkları içerikle ilgili bir atasözünden oluşur. Çocuğun ana dilinin lezzetini alabileceği dil ve anlatım özelliklerinin yanında, bu ayrıntı da Şermin Yaşar’ın ince dil işçiliğinin bir detayı olarak görülmelidir.

Keşke Herkes Çocuk Olsa

Romanın henüz başlarında yazar, yetişkinlerin düşünce dünyasının çocuk ruhunun derinliklerini anlamaktan ne denli uzak olduğunu ironik cümlelerle kurguya yerleştirir. Anne babasıyla misafirlğe giden kahramanımız, bulunduğu mekânı kendini karşılayacak bir akranın olup olmamasına göre sınıflandırır: “Evde çocuk yoksa, evde küçük çocuk varsa, evde büyük çocuk varsa, evde akran çocuk varsa...” Yazarın, çocuk ruhunun iç sesini duyurduğu romanın bu bölümleri, çocuk için oyunun ve arkadaşlığın önemine dair içeriklerden oluşur. Çocuk bakışından yetişkinlerin sığ ve yapmacık dünyasına dair imgeler taşıyan bu kısımlar, esasen bireyin yaş aldıkça kendi çocukluğuna yabancılaştığının sembolik bir ifadesidir. Ebeveynlerin, çocuğun hayal dünyasından kaynaklanan girişimciliğine karşı olan eleştirel tutumları bunun bir göstergesidir. Yazarın bu söylemi romanda Süper Gücüm Olsaydı Kendimi Yetişkinlerin Dünyasından Kurtarmak İsterdim cümlesinde karşılık bulur.

Yazar, “Mekâna ruh ve his katan yaşanmışlığın izleridir.” söylemi üzerinden çocuğun hareket alanını kısıtlayan ebeveyn tutumlarını da ince bir ironi ile eleştirir: Dağınık oda içinde oyun oynanmış odadır.

Sayfaları kıvrılmış kitap okunmuş kitaptır. Roman boyunca kahramanın iç sesinden okura duyurulan bu tür ifadeler çocuğun his ve düşünce dünyasının metne hâkim söylemleri olarak okunacak türdendir.

Romanda geleneksel kabullerle oluşturulan toplumsal cinsiyet rollerinin, bireylerin yaşam alanını kısıtladığı söylemi açık bir biçimde okunur. Yan karakterlerden Neriman Teyze, bu toplumsal rollerin tutuculuğunu kanıksamış biridir. Kahramanımız ise bu sınırları zorlamak için oldukça isteklidir. Lise çağında bir kız çocuğu olarak ne zaman Neriman Teyze'yi camda görse topu kapıldığı gibi kendini so-kağa atar. Neriman Teyze'nin sokakta yankılanan “Kız! Gir evine. Kız dediğin top oynar mı?” cümlesi bu söylemin açık bir ifadesidir. Evde herkesin çalışması, ortaklaşa yapılan ev işleri de romanda aynı izleğe dair okunabilecek benzer imgesel söylemlerdir.

Romanda duyulan çocuğun iç sesleri bunlarla sınırlı değildir. Meslek seçimi konusundaki çocuk ve gençlere yapılan ebeveyn baskıları/ yönlendirmeleri yazarın yakın kadrajındadır. Roman kahramanımız gastronomi okuyup ekmekçi olmak isterken babasının tıp okumasını istemesi ve ekmekçilik diye bir meslek olmadığı yönündeki söylemi zaman zaman dile getirilir. Oysa kahramanımızın ekmeğe yüklediği anlam parasal ölçütler değil, duyuşsal ölçütlerle belirlenmiştir. Duyusal ölçütlerse çocuk ruhunda her zaman geçer akçedir. Ekmek kahramanımıza babaannesi ile geçirdiği çocukluk yıllarını anımsatan bir ayrıntıdır. Henüz küçük yaşta, hamur yoğurmanın ve ekmek yapmanın gerektirdiği sabrı babaannesinden öğrenmiştir. Romanın ilerleyen sayfalarında bu tema romanın ana izlekleri arasında yerini alır. Okur bu bölümlerde sevdiği işi yapamayan binlerce mutsuz insanın hislerini duyumsar. Yalnız tatil günlerinde/Pazar günü, mutlu olan bu insanların yılda sadece elli iki gün yaşadıklarını, diğer günlerse mutsuz bir şekilde çalıştıklarını söyleyen kahramanımız tembel oğlana “Herkes karıncalar gibi çalışırken sen nasıl zengin oldun?” diye sorar. Tembel oğlanın anlattıkları ise kalbi kafeste atan bir çocuğun kanat çırpışları gibidir.

Tembel değilim, tembelleştirildim

Tembel oğlan küçük yaştan itibaren her ne yapmak istese annesi “Sen şimdi onu yapamazsın, ben yapayım.” diyerek elinden alır. Öyle ki doyup doymadığına bile annesi karar verir. Tembel oğlanın annesinin bu tutumuna gösterdiği tepki ise “hiçbir şey yapmamayı” tercih etmek olur. Bundan sonra hemen her gün evde yankılanan “Senden hiçbir şey olmaz!” cümlesi tembel oğlanın ruhunu tırmalar. Artık bu türden itilip kakılmalara dayanamayan tembel oğlan, bir gün iş aramak için evden çıkar. Ne var ki daha evden çıkmadan merdivenlere ayağı takılarak düşer. Yanına aldığı kumbarasındaki bozuk paralar bahçeye saçılır ve birkaç saat içinde bahçede bir para ağacı yeşerir. Parayı bulan tembel oğlan yine çalışmaktan vazgeçer. Paraları har-

*“İki dostun
yeni para
ağacı, ekmek
fırınının
bacasında
tüten hayal ve
gayretleridir.”*

camaya kıyamayan anne babası ise altın ve dolar alıp parayı paraya çevirirler. Tembel oğlanın hikâyesini öğrenen kahramanımız acilen bir plan yapar. İşe nerden mi başlar? Tembel oğlanın aslında kim olduğunu öğrenerek.

Kahramanımız tembel oğlan olarak andığı arkadaşının adını öğrenmek üzere anne babasına gider. Tembel oğlanın adının peşine düşen okuru, yine ironik bir hikâye bekler. Anne baba oğullarının adını hatırlamakta zorlanır. Çocuklarının hareketsiz kalması için aslında her şeyi yaptıkları “Uysal Duran Kaya” adının çağrışımlarında karşılık bulur. Şermin Yaşar’ın yazın pratiğinin tipik örneklerinden biri olan bu ironik üslup çocuk okuru kurguya çekerken ebeveynlere de bir tür çocuk yetiştirme kılavuzu sunar. “İnsanları etiketleme”nin bireyde yol açtığı iç kanamalar tembel oğlanın hareketsizliğinde muhalif bir eyleme dönüşür. Toplumun pek çok kesimi gibi Sami Bey ve eşi de çocuklarını etiketlemek suretiyle diğer vasıflarını görmezden gelmişlerdir. Çocuğa henüz doğmadan baba Sami Beyin babası Duran ve annenin babası Uysal adları konularak adeta kimliksizleştirilmiştir.

Kendini Yetiştirmek

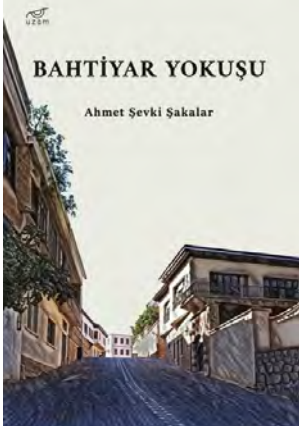
Romanın son sayfaları kahramanın kendi kimliğini arayışının kurgusu üzerinden benlik duygusunun gelişimini destekleyen, eleştirel düşünmeye imkân tanıyan bir yazı evrenine dönüşür. Anne babasının üniversite sınavlarına hazırlanma ve tıp okuma konusundaki baskılarına direnen kahramanımız, hayallerini gerçekleştirmenin yollarını arayarak kendi benliğini, kimliğini ve kişiliğini oluşturma sürecine girer.

Kendini yetiştirebilen ideal insan modeli olarak, bu bölümlerde romana, Yunus abi karakteri dâhil olur. Avrupa’dan aileyi ziyarete gelen Yunus abi, kendini yetiştirmiş bir birey olarak pek çok şeyi de başarmış görünür. Ülke ülke gezerek dergilere gezi yazıları yazar. Keman ve bağlama çalabilen Yunus abi, Strauss’un The Blue Danube/Mavi Tuna valsini çalarak aile bireylerini büyüler. Coğrafya, tarih, edebiyat, müzik, sanat derken, Yunus abinin henüz üniversite okumadığının fakat duygularının peşinden giden araştırmacı kişiliğiyle kendini yetiştirmiş biri olduğunun mesajı bu bölümlerde okura sezdirilir. Böylece kahramanımızın toplumun öngördüğü statukocu kimliğe karşı gösterdiği muhalif tavrın ete kemiğe bürünmüş şekli romanda boy gösterir.

Her şey gibi para ağacı da ömür boyu ürün vermez. Dolu vurur ve kurur. Hazıra da dağ dayanmaz. Tembel oğlan ve kahramanımız için artık el ele vererek hayallerini gerçekleştirme zamanıdır. “Ne yapacaksınız?” sorularına yazarın verdiği cevap çocuk okurda milli bir sorumluluk duygusu uyandıracak türdendir: “Ülkede ne yoksa onu kuracağız!!” İki dostun yeni para ağacı, ekmek fırınının bacasında tüten hayalleri ve gayretleridir.

BAHTİYAR YOKUŞU ÜZERİNE BİR İNCELEME

Melisa Nur KESİCİ

Bahtiyar Yokuşu, Ahmet Şevki Şakalar'ın kaleme aldığı bir kitap. İçinde on beş anlatı barındıran bu kitapta geçmişin sıcaklığı, aile bağlarının önemi, arkadaşlık ve komşuluk ilişkileri, öğrencilik ve iş hayatının zorlukları gibi pek çok konu üzerinde duruluyor. Toplumsal ve kültürel değerlerin önemle vurgulandığı, çeşitli edebî sanatlar ve alıntılarla anlatımın güçlendirildiği bu kitapta Kahramanmaraş'la ilgili pek çok ayrıntıya da yer veriliyor.

Kitabın ilk anlatısı olan “Cazı Garısı”, okuru çocukluğun güzel anılarına, aile bağlarının derinliğine ve eski zamanla-

rın samimiyetine götüren güçlü bir tahkiye sunuyor. Anlatıya adını veren “Cazı Garısı”, uyumayan çocukları alıp götürdüğüne inanılan efsanevi bir figür. Anlatı sözlü kültürün etkisini başarılı bir biçimde yansıtıyor. Kahramanmaraş'ın geleneksel yaşantısı, halk inanışları, coğrafi güzellikleri ve yöresel lezzetleri gibi hususların anlatıya dahil ediliş şekli de dikkat çekici. Yazar bu ayrıntıları hikâye bütünlüğü içinde vermektense bol miktarda görsel sunup bırakıyor.

“Altı Vesikalık Fotoğraf Lütfen!” adlı ikinci anlatıda, fotoğraf çek-tirmek için çıkılan bir yolda baba ve oğulun yaşadığı talihsizlikler üzerinden erdemli insan olmanın ve erdemli insanlarla karşılaşma talihinin önemi vurgulanıyor. Metinde, Kahramanmaraş yöresine ait “ede” ve “eke” gibi ağız unsurlarına da yer verildiği görülüyor.

“Gelecek Toprakta”, kitabın üçüncü anlatısı olarak karşımıza çıkıyor. Fakülte koridorları, altan alınan dersler ve duygusal bağlar gibi detaylarla üniversite yıllarının zorlukları ve güzellikleri anlatılıyor.

“Keban'da Züleyha Sancısı” adlı dördüncü anlatıda dostluk ve komşuluk ilişkilerinden, “Uzaydaki Siena” adlı beşinci anlatıda ise iş hayatının zorluklarından ve kurumsal adaletsizliklerden söz ediliyor. Yazar, her iki öyküde de anlam derinlikleri olan mesajlar veriyor okuyucuya.

“Toplumsal ve kültürel değerlerin anlatıldığı Bahtiyar Yokuşu adlı bu kitapta, Kahramanmaraş’la ilgili pek çok ayrıntıya da yer veriliyor.”

Fakat bunların da hikâye bütünlüğü barındırdığını söylemek çok zor.

Kitabın altıncı anlatısı “Üç Öykü” üst başlığı altında yer alan “Kuyu Molası”, “Doktor İnsan” ve “Geçmiş Geçmiyor” adlı üç kısma ayrılıyor. Farklı anekdotların bir araya getirilmesiyle oluşturulan metinler okuyucuyu hem hüznlendiriyor hem de düşündürüyor.

Yedinci anlatı “Kivi”de duysal belleğin nasıl çalıştığını kavrarken, sekizinci anlatı “Cuvaracı Burpa Kızlarının Anlatmadığıdır”da ayrıntılara dikkat eden bir bakış açısının metne kattığı zenginliği görüyoruz.

“Rehberde Adınıza Kayıtlı Bir Babaya Rastlanmamıştır” adıyla verilen dokuzuncu anlatı; “13 Numara”, “Gurbet hangi memleket?” “1-2 Muavin arkası”, “Babam” ve “Fatih’in Babası” olmak üzere beş alt başlıktan oluşuyor. Memlekete yapılan bir yolculuk hikâye edilmeye çalışılıyor ve baba figürü, çeşitli söylemlerle ön plana çıkarılıyor.

“Mr. Muharrem, Göğsümdeki Yılan ve Dilfez” adlı onuncu anlatıda yoğun betimlemeler hâkim. Metin, çeşitli türkülerden yapılan alıntılarla süslenmiş. On birinci anlatı olan “Düşünde Gör Düşün de Gör”de de şiirlerden yapılan alıntılar söz konusu. Yapılan bu alıntılar, mekân ve zaman atmosferiyle bütünleşerek içeriği besliyor.

On ikinci anlatı “Üç Kâğıt Havlu”da eşler arasındaki ilişki üzerinden, kadının varlığının önemi vurgulanıyor. Metinde; hastalıkta ve sağlıkta ilkesine bağlılık, evlilik birliğinin gereklilikleri, duygusal bağların gücü gibi pek çok konuya değiniliyor.

“Şeyh Adil’de Dört Mezar” adıyla verilen on üçüncü anlatı, adını Kahramanmaraş’ın Şeyh Adil Mezarlığı’ndan alıyor. Yazı, ölümü hatırlatır nitelikte. “Üç” adlı on dördüncü anlatıda da Kahramanmaraş’ın simgesel mekânlarından biri olan Bahtiyar Yokuşu’nun adına yer veriliyor. Yazar, mekân betimlemeleri aracılığıyla duygusal anlam katmanları oluşturuyor.

“Babamın Silası İçimin Gurbeti” adlı son anlatıda yaşlılığın getirdiği zorluklar üzerinden bir kez daha baba figürü ön plana çıkartılıyor ve bu bağlamda gurbet kavramı üzerinde duruluyor. Gurbetin içimizde olduğunu söyleyen yazar, 6 Şubat depreminden etkilenen şehirleri anmayı göz ardı etmiyor ve bu bağlamdaki ortak acımızı duygu yüklü cümlelerle aktarıyor.

Kitapta yer alan anlatılarda yer yer; alt metni tam olarak anlaşılmayan cümleler, kopukluklar ve teknik hatalar bulunuyor. Anlatıların genelinde öyküden ziyade anı, hatırat üslubu var. Sadece üslup açısından değil teknik açıdan bu kitaptaki metinler zaman zaman öyküden uzaklaşıyor. Ancak genele bakacak olduğumuzda yazarın, insan ruhunun derinliklerine dokunmayı başaran anlamsal yoğunluk taşıyan metinlerle, başarılı sayılabilecek bir atmosfer yakaladığını söyleyebiliriz. Bireysel ve toplumsal meselelerin harmanlanarak sunulduğu ve metafor kullanımlarıyla içeriğin kuvvetlendirildiği bu kitapta, edebiyatın kalbinin attığı yer olan Kahramanmaraş’la ilgili çeşitli detaylara yer verilmesi, yazarın kültürel anlamdaki kimlik kaynağının metnine nasıl hizmet ettiğini anlamlandırmamıza da olanak sağlıyor.

ÇOCUKLUĞUN MAVİ KELİMELERİ: HİKÂYESİ OLAN ÇOCUKLAR

Reyyan D.

“Gökyüzü gibi bir şeydi çocukluk; hiçbir yere gitmeyen.” İşte o mavi gökyüzüne hayal kuşunun kanadında birer hikâye ulaştı. Kelimelerin büyüğü maviliği bulutlara gizlendi. Hikâyesi olan çocukların gökyüzü bu mavilikle boyandı. Hikâyesi Olan Çocuklar, küçük yüreklerin gökkuşağı renkli hayallerinin süslediği sayfalardan oluştu. Yaşları 10 ila 15 arasında değişen çocuk kalemlerin yazdığı bu eserdeki yazılar; geleceğin yazar, entelektüel ve ediplerine de göz kırıyor.

Kitapta bilim kurgu, ütopya, distopya, polisiye, gotik, masal gibi pek çok türde yazı çalışması bulmak mümkün.

Bu türsel çeşitlilik çocukların zengin hayal dünyalarının kitaptaki yansımaları olarak görülebilir. Hikâyesi Olan Çocuklar; Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sürekli Eğitim Merkezinde çocuklar için düzenlenen yaratıcı yazarlık kursunun bir çıktısı olması düşüncesiyle hazırlandı. Kitapta kursa katılan yaklaşık otuz öğrencinin masal, mektup, hikâye, anı, şiir türünde eserleri bulunuyor. Selim Somuncu'nun editörlüğünü yaptığı Hikâyesi Olan Çocuklar, küçüklerin yürek atışlarının duyulduğu bir lansman toplantısıyla tanıtıldı.

Eserde, Maraş'ın kültürel kodlarının kullanılarak yazıldığı masallar ilk bakışta okurların dikkatini çekecektir. Geleneksel kültürel motiflerin çağdaş bir bakış açısıyla kurgulandığı bu masallar, çocuk dimağının sıcaklığıyla yeni bir anlam ve derinlik kazanmış görünüyor. Eserdeki bilim kurgu ve ütopya türündeki hikâyeler, günümüz çocuk edebiyatının hâkim anlatısı olan fantastiğin çocuğun okuma edimi içerisindeki kuşatıcı konumunu gösteren bir detay olarak görülebilir.

Hikâyesi Olan Çocuklar, kendi hikâyesinin peşinde olan çocukların hayallerini süsleyip umut veriyor. Bir yazarın kalem tutuşu değil belki bu yazılar ama yazar olacak çocukların titrek parmak uçlarından göğe uçurdukları ilk hayal balonları. Bu balonlar göğü süsleyecek, yeni kelimeler bırakacak belki gökyüzüne.

HÜZÜN VE TESADÜF

Yasemin KARA

Hüzün ve Tesadüf, Mustafa Kutlu'nun on yedi hikayeden oluşan doksan sayfalık eseridir. Yazar eserinde yer yer şaşırtıcı, insanı gülümseten, hüznülendiren yaşam ayrıntılarına yer verir. Anlatımında şiirsel bir dili tercih eden Kutlu'nun öyküleri, az sözle çok şey anlatır. Hikayelerinde klasik paragraf düzenine bağlı kalmaz. Kendine özgü anlatım tarzıyla hikayeciliğe farklı bir bakış açısı kazandıran yazar, modern hikaye yazarları arasında önemli bir yere sahiptir.

Bu eser, içeriği ve özgün yapısıyla yaşam boyu öğrenme modelinin en güzel örneklerinden birini sunmaktadır. Yaşam boyu öğrenme, bireyin yalnızca örgün eğitim sürecinde değil, hayatının her anında edindiği bilgi ve deneyimlerle kendini geliştirmesi anlamına gelir. Bu süreç, bireyin çevresinden, yaşadığı olaylardan ve gözlemlerinden ders çıkarmasını içerir. Hüzün ve Tesadüf de günlük yaşamın içerisinde seçilmiş hikayeleriyle okura, yaşamın her anında öğrenilecek bir şeyler olduğunu hatırlatır. Roman, yaşamın farklı yönlerini ele alarak bireyin hem geçmişini anlaması hem de bugünü yorumlamasına olanak tanır. Böylece yaşam boyu öğrenme, sadece bireysel gelişimle sınırla kalmaz; toplumsal bilinçlenmeye de katkı sağlar.

Hüzün ve Tesadüf romanında anlatılan öykülerden bazıları yaşamdan taşıdığı izlerle yaşam boyu öğrenmeye örnek oluşturur. Günümüz dünyasında nadiren rastlayacağımız "Su Sesi" adlı öyküde çok eski zamanlarda hayırsever biri tarafından yaptırılan bir çeşmeden söz edilir. Bu çeşmenin suyu o kadar bereketlidir ki minik bir serçeden yoldan geçen yolcuya kadar herkes bundan faydalanır. Ancak zamanla çeşmenin suyu yetersiz hale gelince köy halkı, suyu tasarruflu kullanmak için musluk taktırır. Yıllar geçtikçe insanların tutumu da değişir ve bu çeşmeye ne kadar musluk takıldıysa hepsi çalınır. Sonunda köy halkı çeşmeyi tamamen kapatmaya karar verir fakat Cevat adında bir kalfa buna karşı çıkar. Ne zaman musluk çalınsa, berber kalfası Cevat yeni bir musluk taktırır. Aslında zengin biri de-

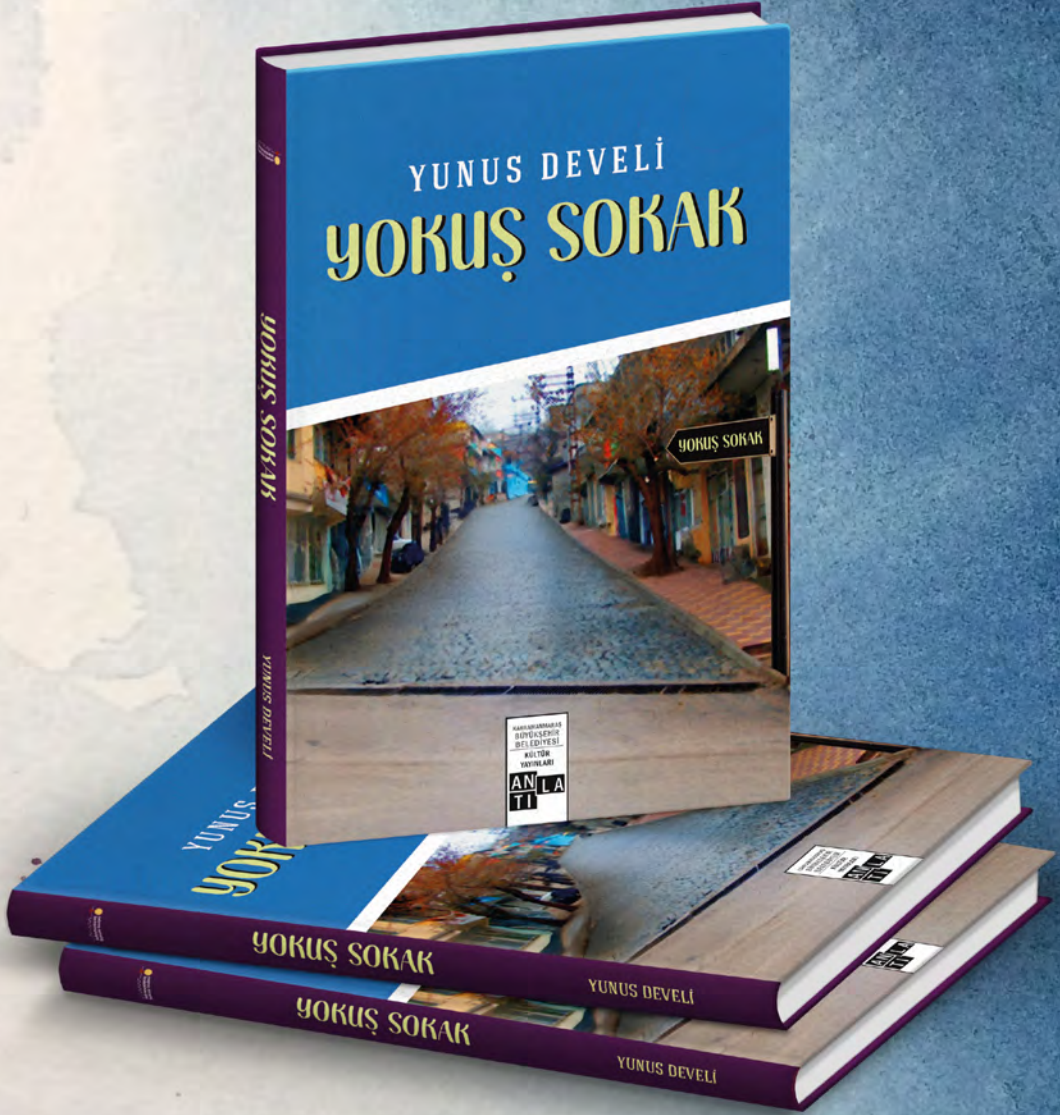
ğildir; tek amacı, ahlak dışı davranışlar karşısında pes etmemektir. Günümüzde, Cevat'ın yaptığı gibi bir duruş sergileyen insanlara çok az rastlıyoruz. Oysa bilinçli ve erdemli bir insanın yapması gereken budur. İnsanlar haksızlık ve zulüm karşısında ne kadar sessiz kalırlarsa, bu olumsuzluklar da o kadar artar. Cevat, bu hikayede günümüz dünyasının erdemli insanını temsil etmektedir. Cevat'ın tutumu, yaşam boyu öğrenmenin sadece bilgi edinmekle değil aynı zamanda ahlaki duruş geliştirmek ve erdemli davranışları sürdürmekle ilgili olduğunu gösterir.

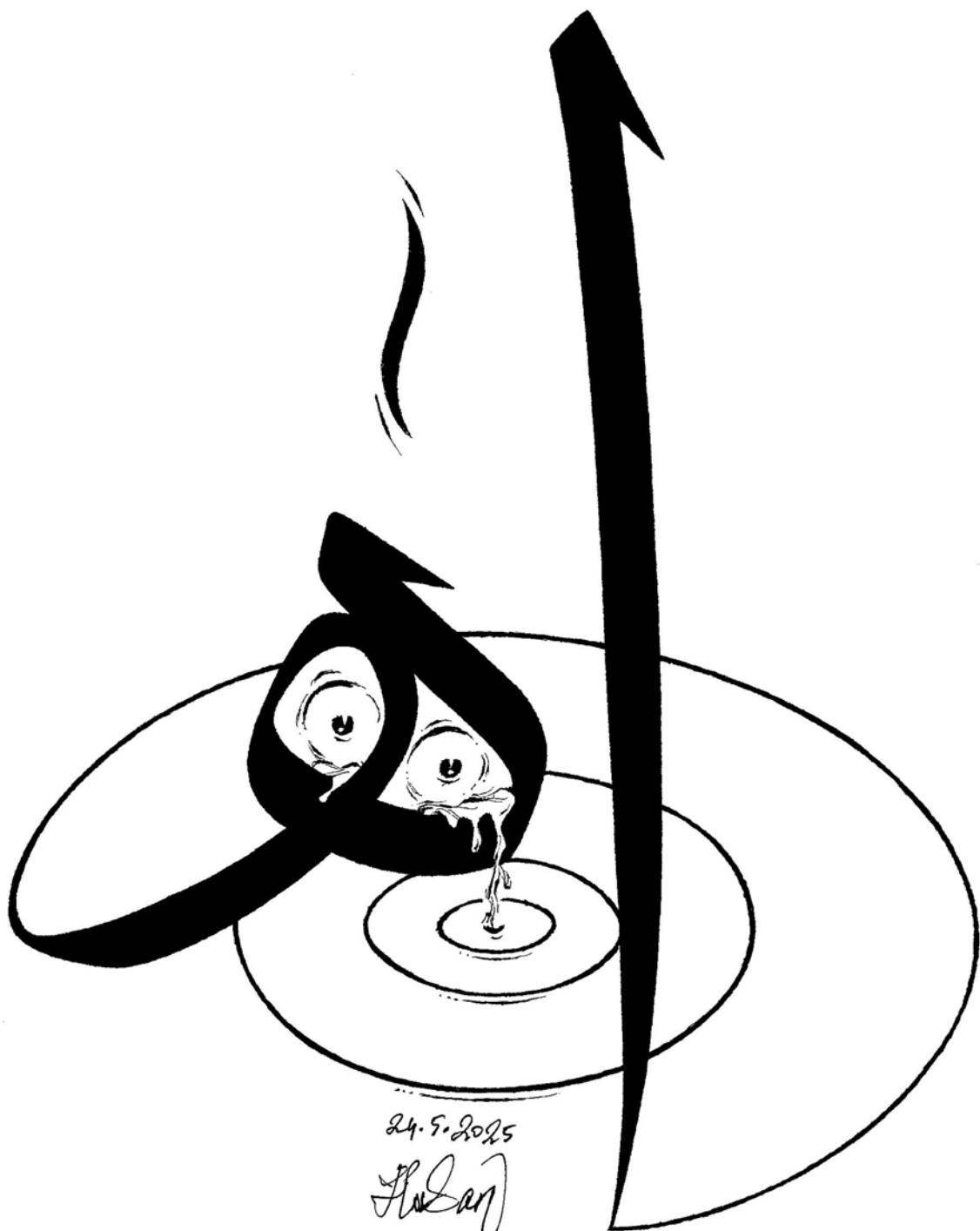
Romandaki önemli hikayelerden birisi de “Karakoncolos” adlı öyküdür. Hikayede zengin bir adamın küçükken başına gelen bir olay ve bu olay üzerine yaşadığı korkulardan bahsedilir. Adamın çocukken üzerine bir minare düşer. Bu olayın etkisinden kurtulamaz ve yıllarca camiden, ezandan, hatta dini sembollerden korkarak yaşar. Zamanla korkuları büyür ve dine karşı nefret duymaya başlar. Çocuklar ilahi söylediğinde onlara kızar. Hikayede asıl anlatılmak istenen, insanların bazı korkulara ve ön yargılara sahip olabileceğidir. Adam, aslında dinin kendisine zarar vermeyeceğini bilir ama bu korkusunu yenmek için hiçbir şey yapmaz. Bu durum, günlük hayatta karşılaştığımız birçok soruna benzer. Çözüm yollarını bilsek de bazen harekete geçmek yerine kaçmayı tercih ederiz. Ancak bizler bu sorunlardan kaçmaya çalıştığımız müddetçe bunlar daha da büyük sorunlara yol açacaktır. Hikayedeki adam da dine daha çok bağlandıkça sorunlarını çözebilecektir. Belki de bu sorunun çözümü hikayenin sonundaki küçük çocukların o adamın iyiliği için ettikleri duadadır. Hayatı bazen böyle küçük şeyler güzelleştirir. Bunu fark etmek ise yaşam boyu öğrenmenin en temel amaçlarından biri budur.

“Dürbünlü Çiçek” adlı öykü geçmişten izler taşımaktadır. Yaşamın geçmiş ve gelecek hakkında ayrımını göstermektedir. Böylece yaşam boyu öğrenmenin sürekli devam eden bir süreç olduğuna vurgu yapılmaktadır. Birey öğrenmeye sürekli ve düzenli olarak devam ettiği müddetçe farklılıkları anlar. Hikayede eski bir su değirmeninden ve bu değirmenin çevresinin güzelliğinden bahsedilir. Yazar tüm bu güzellikleri detaylı bir şekilde betimler. Eski zamanların huzurundan eski zamanların bereketinden bahseder. O ailelerin saadetini açık bir şekilde gösterir fakat hikayenin sonunda tüm bu güzel anların dürbünlü çiçekten bakılan bir serap olduğu anlaşılır. Yazarın burada göstermek istediği şey eski zamanların güzelliğinin artık devam etmediğidir. Yazar geçmişin özlenilen zamanlarını güzel bir şekilde betimlemiş ve günümüzü ve geçmişi aynı anda gösteren dürbünlü çiçek benzetmesiyle açıkça özetlemiştir. Yaşam boyu öğrenme işte tam buradadır. Birey geçmişini bilmelidir; ancak içinde bulunduğu zamanın da farkına varmalıdır.

İçerisinde günümüz yaşamına dair birçok hikaye barındıran bu eserde kendimize ait izler bulabileceğimiz kısımlar vardır. Bu kısımlar hayattan ders alacağımız ve hayata dair şeylerin farkına varacağımız en güzel örneklerdir. Yaşam boyu öğrenme de bireylerin bulunduğu her yerde gerçekleşen hiçbir sınırlama olmaksızın bireyin kendisinin ve yaşamının farkına varması ve bu bilinçle hareket etmesidir.

*“Hayatı
bazen böyle
küçük şeyler
güzelleştirir.
Bunu fark etmek
ise yaşam boyu
öğrenmenin
en temel
amaçlarından
biri budur.”*

24.5.2025
HLSan